

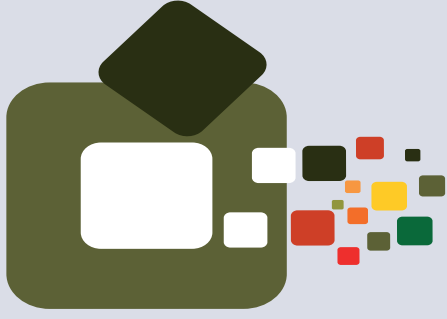
İÇİNDEKİLER

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN POSTA SANATI (MAIL ART) İLE YAYGINLAŞTIRILMASI Sevcan GÜL, Ayşen AY IŞIK, Ecrin Beyza KAYMAK	4 - 19
GÖREVE YENİ BAŞLAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI Hanım Sunay KAYAR, Muhammet Ali ÇİLOĞLU	20 - 29
BOLU KIBRIS HAREKATI GAZİLERİNİN HATIRALARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ Sevinç DEMİR TÜMEN	30 - 40
BİÇARE ÜMİT SARE BAYRAKTAR	41
GEOMETRİK YAPILARDAKİ YÜZEY VE BİRLEŞİM NOKTALARINA GÖRE ŞİFRELEME Asya ŞİMŞEK, Duygu ALYEŞİL KABAKÇI	42 - 50
GERİ DÖNÜŞÜM HAMİT GIŞ	51
ANTALYA İLİ İÇİN SOLAR TERMAL ISITMA TEKNOLOJİLERİNİN KARBON AYAK İZİNİ AZALTMA POTANSİYELİ Yavuz SÜMER, Afşin GÜNGÖR	52 - 58
VEYSEL HAMİT GIŞ	59
BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN LABORATUVAR KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI Aliye Hande KOCA	60 - 68
SULU BOYA ÇALIŞMASI EBRU ŞENLİK	69

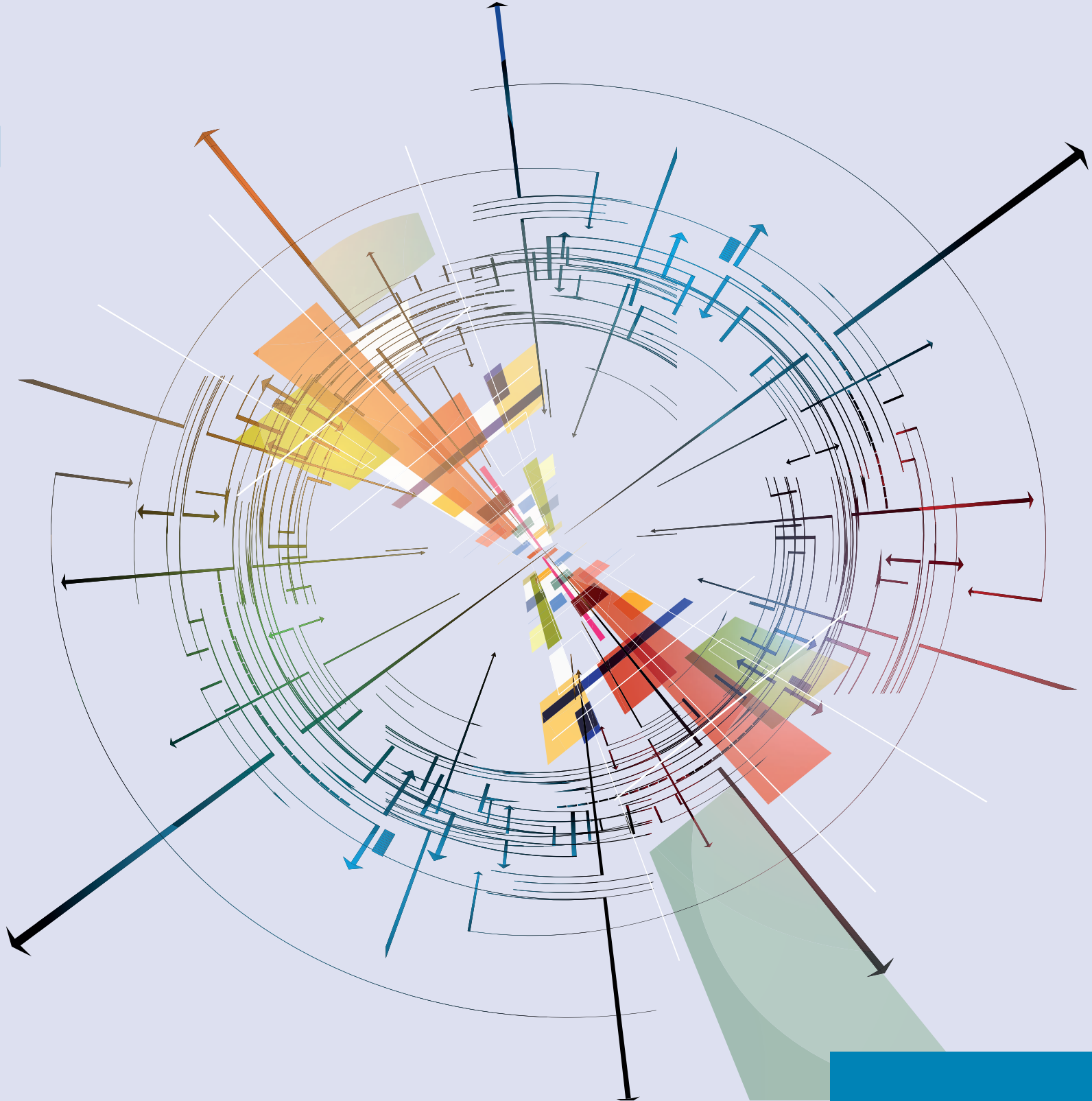
ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

bilim armonisi

HAKEMLİ BİLİM ve SANAT DERGİSİ

CİLT: 6 SAYI: 2 2023

İMTİYAZ SAHİBİ

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Adına;
Salih KAYGUSUZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Ünzile KÖSE (Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mehmet GÜRCAN (Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

BAŞ EDITÖR

Dr. Hatice ÜSTÜNER (Konyaaltı Bilim ve Sanat Merkezi)

FEN BİLİMLERİ ALAN EDITÖRÜ

Prof. Dr. Muhittin DİNÇ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

MATEMATİK ALAN EDITÖRÜ

Prof. Dr. Sinem SEZER EVCAN (Akdeniz Üniversitesi)

SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ALAN EDITÖRLERİ

Doç. Dr. Gökhan Veli KÖKTÜRK (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)

EĞİTİM BİLİMLERİ ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi Yeliz BOLAT (Hitit Üniversitesi)

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Süleyman AKHAN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet Emre BİLGİLİ (Millî Eğitim Bakanlığı)
Prof. Dr. Gültekin ÇELİK (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan Hüseyin DOĞAN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Hatice Kübra ELÇİOĞLU (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. İskender GÜLLE (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdal KOCABAŞ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Neslihan Yaprak BARIT (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Bekir DİREKÇİ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa OTRAR (Millî Eğitim Bakanlığı)
Dr. Öğr. Üyesi Şeref GÖKÜŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi F. Tuba YAYLACI (Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İsmail YAYLACI (Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Tayfun YÖRÜK (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Emre ÇALIŞKAN (Denizli İl Millî Eğitim Müdürlüğü)
Dr. Erdal KILINÇ (Millî Eğitim Bakanlığı)

SEKRETERYA

Abdullah ERTAŞ (Amine Hatun K.A.İ.H.L.)
Özhan GÜVEN (Antalya Bilim ve Sanat Merkezi)
Aylin KÖKTÜRK (Ankara Üniversitesi)
Zuhal ÖZBAY (Gülveren Anadolu Lisesi)
Aydın YÜKSEK (Antalya Bilim ve Sanat Merkezi)
Zeynep Jane KANDUR (Antalya Bilim Üniversitesi)

SON OKUYUCU

Habibe GEZER GÖLPUNAR (Antalya Bilim ve Sanat Merkezi)
Özen Özlem ÖZCAN (Akdeniz Üniversitesi)

DİZGİ ve TASARIM

Metin UYGUN (Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

KAPAK VE LOGO TASARIM

Murat ÖĞÜZ (Antalya Bilim ve Sanat Merkezi)

Antalya Valiliği oluru ile Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde kurulan Hakemli Bilim ve Sanat Dergisi "Bilim Armonisi" nin yeni sayısını çıkarmanın gururunu yaşamaktayız. Bilim Armonisi Dergisi ile amacımız, özellikle lise dengi okullar, ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyesinde yer alan gençlerimizi bilimsel camia ve misyon ile tanıştırmak; kendilerini, fikirlerini ifade edebilecekleri ve çalışmalarını paylaşabilecekleri evrensel bilim ve etik kurallarına dayalı bir bilimsel yayın ortamı hazırlamaktır. Ayrıca "Bilim Armonisi" Dergisi ile, bilimsel makalelerin yanında sanat eserleri de yayınlanarak Bilim ve Sanat aynı platformda buluşturulmuştur. Böylelikle gençlerimizin hayal güçlerini kullandıkları, daha üretken oldukları dönemde hem bilimsel hem sanatsal yönlerinin gelişmesine ortam hazırlayarak onların geleceğine önemli katkılar sağlamak istiyoruz.

Bu kapsamda kurulan ilk hakemli dergi özelliği olan "Bilim Armonisi", DergiPark bünyesinde dijital yolla da hizmete sunulmuştur. Farklı alanlarda makalelere ve evrensel içerikli sanat eserlerine yer verdiğimiz Dergimizin yeni sayısının ilim dünyamıza katkı sunması ve yeni çalışmalara imkân tanıyacak ufuklar açması dileği ile.

Editör**Dr. Hatice ÜSTÜNER****Antalya Bilim ve Sanat Merkezi****BİLİM ARMONİSİ DERGİSİ**

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün himayesinde yılda iki kez yayımlanan hakemli bilim ve sanat dergisidir. Bilim Armonisi Dergisi'nde yayımlanan tüm eserlerin sorumluluğu yazarlara ve eser sahiplerine aittir. Yazılar ve eserler iki alan uzmanına gönderilerek "yayımlanabilir" onayından sonra Yayın Kurulu'nun son kararı ile yayımlanır. Gönderilen eserler yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

İLETİŞİM

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. No 59 07030 Muratpaşa / Antalya
0 (242) 238 60 00 - 0 (242) 238 38 17
<http://dergipark.gov.tr/bilar>

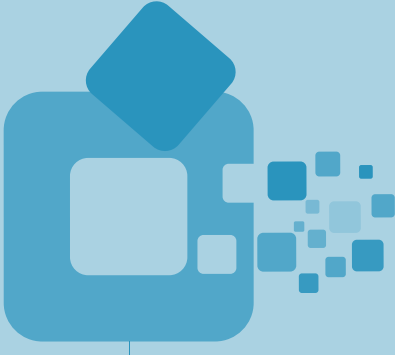

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

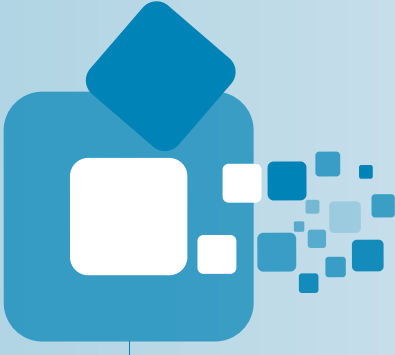
Prof. Dr. Mustafa Onur ALADAĞ (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. İlham ALİYEV (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Arda ARIKAN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Meltem ASILTÜRK (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan ASLAN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Şule ATEŞ (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Volkan BAKIŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Celalettin BAŞYİĞİT (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. İhsan BULUT (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Esra DALKIRAN (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuncer DEMİR (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Cengiz DEVAL (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Musa DİKMENLİ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa DURMAZ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Adem EFE (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Erdoğan (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Şahin FİLİZ (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Gökalp Özmen GÜLER (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Erkan GÜMÜŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Selçuk HELHEL (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Havva İŞİK (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Ramazan İKİZ (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Davut KARAYEL (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Selda KILIÇ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. H. Seval KÖSE (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman Murat ÖZLENDİR (Tarsus Üniversitesi)
Prof. Dr. Şükrü ÖZEN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Haluk ÖZPARLAK (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sadettin SARI (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Tahsin TAPUR (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman UYANIK (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat YILDIZ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Yılmaz AKSU (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Caner ALADAĞ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Faik ARDAHAN (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Rifat ATAY (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Edip BAYRAM (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Hicran BAKIŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. İzzet Ufuk ÇAĞDAŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. İfakat Tülay ÇAĞATAY (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa GENÇ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. F. Arzu DEMİREL (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Doç. Dr. Serdar DERMAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Orhan GÜRSU (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Esm'e HACİEMİNOĞLU (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Bahset KARSLI (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Baştürk KAYA (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Doç. Dr. İsa KIZGUT (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Yasemin KÜÇÜK (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Oktay KÖSE (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Metin OKTAY (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Naile Rengin OYMAN (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Gökmen ÖZMENTAŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Cemali SARI (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Kerim SARIÇELİK (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Timur ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Osman Kadir TOPUZ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Selma CİVAR YAVUZ (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Akif ABDULLAH (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Arif ALKAN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Gökhan AKÇAY (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Senem AKKOÇ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Didem AKYILDIZ AY (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Baki AYDIN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi A. İhsan AYTEK (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Terlan Mehdiyeva AZIZADE (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Önder BİLGİN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hasan BOZKURT (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ulukan BÜYÜKARIKAN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Özgün CAN (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Cenk CELASIN (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Özgür CENGİZ (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Sena COŞKUN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Çağlar ÇAKIR (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Fatih ÇAKMAK (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nuri ÇAĞLAYAN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Deniz ÇELİKER (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Kemal ÇETİN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Güney ÇETİNKAYA (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Erdal ÇETİNTAŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Kenan ÇINAR (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Handan DAYI (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Halil DEMİR (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Işıl AÇIK DEMİRCİ (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan DİL (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Burcu DURMAZ (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk EFE (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ERDOĞAN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Gül ERGÜN (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Derya ERYILMAZ (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yalçın ERZURUMLU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Volkan GÖÇÖĞLU (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman GÖKOVA (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Alpin GÜLSEN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Halil HADİMLİ (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Serhan HANER (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nafia ÖZDEMİR HANYALOĞLU (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Şeniz KARAGÖZ (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mesut KARAKOÇ (Akdeniz Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Erdi KAYA (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Münir Yaşar KAYA (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Serdal KAYA (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Bekir KIRIŞCAN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mesut KOÇ (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba KODAL (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Abdul Vahap KORKMAZ (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi İlkey KUTLAR (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Bekir Can LÜTFÜOĞLU (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Sedat METLEK (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem MORAL (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Fatih NALBANTOĞLU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ersan ÖZTEN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mariyam YEZYİVEVA NEHİR (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ş. Ebru OKUYUCU (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Okan ORAL (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖNAL (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Volkan ÖZAKSOY (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Kenan SAATÇIOĞLU (Süleyman Demirel Üniversitesi) Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SAĞ (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Kezban SÖNMEZ (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nalan SÜLÜN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Rana İGNECİ SÜZEN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Elvan AKGÜL ŞAHİN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Savaş ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Babacan TAŞDEMİR (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Zekiye SÖNMEZ (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞEKER (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ercan ŞEN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Menekşe Suzan TEKER (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet TORUN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Emin UZ (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Serap ÜNAL (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe YILDIRIM (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hazan KURTASLAN YILDIRIM (Akdeniz Üniversitesi) Dr. Öğr. Üyesi Zafer YILDIRIM (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ünsal YILMAZ YEŞİLDAL (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Gözde YETMEN (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Münevvere YILDIZ (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Fatma DEMİR (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Sevda SARAN (Selçuk Üniversitesi)
Öğr. Gör. Canel EKE (Akdeniz Üniversitesi)

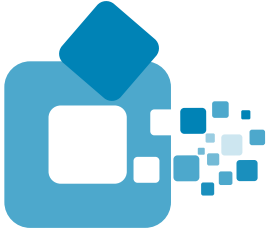

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN POSTA SANATI (MAIL ART) İLE YAYGINLAŞTIRILMASI Sevcan GÜL, Ayşen AY IŞIK, Ecrin Beyza KAYMAK	4 - 19
GÖREVE YENİ BAŞLAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI Hanım Sunay KAYAR, Muhammet Ali ÇİLOĞLU	20 - 29
BOLU KIBRIS HAREKATI GAZİLERİNİN HATIRALARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ Sevinç DEMİR TÜMEN	30 - 40
BİÇARE ÜMİT SARE BAYRAKTAR	41
GEOMETRİK YAPILARDAKİ YÜZEY VE BİRLEŞİM NOKTALARINA GÖRE ŞİFRELEME Asya ŞİMŞEK, Duygu ALYEŞİL KABAKÇI	42 - 50
GERİ DÖNÜŞÜM HAMİT GIŞ	51
ANTALYA İLİ İÇİN SOLAR TERMAL ISITMA TEKNOLOJİLERİNİN KARBON AYAK İZİNİ AZALTMA POTANSİYELİ Yavuz SÜMER, Afşin GÜNGÖR	52 - 58
VEYSEL HAMİT GIŞ	59
BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN LABORATUVAR KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI Aliye Hande KOCA	60 - 68
SULU BOYA ÇALIŞMASI EBRU ŞENLİK	69

SAYI HAKEMLERİ

- Prof. Dr. Fatime BALKAN KIYICI (Sakarya Üniversitesi)
Doç. Dr. Emin AYGÜN (Erciyes Üniversitesi)
Doç. Dr. Muteber BURUNSUZ (Hitit Üniversitesi)
Doç. Dr. Ramazan GÖK (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Süleyman KARATAŞ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Hakan ÖNİZ (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Tayfun YÖRÜK (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Turgut HANOYMAK (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KUNT (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Uğur TATLISUMAK (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Öğr. Gör. Veli YENİL (Pamukkale Üniversitesi)
Araş. Gör. Dr. Sevil GÖZÜBÜYÜK (Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Serpil KALAYCI (Mustafa Kemal Üniversitesi)

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN POSTA SANATI (MAIL ART) İLE YAYGINLAŞTIRILMASI

Expanding Intangible Cultural Heritage Through Mail Art

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Sevcan GÜL^{1*}

Ayşen AY IŞIK²

Ecrin Beyza KAYMAK³

^{1,2,3}Uşak Turhan Akçay Bilim ve Sanat Merkezi, Uşak, Türkiye

^{1,2,3}Uşak Turhan Akçay Science and Art Center, Uşak, Türkiye

sevcan_art11@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-2909-4325

aysennay@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5989-8159

kaymakecrinb@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4984-1404

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

03.10.2022

Kabul Tarihi / Date Accepted

28.12.2023

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Temmuz / December - July

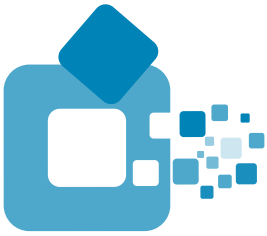
ATIF / CITE as

Gül, S., Ay Işık, A., Kaymak, E.B. (2023). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Posta Sanatı (Mail Art) ile Yaygınlaştırılması Öz-Yeterlik" / "Expanding Intangible Cultural Heritage Through Mail Art". Bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 6 (2): 4-19. doi: 10.37215/bilar.1183716

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN POSTA SANATI (MAIL ART) İLE YAYGINLAŞTIRILMASI

Expanding Intangible Cultural Heritage Through Mail Art

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Somut olmayan kültürel miras öğelerinin yaşatılarak gelecek nesillere aktarılması bir milletin tarihi için önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı Uşak iline ait sözlü halk anlatımlarının, oyunların, inanışların, adetlerin, gelenek göreneklerin derlenerek; yaşatılması, geliştirilmesi, yeni nesillere aktarılması ve posta sanatı (mail art) ile yaygınlaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada nitel araştırma tekniklerinden kültür analizi deseni tercih edilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, elde edilen bulgular ile betimsel analiz yapılmıştır. Posta Sanatı (Mail art): Posta servisi aracılığıyla küçük ölçekli çalışmalar göndermeye odaklanan popülist bir sanatsal harekettir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Grubun Uşak iline ait somut olmayan kültürel miras öğeleri algılarını ölçmek için ön test uygulanmıştır. Çalışma grubunun, sözlü halk anlatımları ve halk biliminden edindiği bulguları kullanarak posta sanatı ile mektup zarfları tasarlaması planlanmıştır. Çalışma kapsamında Bayburt, Diyarbakır, Kırklareli, Düzce, Ankara, Kırıkkale, Iğdır, Kırıkkale, Şanlıurfa olmak üzere 9 ilden, 9 okuldaki birer öğretmenle iletişime geçilmiştir. Uşak Bilim ve Sanat Merkezinden 29 ortaokul öğrencisi ile çalışma kapsamındaki diğer illerden 29 ortaokul öğrencisi arasında mektup arkadaşlığı başlatılmıştır. Öğrenciler, isim ve soy isimlerini paylaşmadan kendi belirledikleri rumuzlarıyla mektuplaşmışlardır. Her mektuplaşmada gönüllü öğrenci, Uşak ilinden derlenen somut olmayan kültürel miras öğelerinden bir örnekle zarfını tasarlayarak karşı ildeki arkadaşlarına göndermiştir. Çalışma sonunda elde edilen bulgular ile ulaşılan tespitler sonuç bölümünde tartışılmıştır. Yapılan son test ile somut olmayan kültürel miras öğelerinin, mektup kültürünün tekrardan hatırlatarak yaşatılması yoluyla ülkemizin farklı bölgeleri arasında kültürel bağ kurulduğu ve yerel kültürlerin karşılıklı tanıtıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mail art, filateli, gelenek, kültürel miras, posta, efsane

ABSTRACT

Keeping the intangible cultural heritage item alive and transferring them to future generations is important for the history of a nation. The aim of the study is to compile the oral folk narratives, plays, beliefs, customs, tradition and customs of the province of Uşak; keeping it alive, developing it, transferring it to new generations and spreading it with mail art (mail art). The data were collected with a semi-structured interview form, and descriptive analysis was made with the findings. Mailart: A populist artistic movement that focuses on sending small-scale work through the postal service. The study group was selected by purposive sampling method. A pre-test was applied to measure the group's perceptions of intangible cultural heritage items belonging to the province of Uşak. The study group was planned to design letter envelopes with the art of postal, using the findings obtained from oral folk narration and folklore. Within the scope of the study, one teacher in 9 schools from 9 cities, namely Bayburt, Diyarbakır, Kırklareli, Düzce, Ankara, Kırıkkale, Iğdır, Kırıkkale, Şanlıurfa, was contacted. . Penpals were initiated between 29 secondary school students from the Uşak Science and Art Center and 29 secondary school students from other provinces. The students corresponded with the pseudonyms they determined without sharing their names and surnames. In each correspondence, the volunteer student designed the envelope with a sample of the intangible cultural heritage items collected from the province of Uşak and sent it to his friends in the opposite province. The findings obtained at the end of the study and the findings are discussed in the conclusion section. With the final test, it has been concluded that cultural bond were established between different regions of our country and local cultures are introduced mutually by reminding them of intangible cultural heritage items and letter culture.

Keywords: Mail art, philately, tradition, cultural heritage, mail, legend

1. GİRİŞ

Toplumların var olmaları ve varoluşlarını sürdürebilmeleri, sahip olduğu kültürel değerlerin zenginliği ile yakından ilgilidir. Kültür bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünüdür. Kültürün açık bir göstergesi olan kültürel miras ise bir toplumun yaşayış biçimini, inançlarını yansıtan maddi ve manevi değerleri temsil eder (Avcı ve Memişoğlu 2016). Kültürel miras; geçmişten günümüze insanların yaşam sürecinde ürettiği, geliştirdiği, biriktirdiği, yaşadığı, gelecek nesillere aktardığı değerler ile kişilerin var olma nedenlerinin kanıtı olan her şeydir (Pehlivan 2015, 102). Hızla gelişen ve küreselleşen dünyamızda iletişim araçlarının da gelişmesiyle toplumumuza ait kültürel miraslarımızın parçası olan sözlü halk anlatımları ve halk bilimi gittikçe kaybolmaktadır. Özellikle genç nesillerde bu değerlerin zamanla yok olmaya yüz tuttuğu, hatta unutulduğu görülmektedir.

Kısa adı UNESCO olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun Paris'te 29 Eylül-17 Ekim 2003 tarihleri arasında toplanan 32. Genel Konferansı, 17 Ekim 2003 tarihinde "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni kabul etmiştir. Aralık 2020 itibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı 21 adet unsuru bulunmaktadır. Halk bilimi veya folklorik ise bir ülkede veya bölgede yaşayan halkın kültür ürünlerini, sözlü edebiyatını, geleneklerini, törelerini, inançlarını, mutfağını, müziğini, oyunlarını, halk hekimliğini inceleyerek bunların birbirleriyle ilişkilerini belirten; kaynak, evrim, yayılım, değişim, etkileşim vb. sorunlarını çözmeye, sonuç, kural, kuram ve yasaları bulmaya çalışan bilim dalıdır. (sozluk.gov.tr) Halk edebiyatı ürünleri sözlü ortam ürünleridir. Sözlü kültür ortamında ortaya çıkmakta ve kuşaktan kuşağa sözlü iletişim vasıtasıyla aktarılmaktadır. Yazılı kültürün egemen olmaya başlamasıyla birlikte, hem özgün bir şekilde yazıya geçirilmeye hem de parçalar ya da bölümler halinde çeşitli yazılı eserlere girmeye başlamıştır. Araştırmacılar, bugün bilinen herhangi bir atasözünün bundan önceki yıllardaki söyleniş şekillerini bu yazılı kaynaklar vasıtasıyla takip edebilme imkânı bulabilmişlerdir (Oğuz 2006,1). Halk edebiyatı araştırmacılarının geleneği devam ettirebilmek için saha araştırmaları yaparak, sözlü kültürün yaratıcılarına ve aktarıcılara ulaşarak halk edebiyatı metinlerini derlemektedirler. Sözlü kültür ortamında oluşan halk edebiyatı ürünlerinin en temel kaynağı, sözlü kaynaklardır. Halk edebiyatı araştırmacıları, üzerinde sözlü kültür ürünlerini yaratan ve sözlü kültür ortamının temsilcileri olan sanatkarlar ile vaktiyle usta sanatçılar tarafından ortaya konulup da çoğu anonimleşen bu tür metinleri sözlü olarak aktaran anlatıcılardan derleyip yazıya geçirmek

ve bunlar üzerinde çeşitli yöntem ve metotlara başvurarak incelemeler yapmak durumundadırlar (Oğuz 2006, 3). Bu yolla sözlü öğelerinin aktarımı sağlanmaktadır.

Sözlü halk anlatımlarından olan mani, ninni, türkü, ağıt, bilmece, beddua, efsane vs. çok eski zamanlardan günümüze gelmiş, milli kültürümüzün taşıyıcısı olan en büyük değerler arasındadır. Türk halk edebiyatının bu türleri, sosyal yaşamın da önemli unsurlarıdır. Toplumumuzda bazen mutluluğun, bazen de üzüntünün ifade ediliş biçimidir. Aynı zamanda da halk arasında ortak bir iletişim dilidir. Bu unsurlara örnek olan bilmece; eşya, insan, hayvan, bitki, doğa ve inanışla ilgili bilgilerin üstü kapalı olarak anlatılması ve onun ne olduğunun düşünülerek bulunmasını hedefleyen çoğu kalıplaşmış sözlerdir. Bilmece Anadolu'da "asal, elçim, masal, mat, metal, tapmaca, bulmaca, hikâye, söz, bilmeli, metal, tanımaca, dele, gazelleme" gibi adlarla da anılmaktadır. Efsaneler: Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, söylencelerdir (TDK). Efsanenin başlıca özelliği bir inanışa konu olmasıdır. Efsanelerin anlattığı şeyler doğru ve gerçekten olmuş diye kabul edilir. Bu özelliği ile efsane masaldan ayrılır, hikâye ve destana yaklaşır. Başka bir niteliği de düz konuşma diliyle ve her türlü üslup kaygısından yoksun, hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatı oluşudur. Ağıt: Ölen bir kimsenin gençliğini, güzelliğini, iyiliklerini, değerlerini, arkada bıraktıklarının acılarını, büyük felaketlerin acılı etkilerini dile getiren söz, okunan ezgi, ya da yazılan yazıdır. Çeşitli sebeplerden dolayı sevdiklerinden ayrılan kişilerin üzüntülerinin ifade ediliş şeklidir. Mani: Halk edebiyatının önemli bir çeşidi olan mani geleneği Türk kültür tarihinin en eski ve yaygın ürünlerden birisi olarak devam etmektedir. Yerel gelenek ve göreneklerin yansımaları manilerde de karşımıza çıkmaktadır. Maniler, şenlikler, asker uğurlamaları, kız isteme, gelin alma, Hıdrellez kutlamaları ve köy sihirlilik oyunları gibi ortamlarda söylenir. Tekerleme: Anonim halk edebiyatı türlerindedir. Masallara, geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden gölge oyunu, orta oyunu, meddah gibi türlere; oyun türlerinden çocuk sokak oyunlarına ve özel yarışmalara, bunların dışında da ayin ve törenlere bağlı olarak yaratılmış ve aktarılmıştır (Şentürk 2008). Tekerlemenin niteliği herhangi bir ana konudan yoksun oluşudur. Tekerleme baş uyaklar ve uyaklarla elde edilen ses oyunları ile çağrışımlarla birbirine bağlanmış, belirli bir şiir düzenine uydurulmuş, birbirini tutmaz birtakım hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana gelmiştir. Tekerleme daha çok çocuk geleneklerinde yeri olan bir türdür. Tekerlemelerin konularındaki ve yapılarındaki çocuksu eda bu olgunun bir görüntüsüdür. Tekerlemeler; masal tekerlemeleri, oyun tekerlemeleri, tören tekerlemeleri, bağımsız

söz cambazlığı olarak çeşitlenir (Boratav 2013,155). Türküler düzenleyicisi bulunmayan, halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere (zenginleşmelere, bozulmalara, kırılmalara) uğrayabilen ve her zaman bir ezgiye koşulmuş olarak söylenen şiir diye tanımlanır. Ninni; Annelerin çocuklarını sakinleştirmek, eğlendirmek, eğitmek, iletişim kurmak ve uyutmak amacıyla söyledikleri ezgili manzumelerdir. Ezgiler sakinleştirici, gevşetici ve uyku getirici bir ezgidir (Bolat 2022, 289; Oğuz 2006, 274).

Uşak halkı da bir araya gelinen ortamlarda manilerle ortamı neşelendirmiş, acılarını ağıtlara dökmüş, bebeğini ninnilerle büyütmiş, sevinç ve acılarını türkülerle yakmış, isteklerini derleme adıyla manilerle istemiştir. Aynı zamanda oyunlarını tekerlemelerle şenlendirmiş, bir araya gelinen ortamlarda eğlenceli oyunlar oynamış, bilmecelemlerle düşünmüş, dileklerini efsanelere dökmüştür. Ayrıca adet, gelenek ve göreneklerini yaşatmıştır. Milli kimliğimizin oluşmasında bel kemiği denilebilecek sözlü halk anlatımları dinamik bir yapıdadır. Küreselleşme nedeniyle halk kültürü bilimlere değişmeye, zaman içerisinde yok olmaya yatkındır. Küreselleşen dünyada ayakta kalmanın en önemli yönteminin uygarlığa uyulması olduğu gerçeği ile birlikte, bunu yaparken ülkemizin tarihi ve kültürel miraslarına sahip çıkmak kıymetlidir. Halk bilimi mirası olan ürünlerin yeni kuşaklara aktarılması, mecburidir. Kültürünü korumayan ve gençlere aktarmayan milletler yabancı kültürlerin etkisiyle yok olabilirler. Gençlere milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras olduğu, milli kültür donanımına sahip olmadan evrensel kültürde yer alınamayacağı bilinci verilmelidir.

İletişim toplumsal yaşamın bir gereğidir. Önceleri sözlü yapılan iletişim, daha sonra yazılı devam etmiş günümüzde ise medya araçlarıyla daha da gelişerek görsel hale gelmiştir. İletişim araçlarının çeşitlenmesi dünyayı küçültmüş, bilgiye erişimi kolaylaştırmıştır. Teknolojinin medya yapıları içinde kullanılması ile birlikte ise medya tüm koşullarda iletişim kurmayı sağlama fonksiyonuna erişmiştir (Soydan 2012, 57). Genel anlamda medyayı kitle iletişim araçları (gazete, dergi, radyo, televizyon ve internet) olarak tanımlamak mümkündür. Fakat medya kavramı kitle iletişim araçları kavramının yerini almış ve çok kullanılır duruma gelmiştir. Medyanın bilgiyi hızlı ve kolayca kitlelere ulaştırması gücünden kültürel mirasımızın tanıtılması, yaygınlaştırılması ve hafızalardan silinmemesi konusunda da faydalanılmalıdır.

Posta sanatı (mail art) hem yazılı hem de görsel iletişim aracıdır. Soyut ve sözel düşüncelerin imge ve sembollerle somutlaşarak yazı ve görseller ile ifade edilmesi, düşüncelerin tasfiyesine neden

olmakta ve sadece düşünceleri değil her alanda bulunan çok özel fikirleri ve inançları da karşdakine aktarmaktadır (Batu 2021, 727). Posta sanatını sadece bir sanat hareketi değil aynı zamanda bir iletişim aracıdır. İletişimi posta yoluyla sağlayarak sanatın hayatla bütünleşmesini hedefleyen bu akım, bir çeşit kültür alış-verişi niteliğindedir.

Posta sanat ile ilgili yurt içi ve yurt dışı çalışmalar incelenmiştir. Türkiye’de posta sanatı ifadesi geçen tek tez çalışması, Nur Koçak’ın Pop Sanat, Foto Gerçekçilik, Feminist Sanat ve Posta Sanatı İçerisinde İncelenmesi adlı Özlem Muraz’ a ait yüksek Lisans Tezidir. (Muraz 2009). Ülkemizde ve yurt dışında Posta Sanatı ile ilgili çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Türkçe ve İngilizce olarak literatüre katkıda bulunan posta sanatı ile doğrudan ilgili 16 makale çalışması yapılmıştır. Ülkemizde posta sanatı ile ilgili olarak iki kitap mevcuttur. Bunlardan biri makalelerin derlenmesi üzerine olan Posta Sanatı kitabıdır. Çalışma posta sanatının kültürü yaygınlaştırma amacıyla kullanılması açısından özgündür.

Araştırma ortaya koyulurken “Uşak iline ait kültürel miras öğeleri gençler tarafından yeterince biliniyor mu, bu değerlerin yaygınlaştırılmasında medyadan nasıl faydalanılabilir” sorusundan yola çıkılmış “Gençler, ilimize ait kültürel miras öğeleri yeterince bilmemektedirler” problem durumu belirlenmiştir. Gençlerin kültürel değerlerini erken tanımları ve farkına varmaları gerekmektedir. Yapılan ön araştırmada ilimize ait kültürel miras öğelerinin geniş kapsamlı bir çalışmaya konu olmadığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Bu nedenle saha çalışması yapılarak kaynak kişilere ulaşıp görüşme yöntemi ile derleme yapılması planlanmıştır.

Nihai hedef Uşak ili ve köylerinde eskiden beri dilden dile gelmiş sözlü halk anlatımlarını yazılı kayıt altına almak, bu anlatımların söyleme geleneğinin devam edip etmediğini saptamak, bunların gelecek nesillere ulaşmasını sağlamaktır. Yapılan çalışma sonucunda gönüllü çalışma grubunun kültürel mirası oluşturan değerlerini anlamaları, onların önemlerini kavramaları, korunmasında görev almaları, geçmişle bağlarını sıkı tutmasını sağlamayı ve önceki nesillerle bir araya gelerek iletişim kurmaları beklenmektedir. Çalışma kapsamında Uşak’a özgü ağıt, ninni, türkü, bitki adları, mani, efsane, beddua, tekerleme, bilmece, batıl inançlar, eğlence-oyunlar, adet, gelenek ve görenekler derlenecek ve posta sanatı (mail art) yoluyla yaygınlaştırılacaktır.

2. MATERYAL ve METOT

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden kültür analizinin kullanılmıştır. Çeşitliliği azaltmak ve görüşmeleri kolaylaştırmak ve en çok bilgi sahibi kişilerin bulunması için amacıyla amaçlı örnekleme türü uygulanmıştır. Nitel araştırma herhangi bir şekilde istatistiksel işlemler ya da başka bir sayısal araç olmaksızın verilerin üretildiği araştırma yaklaşımıdır (Altunışık vd. 2005). Çalışma grubunun görüştüğü kaynak kişiler Uşak ili merkez ve köylerinden (Güllübağ, Kocabey) seçilmiştir. Özellikle yaşı ilerlemiş, Uşak'ta doğmuş ve büyümüş, birikimi olan kişilerle görüşme yapılmaya çalışılmıştır. Derleme yaparken alan araştırma yöntemlerinden bazı ilkelere dikkat ederek görüşme (mülakat) yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yapılan kaynak kişinin yaşı, memleketi, görüşme tarihi, yeri kaydedilmiştir. Kişilerle görüşme esnasında kişilerin onayı doğrultusunda görüntü ve sesleri kayıt altına alınmıştır. Bazı kişiler kayıt için izin vermemiş, söyledikleri yazılmıştır. Kısa ve resmi görüşmelerden kaçınılmıştır. Aynı konuda bir kişiyle görüşmekle yetinilmemiş, kaynak kişi sayısı mümkün olduğunca arttırılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde kaynak kişilere on iki soru sorulmuştur. Ayrıca yazmaları için formlar verilmiş, belirli bir zaman sonra toplanmıştır. Kaynakların onayları doğrultusunda yazılı derlemeleri alınmıştır. Formların hazırlanmasında Uşak Üniversitesinde somut olmayan miras konularında araştırma yapan iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Ayrıca derlenen çalışma Uşak ilinde bülten olarak basılıp dağıtılmıştır. Bayburt, Diyarbakır, Kırklareli, Düzce, Ankara, Kırıkkale, Iğdır, Kırıkkale, Şanlıurfa olmak üzere 9 ilden, 9 okuldaki gönüllü olarak araştırmaya katılan öğretmenlerle iletişime geçilmiştir. Uşak Turhan Akçay Bilim ve Sanat Merkezi'nden 29 ortaokul öğrencisi ile karşı illerden 29 ortaokul öğrencisi arasında mektup arkadaşlığı başlatılmıştır. Öğrenciler isim-soy isimlerini paylaşmadan kendi belirledikleri rumuzlarıyla mektuplaşmıştır. Grubumuzun duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilmesi, mektuplaşma yoluyla bilgi paylaşması ve karşılıklı bağ kurması sağlanmaya çalışılmıştır. Her mektuplaşmada gönüllümüz Uşak ile ilgili derlen çalışmanın bir sayfasını, karşı ildeki arkadaşlarına göndermiştir. Karşı tarafta aynı şekilde danışmanlarını kaynak göstererek illerinde derledikleri çalışmayı göndermiştir. Böylece dil zenginliğimiz ve kültürel yaşantılarımız karşılıklı anlaşılmasına çalışılmıştır. Diğer illerden gelen derlemelerle, Uşak İli derlemelerinden gelen verilerin karşılaştırılmasında, yorumlanmasında betimsel analiz yapılmıştır.

Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını

içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek 2006).

Mektup zarflarının üzerine Uşak İli' ne ait sözlü ve halk kültürüne ait derlemeler posta sanatı (mail art) yoluyla görselleştirilmiştir. Dokuz ilden gelen 29 zarfı da gönüllü grup kendi illerine özgü derlemeleri görselleştirilip göndermiştir. Zarflara tasarlanan görsel anlatımlar, farklılıklarımızı ve benzerliklerin anlaşılması açısından etkili olmuştur. Uşak yöresine ait mani, ninni, bilmece, türkü, ağıt, batıl inanış, bitki adları ile ilgili bilgiler araştırmanın bulgular kısmında paylaşılmıştır. Çalışma grubumuz belirli bir özellik ve kriterlere göre seçilen katılımcıları içeren bir örneklem türü olan amaçlı rasgele örneklemeyle seçilmiştir. Çalışmaya katılan kişiler çizelge 1. de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Çalışma Grubu					
Mektup gönderilen il	Gönderici rumuzu	Mektubun gideceği il	Gönderileceği okul	Danışman (Mektup Arkadaşlığı)	Alıcı rumuzu
UŞAK	Minik kedi	Bayburt	Şehit Sebhattin Bozo İHO	Danışman 1	Tatlı tavşan
UŞAK	Laki	Bayburt	Şehit Sebhattin Bozo İHO	Danışman 1	Sakar
UŞAK	Kar tanesi	Bayburt	Şehit Sebhattin Bozo İHO	Danışman 1	Yağmur Damlası
UŞAK	Kırmızı	Bayburt	Şehit Sebhattin Bozo İHO	Danışman 1	Elva
UŞAK	Karakalem	Diyarbakır	Diyarbakır BİLSEM	Danışman 2	Yakışıklı Ressam
UŞAK	Mercan	Diyarbakır	Diyarbakır BİLSEM	Danışman 2	Hipnoz
UŞAK	Kelebek	Diyarbakır	Diyarbakır BİLSEM	Danışman 2	Suzi
UŞAK	Gül	Iğdır	Şehit Öğretmen Şevki Akgün Ort.	Danışman 3	Ağrı Dağı
UŞAK	Yeşil Kuzu	Iğdır	Şehit Öğretmen Şevki Akgün Ort.	Danışman 3	Hayal-Yıldız-76
UŞAK	Tatlı Badem	Iğdır	Şehit Öğretmen Şevki Akgün Ort.	Danışman 3	Ressam 76
UŞAK	Ayyüzlü	Şanlıurfa	Karaköprü Geçit Ortaokulu	Danışman 4	Alerji
UŞAK	Mor	Şanlıurfa	Karaköprü Geçit Ortaokulu	Danışman 4	Meraklı
UŞAK	Rambo	Kırıkkale	Kırıkkale İl Özel İdaresi Bilsem	Danışman 5	Ege
UŞAK	Minibik	Kırıkkale	Kırıkkale İl Özel İdaresi Bilsem	Danışman 5	Crozzy
UŞAK	Selez	Kırıkkale	Kırıkkale İl Özel İdaresi Bilsem	Danışman 5	Mami
UŞAK	Uğur	Kırıkkale	Kırıkkale İl Özel İdaresi Bilsem	Danışman 5	Meraklı Minik
UŞAK	Meraklı, Gümüş	Düzce	Musababa Ortaokulu	Danışman 6	Güneş
UŞAK	Kurt	Düzce	Musababa Ortaokulu	Danışman 6	Picasso
UŞAK	Şekerpare	Düzce	Musababa Ortaokulu	Danışman 6	Tatlı Sincap
UŞAK	Bulut	Kırklareli	Kırklareli BİLSEM	Danışman 7	Gece

Çizelge 1. Çalışma Grubu					
Mektup gönderilen il	Gönderici rumuzu	Mektubun gideceği il	Gönderileceği okul	Danışman (Mektup Arkadaşlığı)	Altı rumuzu
UŞAK	Papatya	Kırklareli	Kırklareli BİLSEM	Danışman 7	Ricardo Milas
UŞAK	Jelibon	Kırklareli	Kırklareli BİLSEM	Danışman 7	Bir Şair Sever
UŞAK	Renk	Kırklareli	Kırklareli BİLSEM	Danışman 7	Artemis
UŞAK	Koala	Ankara	Mamak BİLSEM	Danışman 8	Yaprak
UŞAK	Arya	Ankara	Mamak BİLSEM	Danışman 8	Bisküvi
UŞAK	Oreo	Ankara	Mamak BİLSEM	Danışman 8	Çiçek
UŞAK	Tatlıkuş	Bursa	Halil İnalçık BİLSEM	Danışman 9	Çatlak Bücür
UŞAK	Mucitkız	Bursa	Halil İnalçık BİLSEM	Danışman 9	Gözlüklü Tavşan
UŞAK	Çekirdeksiz Üzüm	Bursa	Halil İnalçık BİLSEM	Danışman 9	Renkli Kalem

Kaynak kişilerin seçiminde kartopu örnekleme kullanılmıştır. Kartopu örnekleme başlangıçta belirlenen birkaç katılımcı ile başlayan ve bu katılımcılar aracılığıyla ağını genişleten bir örneklem alma yöntemidir. Bu, belirli bir özellikteki bireylere ulaşmanın zor olduğu durumlarda kullanışlıdır. Çalışma kapsamında Uşak iline ait somut olmayan kültürel miras öğeleri Uşak ilinde yaşayan, Uşak kültürüne hakim yetişkinlerle görüşme yapılarak derlenmiştir. Görüşme yapılan kişilere ait liste çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. Kaynak Kişiler				
Adı-soyadı	Doğum Tarihi	Adres	Görüşme Tarihi	Kaynak No:
Fevzi SARIÇİÇEK	1953	Eğlence Köyü	19/10/2019	1
Mehmet GÜÇLÜ	1966	Emirfakı Köyü	19/10/2019	2
Eşe KOÇ	1945	Derbent Köyü	23/10/2019	3
Hüseyin KARAKOÇ	1972	Uşak Merkez	23/10/2019	4
Hatice AYDIN	1929	Tatar Kasabası Sivaslı/Uşak	23/10/2019	5
Nilüfer AYDINLI	1967	Uşak /Merkez	27/10/2019	6
Cemile KIYAR	1944	Uşak /Merkez	27/10/2019	7
Sultan ZİYLAN	1931	Bölme /Uşak	23/10/2019	8
Koçak AYDOĞAN	1951	Elmacık Köyü /Uşak	26/10/2019	9
Fatma KANAT	1949	Uşak /Merkez	23/10/2019	10
Ünal AZMAN	1951	Elmacık Köyü /Uşak	12/10/2019	11
Fatma ÖZER	1941	Çiftlik /Banaz /Uşak	04/10/2019	12
Mustafa UZUN	1956	Kemalöz Mah. /Uşak	26/10/2019	13
Gülnur TÜRKMEN	1959	Cumhuriyet Mah. /Uşak	24/10/2019	14
Elif SEVGİ	1987	Kemalöz Mah. /Uşak	26/10/2019	15
Halime ÇAKÇAK	1968	Gögem Köyü / Uşak	23/10/2019	16
Süleyman ARSLAN	1938	Fatih Mah. /Uşak	26/10/2019	17
Cemile KIYAR	1944	Cumhuriyet Mah. /Uşak	26/10/2019	18
Halise KARABULUT	1954	Selçukler /Sivaslı	02/11/2019	19
Derya OTAVLI	1975	Özdemir Mah. /Uşak	06/11/2019	20
Hülya ARIKAN	1972	Özdemir Mah. /Uşak	06/11/2019	21
Ayşe Hanım KARATAŞ	1928	Tatar /Sivaslı /Uşak	09/11/2019	22
Güler DAĞDELEN	1945	Kocabey /Eşme /Uşak	15/11/2019	23
Esmâ ÖZTÜRK	1951	Kocabey /Eşme /Uşak	15/11/2019	24
Osman BAYAR	1960	Kocabey /Eşme /Uşak	15/11/2019	25
Fatma BAŞAR	1929	Güllübağ /Eşme /Uşak	15/11/2019	26
Bayram KESKİNBALTA	1976	Tatar /Sivaslı /Uşak	09/11/2019	27

Çizelge 2. Kaynak Kişiler				
Adı-soyadı	Doğum Tarihi	Adres	Görüşme Tarihi	Kaynak No:
Aslı AYDIN	1986	Köme Mah. /Uşak	08/11/2019	28
Sinan ÇELİKER	1986	Kemalöz Mah. /Uşak	11/11/2019	29
Selcen ÇİFTÇİ	1971	Uşak Üni. / Uşak	18/11/2019	30
Fatma YAĞIZ	1935	Paşalar /Karahallı /Uşak	22/11/2019	31
Nezhat ÇALIKUŞU	1954	Karahallı /Uşak	22/11/2019	32
Ali KILIÇ	1958	Kocabey /Eşme /Uşak	15/11/2019	33
Bulut ERKAL	1984	Cumhuriyet Mah. /Uşak	13/11/2019	34
Zekeriya ÇİFTÇİ	1961	Dikilitaş Mah. /Uşak	13/11/2019	35
Adil DİKMEN	1965	Dikilitaş Mah. /Uşak	11/11/2019	36
Megni OTÇU	1965	Delibaşı /Eşme /Uşak	15/11/2019	37
Leyla İŞÇİ	1962	Dikilitaş Mah /Uşak	27/11/2019	38
Elmas TÜRKMEN	1950	Fevzi Çakmak Mah. /Uşak	27/11/2019	39
Hatice AKYURT	1955	Kışla /Ulubey /Uşak	20/11/2019	40
Fadime COŞKUN	1960	Dikilitaş Mah. /Uşak	27/11/2019	41
Mustafa KARAKAYA	1982	Kemalöz Mah. /Uşak	27/11/2019	42

3. BULGULAR

Çalışmada 29 öğrenci görev almıştır. Toplam 5 ağıt, 6 efsane, 6 oyun, 62 bilmece, 6 ninni, 38 beddua, 14 mani, 12 tekerleme, 24 batıl inanış, 35 bitki adı, 6 türkü ve 26 gelenek, görenek ve adet sahada 42 gönüllü kaynak kişi ile görüşülmüş ve kaynak taraması sonucunda derlenmiştir. Derlenen somut olmayan kültürel miras öğeleri posta sanatı ile yaygınlaştırılmıştır.

3.1. Bitki Adları:

1-Deperotu:Havuç(K:1)	2-Gidişgen:İsırganotu. (K:1)
3-Dav ılfarı: sarı gül (K:2)	4- Ebe gümeçi: Sirgen (K:2)
5-Kayısı: Zerdali (K:3)	6-Karahindiba: Acı güneyik (K:5)
7-Dağ lalesi: kekik (K:6)	8-Çay otu: ada çayı (K:6)
9-Domatis: Domates (K:7)	10- Fasille: fasulye (K:8)
11-Muşmula: Beşbüyük (K:9)	12-Kelek: kavun (K:9)
13-Patlıcan: badılcın (K:10)	14-Nane: nana (K:11)
15-Üzüm: goyungözü (K:13)	16-Diken: demir pıtrağı (K:14)
17--Patates: Kumpur (K:16)	19-İncir: yemiş (K:17)
20-İspanak: yincekotu (K:21)	21-Lahana: kelem (K:22)
22-Limon: ilimon (K:23)	24-Ekşi kulak: kuzu kulağı (K:25)
25-Vişne: fişne (K:25)	26-Kızılıklık: güren (K:26)
27-Haşhaş: haşş (K:27)	28-Madımak: kedi kulağı (K:28)
29-Kuşburnu: öküzgötü (K:29)	30-Badem: payam (K:32)
31-Pırasa: pırasa (K:33)	32-Pancar: manca (K:34)
33-Dağ kekiği: düğmelice süpürge (K:35)	
34-Karanfil: garanfil (K:38)	35-Tere: kızıl ot (K:42)

Örnek zarf tasarımı: Bitki adlarının Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Uşak yöresindeki bitki adlarına örnek zarf tasarımı

3.2. Bilmeceler

- 1-Her gün ölür, her gün doğar. (GÜNEŞ) (K:1)
 2-Gündüzleyin görünmez, kaç tanedir bilinmez. (YILDIZ) (K:1)
 3-Yer altında enikli taş. (PATATES) (K:1)
 4-Tahta kapta pişmiş aşım var. (CEVİZ) (K:2)
 5-Çarşıdan alınmaz elle tutulmaz mendile koyulmaz ondan tatlı hiçbir şey olmaz. (UYKU) (K:3)

Örnek zarf tasarımı: Bilmecelere yönelik Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan örnek zarf tasarımı şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2: Uşak yöresindeki bilmecelere ait örnek zarf tasarımı

- 6-Karşıdan baktım dağ gibi yanına vardım ev gibi. (MEZAR) (K:4)
 7-Evin ortasına bir ateş yaktım karşısında oturup keyif çattım. (SOBA) (K:4)
 8-Saçı uzun süzülür yüzün açsam üzülür güneş görsem büzülür. (MISIR KOÇANI) (K:14)
 9-Yarım kaşık, duvara yapışık. (KULAK) (K:7)
 10-Mantosu yeşil, entarisi kırmızı, bil bakalım bu kimin gızı. (KARPUZ) (31)
 11-Kuru girer, yaş çıkar. (KOVA) (K:25)
 12-İçi var dışı yok, dayak yer suçu yok. (DAVUL) (K:9)
 13-İçi taş dışı taş, ha dolaş ha dolaş. (MİNARE) (K:28)
 14-Ben giderim o gider.(GÖLGE) (K:6)
 15-Ufacık boyu var, kadifeden donu var. (PATLICAN) (K:12)
 16-Anası oturu, kızı timbiler. (HAVAN) (K:36)
 17-Kat kattır katmer değil, kırmızı elma değil. (SOĞAN) (K:5)
 18-Çeşmede bir gelin gördüm, gelen öper giden öper. (TAS) (K:20)
 19-Çınçınlı hamam, kubbesi tamam, bir gelin aldım, babası imam.(SAAT) (K:3)
 20-Bilmecce bildirmece, el üstünden kaydırmaca. (SABUN) (K:21)

- 21-Makas kesmez, terzi biçmez, iğne batmaz. (GÖKYÜZÜ) (K:8)
 22-Yere yağ döktüm, süpürdüm süpürdüm geçmedi. (GÜNEŞ) (K:8)
 23-Yer altında yağlı gayış. (YILAN) (K:11)
 24-Karşıdan karşıya gölgesiz geçer. (SES) (K:12)
 25-Ufacık naşadır, dünyayı kuşadır. (İĞNE) (K:8)
 26-Ak talaşı, kara tohumu, el eker dil biçer. (GAZETE) (K:30)
 27-Dört kardeş birbirini tutmaz. (TEKERLEK) (K:25)
 28-Yer altında paslanmaz. (ALTIN) (K:9)
 29-Hanımdan atladı, kaz yumurtladı. (KABAK) (K:24)
 30-Birdir, beşdir, sınırdaki taşdır, on beşinde kocar, otuzunda gençtir. (AY) (K:19)
 31-Dam altından keçi geçer, sayın bakam kaçı geçer. (KARINCA) (K:22)
 32-Elsiz kolsuz kuyu kazar. (DAMLA) (K:18)
 33-Dışı deri pazarı, altın un pazarı, daha altı odun pazarı. (İĞDE) (K:28)
 34-Sarı öküz yere yatar, kuyruğu yere batar. (HAVUÇ) (K:11)
 35-Yılan gibi gezinir, çalıya dolanır. (FASULYE) (K:29)
 36-Hanım içerde, saç dışarda. (MISIR) (K:33)
 37-Et dedim met dedim git kapının arkasına yat dedim.(SÜPÜRGE) (K:31)
 38-Benim bir dedem var, oturduğu zaman sakalı odayı doldurur. (GAZ LAMBASI) (K:31)
 39-Ufacık mezar, dünyayı gezer. (AYAKKABI) (K:19)
 40-Benim bir kutum var, İki türlü otum var. (YUMURTA) (K:12)
 41-Nenemin dört tane ayağı var. (SANDALYE) (K:12)
 42-Altı kaya, üstü kaya, içinde sarı maya (YUMURTA) (K):24
 43-İçi odun pazarı, ortası un pazarı, dışı basma pazarı (AĞAÇ) (K.13)
 44-Mısır ağacını oymuşlar, içine dünyayı koymuşlar (RADYO) (K:32)
 45-Fil filli çiçek, fil boylu çiçek, Allah yaratmış doğru çiçek (HAŞHAŞ) (K:35)

46-Hindi gibi hindi gibi, kuyruğu var sındı gibi (KIRLANGIÇ) (K:31)

47-Sarı öküz yattı kalkmaz, kara öküz gitti gelmez. (ATEŞ) (K:17)

48-Çatal çamda gar durmaz (KEÇİ BOYNUZU) (K:17)

49-Parasını el, dumanını yel alır (SİĞARA) (K:4)

50-Ben giderim o gider, önümde tın tın eder. (TREN) (K:4)

51-Üstü çayır biçilir, Altı çeşme içilir. (KOYUN) (K:42)

52-Ben giderim o gider, önümde tın tın eder. (TREN) (K:4)

53-Üstü çayır biçilir, Altı çeşme içilir. (KOYUN) (K:42)

54-Yer altında kilitli sandık (MEZAR) (K:16)

55-Yazılı mezar, dünyayı gezer. (PARA) (K:20)

56-Kara kulaklı, karanfil tırnaklı. (FARE) (K:21)

57-Çarşıdan alınmaz, tadına doyulmaz. (UYKU) (K:25)

58-Etten kantar, altın tartar. (KÜPE) (K:35)

59- Yol üstünde kara ip (KARINCA) (K:34)

60-Allah'tan küçük, peygamberden büyük (NİMET) (K:38)

61-Kışın soyunur, yazın giyinir (AĞAÇ) (K:39)

62-Ayakları su içer, üstünden gelen geçer. (KÖPRÜ) (K:41)

3.3. Efsaneler:

1-Ali İle Kezban Efsanesi: Bir zamanlar Uşak civarında yaşayan varlıklı bir ailenin Kezban adında bir kızı varmış. Çobanlık yapan garip Ali sürü güderken bir gün Kezban'ı görmüş. Çoban Ali ondan sonra Kezban'a âşık olmuş. Aşklarını birbirlerine söylemişler. Artık dayanamaz hale gelen Ali anasına: 'Var git ana Kezban'ı babasından iste.' demiş. Annesi Kezban'ı istemeye gitmiş. Bey kızar. "Oğluna söyle yüksek dağların başı dumanlı olur, baş döndürür. Başını yükseklerde gezdireceği ne dağın eteklerinde sürüsünü gütsün dengini bulsun" demiş. Ali ile Kezban kaçmaya karar vermişler, gece yarısı bir pınar başında buluşmuşlar. Bu arada beyin adamları pusu kurmuşlardır. Orada ikisini de vurmuşlar. (K:5)

2- Göğem Şifalı Su Efsanesi: Göğem Köyü'nde kız su içerken karnına yılan giren kızın karnı şişmiş. Kızı

hamile diye köyden kovmuşlar. Kız bir su kaynağı bulmuş. Bolca su içmiş. Yılan karnını delmiş ve çıkmış. Orada şifalı bir kaynağı olduğu anlaşılmış. (K:10)

3-Uşak Adı Efsanesi: Karaağaç köyünde bir ağanın kızı ağanın çobanı ile Uşak'ın eteklerinde sevdalanıp kaçmışlar. Kızın babası kızının özlemine dayanamayıp yanlarına gelmiş ve onlarla birlikte yaşamaya başlamış. Yaşadıkları yere de Uşak adını vermişler. Efsaneye göre Uşak'ın adı buradan geliyor. (K:13)

4-Hasköy Su Efsanesi: Hasköy'ün Asar ören yerinde 300 basamakla çıkılan mağarası varmış. İnsanlar gizli geçitten geçerek mağaradan su çekerlermiş. Suyu içenler hem sağlıklı olmakta hem de uzun yaşamaktaymış. (K:17)

5-Dikilitaş Efsanesi: Vaktiyle Uşak ilinin Banaz ilçesi yakınındaki Ayrancı köyünde çocuklu bir kadın yaşarmış. Bu kadının evi köy dışındaki bir tarlanın ortasındaymış, tarlanın civarında tek tek evler varmış. Bir gün bu kadın yufka açıyormuş. Tam o vakit kadının çocuğu ağlamaya başlamış. Tam bu sırada annesi de çocukta oracıkta taş oluvermişler. Şimdi bu olayın geçtiği yer Dikili taş mevki olarak bilinmektedir. (K:8)

6-Evren Dede Efsanesi: Banaz ilçesinin günümüzde Evren Dede koruluğu denilen yerde kopuzuyla türküler çalıp söyleyen bir Türkmen yaşarmış. Sesi çok güzel olduğu için duyan sesine koşarmış. Evren Dede çok güzel söylediği için kimse yanından ayrılmak istemezmiş. Evren Dede'nin bir gün sesi duyulmamış. Koruluğu aramalarına rağmen iz bulamamışlar. Ama kopuzundan gelen sesler koruluğu kaplamıştır. Günümüzde rüzgâr estiğinde duyulan seslerin Evren Dede'den geldiği inancı vardır. (K:28)

7- Ali Kuzu Kuşu Efsanesi: Banaz'ın Kızılhisar köyünde bir kızı bir oğlu olan bir aile yaşarmış. Anneleri ölmüş. Babaları başka bir kadınla evlenmiş. Bu kadın çocuklara kötü davranmış. Koyun otlattıran çocuklar bir gün sürüyü kaybetmiş. Çocuklar sürüyü aramasına rağmen bulamamış. Eve gittiklerinde babaları bağırarak sürüyü bulmadan eve gelmeyin demiş. Çocuklar kaybettikleri yere geri dönmüşler ama sürüyü bulamamışlar. Gece çökünce oturup ağlamaya başlamışlar. Çok korktukları için "Allah'ım bizi kuş et" diye yalvarmışlar. İki kardeş oracıkta aniden kuş oluvermiş. O günden sonra ne sürüye ne de çocuklara rastlayan olmamış. (K:28)

Örnek zarf tasarımı: Efsanelerle ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 3'de gösterilmiştir.

Şekil 3: Uşak yöresi efsanelerine yönelik örnek zarf tasarımı

3.4. Uşak'ta Eğlence ve Oyunlar:

1-Yüzük Oyunu: Uşak yöreklerinin yaşadığı köylerde kış aylarında erkeklerin köy konaklarında toplanarak iki takım halinde oynadığı "yüzük oyunu" 11 mendil altına saklanan bir yüzüğün bulunmaya çalışılması kurgusuyla oynanır. Genellikle köyün en yaşlısına ait iri bir yüzük oyunda kullanılır. Takımlardan biri kura ile yüzük saklama hakkını elde eder. Bir oyuncu tüm mendilleri teker teker içine yüzük saklıyormuş gibi yaparak yerleştirir. Karşı takımın oyuncuları yüzüğü arar. (K:1)

Örnek zarf tasarımı: Uşak'ta oynanan oyunlarla ilgili dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 4'de gösterilmiştir.

Şekil 4: Uşak yöresi oyunlarına yönelik örnek zarf tasarımı

2-Met Oyunu: İki kişi ile oynanır. 2 metre aralıklarla bir birine paralel iki çizgi çizilir. Bir büyük bir de küçük iki çubuk hazırlanır. Biri ebe olur. Diğer oyuncu çizginin başından meti uzun çubuk yardımıyla diğer çizginin ilerisine atar. Sonra durduğu yerden uzun çubuğu meti vurmak için atar. Meti vurunca oyuncu metin yanına gelir. Uzun çubukla üç vuruşta meti en uzağa götürmeye çalışır. Ebe, vuruş sırasında meti tutmaya çalışır. Ebe meti tutamazsa met çizgiden ne kadar uzakta ise oyuncu adımlarıyla sayar ve kaç adım çıkarsa o kadar puan kazanır. Eğer ebe meti tutarsa oyuncular yer değiştirir. Oyun böylece devam eder. (K:1)

3-Golata Oyunu: El ele tutuşulur. Tutulan ellerin üstünden sırayla atlanır. Atlayamayan yanar. (K:3)

4-Çukurdum Oyunu: Oyunda kaç kişi varsa daire olunur. 1 kişi ortada durur. Daire olan kişiler ortadaki kişinin sırtından atlamak ister. Bir de ebe olur. Ebe de onlara atlatmamaya çalışır. Eğer atlatırsa ortadaki kişinin sırtına daire olanlar üst üste binerler. Ebe birine sen ebe ol diyene kadar öyle durulur. (K:17)

5-Güreş: Düğünlerde halk arasında eğlence amaçlı güreş yarışması yapılır. Kişinin sırtını yere getirmesi için uğraşılır. Sırtını yere getiren yenmiş sayılır. (K:33)

6-Çölmek Oyunu: Kadınlar sıralanır. Önlerine bir tane çocuk koyulur. Birbirlerinden çocuk kapmaya çalışırlar. Sıradan dolaşır annesine gelen ilk çocuk kazanır. (K:5)

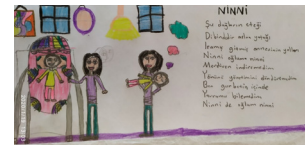
3.5. Ninniler

1-Ninni dersem uyursun
Yüzünde güller büyüsün
Tonton yavrum uyusun
Nenni yavrum nenni
Ninnileri benim olsun
Uykularım senin olsun
Benim de kızım doktor olsun
Nenni yavrum nenni(K:5)

3-Ninni derde uyuturum
Allah derde büyütürüm
Nenni guzum nenni
Güzel beşik alayım
İçine güller koyayım
Uyumazsan kaldırayım
Nenni guzum nenni (K:10)

4- Şu dağların eteği
Dibindedir aslan yatağı
İramış gitmiş annesinin yolları
Nenni oğluma nenni
Merdiven indiremedim
Yönünü yönetimini döndüremedim
Ben gurbetin içinde
Yavrumu bilemedim.(K:12)

Örnek mektup zarf tasarımı: Ninnilerle ilgili Uşak yöresindeki söyleyişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 5'de gösterilmiştir.

Şekil 5: Uşak yöresi ninnilerine yönelik örnek zarf tasarımı

5-Ninnisi var ninnisi var
Gözlerinde uykusu var
Benim güzel yavrumun
Aslan gibi babası var
Uyusun da büyüsün nenni (K:20)

6- Nenniler dedim melingeçli

Gül dalları yalınçaçlı

Halası var kelep saçlı

Nenni yavrurum nenni

3.6. Mani:

1-Baba varken baba denmez dayıya

Ne gadın da şişirdiler mayına

Dert mi söylenir yankı yapan gayıya

Emminin yerini avradın dayısı alır. (K:2)

2-Dereye gel dereye

Ben de geleyim dereye

Anan seni satmış

Bir sahan eriğe (K:3)

3-Biner atın iyisi

Düşer yolun gıyısına

Haber verin dayısına

Şeker alsın guzusuna(K:5)

4-Bahçelerde bübersin

etme güzelsin

Sana meyil veremem

Yabancı gider misin? (K:5)

5- Banaz'ın kavakları İnkâr

Dökülür yaprakları

Kokulu güle benzer

Şu Uşak'ın kızları

6-Bir taş attım gediğe

Saat geldi yediye

Analar kız büyütmüş

Oğlanlara hediye (K:21)

7-Avluları boş olsun

Etrafı taş olsun

Gınayı iyi yakın

Düğünümüz hoş olsun (K:27)

8-Güvercinimi atamadım

Ortası çarkıfelek

Yazın beraberdik

Kışın ayırdı felek (K:23)

9-Tülbentim belek belek

Kuş diye satamadım

Çekilin goca garılar

Allı basmalı gıza bakamadım

10-Kalın örgü örmezler

Beni sana vermezler

Gel yârim kaçiverem

Karanlıkta görmezler (K:23)

11-Merdivende iniyor

Bize para veriyor

Elli olsun, yüz olsun

Tombul teyzem sağ olsun (K:13)

12-Perdelerde iğne

Dinle gelin dinle

Guzulu goyun almayınca

İnme gelin attan inme (K:10)

13-Geline bak geline

Kına yakmış eline

Gelin küsmüş gidiyor

Babasının evine (K:29)

14-Çemberimin oyası

Alnıma soldu boyası

Alcem dedin almadın

İki gözü kör olası (K:21)

Örnek mektup zarfı tasarımı: Manilerle ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 6'de gösterilmiştir.

Şekil 6: Uşak yöresi manilerine yönelik örnek zarf tasarımı

3.7. Tekerleme:

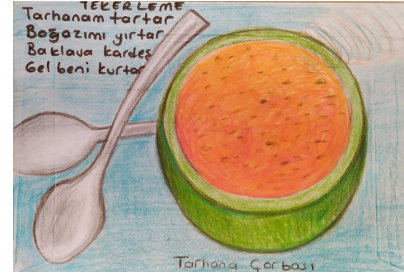
1-Tarhanam tartar

Boğazımı yırtar

Baklava kardeş

Gel beni kurtar (K:5)

Örnek zarf tasarımı: Tekerlemelerle ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7: Uşak yöresi tekerlemelerine yönelik örnek zarf tasarımı

2-Yumurta tık tık, elinden bıktık (K:8)

3-Leylek leylek lakırdak

Hani bana çekirdek

Çekirdeğin içi yok

Kel Fatma'nın suçu yok (K:9)

4-Şu köşe yaz köşesi

Şu köşe kış köşesi

Ortadaki su şişesi (K:10)

Çıt pıt nerden geldin oradan çık gelin saçları kıvrırcık (K:12)

5-İğne battı

Canımı yaktı

Tombul kuş

Arabaya koş

Arabanın tekeri

İstanbul'un şekeri

Hap hop bundan başka oyun yok. (K:14)

6-Aparlacık toparlacık, yola düşer tık tık, şekerleme tekerlenir, Pazartesi tez gelir, açılınca perdesi, çın çın eder perdesi (K:15)

7-Düşün Musa düşün eşek alınır mı kışın onun parası peşin (K:20)

8-Tel sarar oğlum tel sarar

Tel bulamazsa ne sarar

Komşunun oğlunu sarar (K:21)

9- Bir devem vardı öldü
Devem yağdan öldü
Öğlenin dördünde öldü
Ne yerde ne gökte öldü
Akşama az kaldı öldü
Bil bakalım devem neden öldü
Devem yağ yüklüdü
Öğleden sonraydı
Köprü'nün üstündeydi
Ayşe'ye varmak üzere öldü (K:37)

10- Sarı öküz saza gider, boynuzu düze gider
ben gızı almaya geldim. Verirseniz gıza geldim.
Vermezseniz tuza geldim. Gızınıza güllü derler
oğlumuz ünlü derler. (K:19)

11-Eline geçer bir keçi
Sövelsin kalsın gıcı
Eline geçer bir koyun
Eder sana oyun
Eline geçer bir katır
Ye etini hatır hatır (K:27)

3.8. Adet, Gelenek ve Görenekler

1-Uzaktan misafir gelince önce gelen kişinin hayvanına bakılır. Yem, yonca vs. hayvanına verilir. Daha sonra gelen misafirin karnı doyurulur. (K:1)

2-Eve misafir geldiğinde kadınların ve erkeklerin pabuçları ayrı ayrı dizilir. Erkeklerin ki bir yana dizilir. Kadınların bir yana. Eve misafir gelenlerin pabucu rızası olursa düzeltilir. Rızası olmayanların pabucu düzeltilmez. (K:2)

3-Deşleme: Mani söylemektir. Düğünlerde deşleme söylenir. Kız tarafının istekleri manilerle istenir. Düğünlerde deve görünümünde gezilir. Keşkek dövülür. Topalak aşı yapılır. Gelinin eline tereyağı sürülür.

Eyvallah

Biz buraya niye geldik

Gızı mı götürmeye geldik (K:4)

4-Doğdu: Bebek olunca bohça yapılır. İçine hediyelik bebek eşyaları konulur. Takı takılır. Bebeğe teni yumuşak olsun diye haşhaş yağı sürülür. (K:4)

5-Adak şekeri: Arefe sabahları adak adağa çıkılır, evler gezilir. Şeker, kuruyemiş dağıtılır. (K:3)

Adak adak

Yağlı budak

Kestane kebab

Örnek zarfı tasarımı: Uşak yöresinde yapılan adet, gelenek ve göreneklerle ilgili zarf tasarımları şekil 8-9-10'da gösterilmiştir.

Şekil 8: Adak şekeri adlı örnek zarf tasarımı

6-Bayrak asma: Düğün evine düğün olduğunu belli etmek amacıyla bayrak asılır. (K:7)

7-Kına gecelerinde geline kına yıkılır. Kına gecesi öncesi imece usulü yemekler pişirilir, misafirler birlikte ağırlanır. (K:8)

Şekil 9: Kına yakma adeti örnek zarf tasarımı

8-Çeyiz serme: Kızlar çeyizlerini göstermek için imece usulü çeyiz sererler. Çeyiz serildikten sonra birlikte yemek yenilir.(K:9)

Şekil 10: Çeyiz sonrası yemek adlı örnek zarf tasarımı

9-Genç ölüm: Ölen kişi genç ise cenaze sahibi düğüne, çalgılı çengili yerlere gitmez. Evinde az aş kaynar. (K:12)

10-Ölüm sırasında: Ölümcül hastanın yanında Kuran okunur, su içirilir. Sen içirmezsen şeytan içirir inancı vardır. (K:12)

11-Hacımsultan Türbesi: Yürüyemeyen çocuklar türbeye götürülür. Cuma günü götürülen çocuklar yürüyebilsin diye Cuma salasında sallanır. (K:15)

12-Bebek doğunca: Bebek tuza yatırılır. Bebeğe tatlı ve haşhaş yağı sürülür. (K:16)

13-Bayram öncesi arefe gününde mezarlıklar ziyaret edilir. Mezar başında dua okunur. Mezarların üstüne su dökülür. (K:16)

14-Gelin oğlan evine girerken şekerli su içirilir. Ağzı tatlı olsun diye pelte veya sütlaç tattırılır. (K:17)

15-Takı takma: Düğünlerde gelin ve damadın boynuna asılan kurdeleye takı takılır. (K:21)

16-Aydaş aşısı: Yürüme zamanı geldiği halde yürüyemeyen çocuklar için yapılan yemektir. Hazırlanan yemek çocuklara yedirilir. (K:23)

17-Dişlik buğdayı: Bebeğin ilk dişi çıktığında bunu ilk kim görürse o eve buğday getirir. Buğday kaynatılır. Eşe, dosta ve çocuklara dağıtılır. (K:20)

18-Kırklamak: Kadın doğum yaptıktan kırk gün sonra kırklama yapılır. Bebeğin yıkama suyuna kırk taş atılır. Her taş okunur. Yıkama bittikten sonra bebeğe en güzel elbiseler giydirilir. (K:19)

19-Şibili Leyli: Zemherinin 27'si kışın ortasında baharın gelmesini merasimi yapılır. O gece evlerde yazdan kalma üzüm, kavun, kabak, pancar gibi meyveler getirilerek yenilir. (K:28)

20-Yola çıkmak: Bir evden yolculuğa çıkılınca bunun hemen ardından ev süpürülmez. Aksi halde gidenin geri gelmeyeceği zannedilir. (K:30)

21-Temizlik: Salı ve Cuma günleri çamaşır yıkanmaz, tırnak kesilmez, saç taranmaz. (K:32)

22-Gün doğmadan kalkmak insana uğur getirir. İnsan gün doğmadan kapı araklı bırakılırsa zengin olacağına inanılır. (K:37)

23-Yaren toplantıları: Uşak'ta bazı esnafların yılda birkaç kez yaptıkları yaren toplantıları yazın kırdı, kışın evlerde sazlı sözlü yapılmaktadır. (K:21)

24-Çember alma: Söz alındıktan sonra kız evine gidilince, kız en güzel kıyafetini giyer. Başını örter. Gelenlerin elini öper. El öpme sırasında kayınvalide kızın başındaki örtüyü alır. Kızın başına yanında getirdiği yeni örtüyü örter. Aldığı örtüyü oğlana götürür. (K:38)

25- Oturma: Kına gecesi günü oğlan evinde çalgılı eğlence düzenlenir. Buna oturma denir. Oturmada damat giydirilir. (K:40)

26-Henk çıkarmak: Düğünlerde cumartesi günü köyün delikanlıları orta oyun oynadığı, şaka ve ceza üzerine kurulu bir oyundur. (K:41)

3.9. Beddualar

1-Alnı çatından vurulasıca. (K:1)

2- Boynu kırulasıca, ettiğini sen de bul. (K:4)

3-Ciğerbağından yanasıca, (K:3)

4-Bağrına taş basasın. (K:3)

5-Ayağına taş değsin. (K:5)

6-Boynu altında kalasıca. (K:5)

7-Gözün kör olsun. (K:5)

8-Allah cezanı versin. (K:6)

9-Ciğeri bağrından yanasıca. (K:6)

10-Otları ocakları sönesice. (K:7)

11-Bana yaşattıklarının aynısını yaşa. (K:7)

12-Adı batasıca. (K:8)

13-Allah diplere yatırıp da kapılara baktırsın. (K:8)

14-Allah canını alsın. (K:8)

15-Cehennem çırası olasıca. (K:8)

16-Başına bit düşsün. (K:9)

17-Defteri dürülesice. (K:9)

25-Eli ayağı büzülesice. (K:10)

26-Geberisecenin gızı. (K:10)

27-Gara topraklara giresice. (K:11)

28-Ocağın sönsün. (K:11)

29-Gidişin olsun da dönüşün olmasın. (K:11)

30-Nalet olasıca. (K:12)

31-İki gözü önüne akasıca. (K:12)

32-Olmalara ermeyesice. (K:12)

33-Ölüsüne köpekler gelsin. (K:13)

34-Kafası bitlenesice.(K:15)

35-Sürüm sürüm sünesi.(K:16)

36-Teneşir paklasın. (K:16)

37-Zang ölümlere gelesice. (K:17)

38-Şeytanından bulasıca. (K:17)

Örnek zarfı tasarımı: Beddualarla ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 11'de gösterilmiştir

Şekil 11: Uşak yöresi beddualarına ait örnek zarf tasarımı

3.10. Batıl İnanışlar

1-Ağaca çaput bağlanır. (K:4)

2-Akşam sakız çiğnenmez. (K:5)

3-Bıçak elden verilmez. (K:6)

4-Gece soğan sarımsak çıkmaz. (K:6)

5-Akşam aynaya bakılmaz. (K:7)

6-Yerde yatan insanın üstünden geçersen boyu kısa kalır. (K:9)

- 7-Merdiven altından geçilmez. (K:9)
 8- Tuvalette konuşulmaz. (K:10)
 9-Salı günü çamaşır yıkanmaz. (K:10)
 10-Kıvrık kadın doğum yapınca odaya süpürge koyulur. (K:10)
 11-Elden ele sabun verilmez. (K:11)
 12-Güneş batarken uyumaz. (K:11)
 13-Ölen kişinin karnına bıçak konulur. (K:13)
 14-Mezarlık elle gösterilmez. (K:13)
 15-Külün üstüne su dökülmez. (K:16)
 16-Gece ateş ellenmez. (K:18)
 17-Akşam ıslık çalınmaz. (K:21)
 18-Akşam dışarı su dökülmez. (K:22)
 19-Akşam evden ekme mayası verilmez. (K:25)
 20-Kışın kurt ulursa kar yağar. (K:26)
 21-Köpek uluması iyi değildir. (K:28)
 22-Resim olan yerde namaz kılınmaz. (K:29)
 23-Akşam su üstünden atlanmaz. (K:31)
 24-Yoğurt, süt dışarı verilirken içine nane koyulur. (K:34)

Örnek zarfı tasarımı: Batıl inançlarla ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 12'de gösterilmiştir.

Şekil 12: Uşak yöresi batıl inanışlarına ait örnek zarf tasarımı

3.11. Ağıt:

- 1-Gelin ağlar yaşlı yaşlı
 Gitmem diye salları başı
 Ağlama gelin ağlama
 Sen gider gelirsin
 Bir iken iki olursun, gitme (K:14)
- 2-Ben al yeşil giyemedim
 Muradıma eremedim
 Git Azrail git de gel
 Genç ömrüme doyamadım. (K:19)

- 3-Bugün günlerimiz bazardır bazar
 Açmayın yorganını yaraları azar
 Annem deli olmuş dağlarda gezer
 Babam dülger olmuş tabutum düzer
 Gardeşler gelmiş salını süzer
 Ağla gardeş ağla yazım gara imiş (K:22)

- 4-Gabirimin üstüne bir sürü goyun
 Biçildi mi kefinim vuruldu suyu
 Arkadeşlerim duymadan kabire goyun
 Ağla anam ağla yazım kara imiş (K:22)

- 5- Gahpe felek gasdeylemiş canıma
 İki yanıma bakarım kimsem gelmez yanıma
 Böyle işler düşer mi şanıma
 Bu yalan dünyanın sonu ölüm değil mi
 Çıkabilsem şu dağların başına

- Seyir etsem toprağına daşına
 Neler gelecek daha benim bu garip başıma
 Bu yalan dünyanın sonu ölüm değil mi (K:26)

Örnek zarfı tasarımı: Ağıtlarla ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 13'de gösterilmiştir.

Şekil 13: Uşak yöresi ağıtlarına ait örnek zarf tasarımı

3.12. Türkü

- 1-Yol verin şu yayana
 Bak gidiyor dayana dayana
 Tutmuyor dizleri sallanıyor
 Bir oyana bir bu yana(K:1)

2-ORMANDAN GEL

- Ormandan gel a gavurungızı, ormandan
 Daha dün ayrıldın bu meskenli oğlandan
 Ay anam a bubam da ek geliyor.
 İkimizin boyları da denk geliyor(K:3)

Örnek zarf tasarımı: Türkülerle ilgili Uşak yöresindeki söylenişlerine dair hazırlanan zarf tasarımı şekil 14’de gösterilmiştir.

Şekil 14: Uşak türkülerine ait örnek zarf tasarımı

3-ARPALAR HASIR OLDU

Arpalar hasır oldu
Sevdiğim nasıl oldun
Sevmeye gymaz iken
Ellere nasip oldun (K:6)

4-HAYDEN DE DİN DİN

Düz tarlaya bostan ekim çevrilcek
Ben deli miydim nazlı yardan ayrılcek
Hayden de din din
Oynan da din din din
Dövünen de din din din (K:18)

5-GELİN YAYLANIZ ÇİYİLİ PINAR

Gelin yaylanız çiyili pınar
Ölüm hak ayrılık olmasa ne var
Seni benden ayırmak isteyenler
Dilerim Allah’tan gülmese ne var (K:33)

6- EVLERİNİN ÖNÜ GUYU

Evlerinin önü guyu
Kuyudan alırlar suyu
Kalk kaçıvaralım a zalımın oğlu (K:7)

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Posta Sanatı ülkemizde çok bilinmeyen bir görsel sanat ifade aracıdır. Eğitim öğretim kademelerinde bu sanat türüyle ilgili bilgilerin sadece Bilim ve Sanat Merkezleri ders etkinlikleri müfredatında yer aldığı görülmektedir. Alan yazında da konuyla ilgili çok az sayıda çalışmayla karşılaşmaktadır. Alan yazın incelemesinde Posta sanatıyla ilişkilendirilmiş yurt içinde yalnızca bir tez çalışması mevcuttur. Posta Sanatının somut olmayan kültürel mirasın anlatılmasında ve yaygınlaştırılmasında kullanılması bakımından çalışma özgündür.

Sanat eğitimi alan öğrencilerin kendilerini ifade edebilmesi için Posta Sanatı sanat eğitiminde önemli bir araçtır. Posta Sanatının uygulanmasıyla kişilerde iş başarma ve paylaşma güçleri artmış, sanat eserlerini karşılık beklemeden paylaşmanın önemini anlamıştır ve yaratıcı motivasyonları artmıştır. Posta Sanatının estetik faydalarını öğrenmişler ve farklı güncel ifade araçları ile sanat çalışmaları yapabilme fırsatlarını tanımışlardır (Aktaş Kuruçay 2022).

Çalışma grubuna çalışma sonundaki algılarıyla ilgili son test uygulanmıştır. Bunun sonucunda sözlü halk anlatımlarının yerini ve önemini anladıkları, toplumsal uygulamalar, gelenek, görenek vb. arasındaki benzerlik ve farklılıkları algıladıkları; vefa, saygı, alçak gönüllülük, dayanışma, estetik, duyarlılık, merhamet, güven gibi kök değerler kazandıkları, kültürel mirası benimseme ve korumada duyarlı oldukları görülmüştür. Derlenen somut olmayan miras öğelerine ait tespitler ise şu şekilde sıralanmıştır:

1-Uşak ilinde bilmece sorma geleneğinin canlılığı genellikle yaşlılar arasında muhafaza edildiği görülmüştür. Farklı kaynak kişilerden elde edilen birebir aynısı olan bilmeceler içinden bir tanesi seçilmiştir. Eskiden özellikle kış gecelerinde bir araya gelerek ya da birlikte iş yaparken birbirlerine bilmece sordukları kaynak kişiler tarafından bildirilmiştir. Mani söyleme geleneği düğünlerde, gelin almada, asker eğlencelerinde, kahvehanelerde ve köy odalarında devam etmektedir. İnsanların bir araya geldiği yerlerde önemli bir eğlence kaynağıdır.

2-Uşak’ta efsaneler halkın çaresizliklerini, umutlarını, özlemlerini daha keskin belirtmiştir. Efsaneler saçmadır, akıldışıdır diye küçümsemek yersiz bir davranış olur. Kaldı ki efsaneler halk onlara inanmaz olduktan sonra da yaşayacaktır. Karşı illerden gelen manileri incelediğimizde coğrafi özelliklerden doğma taş ve su gibi efsanelere rastlanılmıştır.

3-Uşak’ta tekerlemeler genellikle söz cambazlığı niteliğindedir. Görüşme yaptığımız bazı kişilerin gelenekten gelme tekerlemeleri tadını çıkararak söylemekte hünherli oldukları görülmüştür. Genel olarak ilimizde ve farklı illerde de oyun tekerlemelerine daha fazla rastlanılmıştır.

4-Çalışma sonucunda Uşak türkeleri genellikle söyleyenin amacı dert, acı, sevinç, umut vb. duygularını en yoğun bir şiir anlayışıyla dile getirmek için içlenmek, duygulandırıp içlendirmek amacıyla söylendiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer illerdeki türkü örneklerinde ölçü, söyleme farklılığı vardır.

5-Uşak'ta erkeklerin düğün törenlerinde Uşak halkının maniye "deyişleme" adını verdiği düğün mânilerini söylediği tespit edilmiştir. Deyişlemelerin özellikle gelin alma, kız evinden gelin çıkarma, erkek evinde gelin indirme sırasında söylendiği ve isteklerin söylenmesinde kullanıldığı kaynaklar tarafından bildirilmiştir. Derlediklerimiz arasında en çok sevgiliye hitap eden maniler görülmüştür. Diğer illerden gelen derlemelerdeki mani örneklerinde insanların yaşayış tarzları, buldukları coğrafya, geçim kaynakları manilere yansımıştır. Ayrıca farklı illerin manileri söylerken söyleme farklılıkları da görülmüştür.

6-Ağıt yakma geleneği, Uşak'ta Sivaslı ve Eşme köylerinde daha çok görülen eskiden beri sürdürülen bir gelenektir. Ağıtlarda genellikle üzüntülü ifadeler yer verilmiştir. Genel olarak bakıldığında yas tutarken ağıt yakmak Uşak'ta karşılaşılan bir durum değildir. Köylerde çok az ağıtcı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

7-Uşak ninnilerini kadınlar genellikle doğaçlama söylemektedir. Ninnilerde kadınların kendi çocuklarına övgüler taşıdığı görülmüştür. Farklı illerden gelen mektuplarda ninniler benzerdir.

Annelerin sıkıntı, dert ve isteklerini bebeği aracılığıyla ninni söyleyerek ifade ettikleri görülmüştür.

8-Türkçe sözlüklerde yazılı olan bitki adları ile Uşak'ta halkın verdiği, kullandığı adların farklılık gösterdiği görülmüştür. Gelen mektuplarda derlemelerde ağız farklılıkları olduğu fark edilmiştir. Ayrıca Uşak halkının beddua bilse de başkasına söylemekten çekindikleri gözlemlenmiştir. Diğer illerden gelen beddualar ile Uşak'taki beddualar benzerdir.

9- Eskiden Uşak'ta düğünlerde, köy odalarında ve sokakta geleneksel oyunlar oynanmıştır. Günümüzde ise gençlerin uzak kaldığı, bilmediği sonucuna varılmıştır. Bazı köy odalarında yüzük oyunu hala oynanmaya devam etmektedir. Cirit, kuralsız cirit ve mısır odunu oyunları da önemini korumaktadır. Karşı illerden gelen mektuplardaki oyunların bazıları, gönüllü grubumuz tarafından oynanmaya çalışılmıştır. Farklı oyunları tanıma fırsatı bulmuşlardır.

10-Makineleşme ve teknolojik gelişmeler insan yüz yüze iletişimi azaltmaktadır. Köylerde dolayı insan gücüne ihtiyacın azalmış, insanlar bir araya gelemez olmuştur. Şehirlerde televizyon, bilgisayar, internet vb. gibi teknolojik gelişmeler insanların eğlence alışkanlıklarının değişmesine yol açmıştır. Bu durum da yeni nesilde sözlü halk anlatımlarının ve folklorun azalmasına hatta yok olmasına sebebiyet vermektedir.

11-Adet, gelenek ve göreneklerin yaşlılar arasında daha fazla bilindiği, gençlerin ise bunlara ilgi duymadığı gözlemlenmiştir. Bazı adet, gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı, bazılarının ise unutulmaya yüz tuttuğu görülmüştür.

12-Okul çağına gelmemiş ve okuma yazma bilmediği halde bir çocuk aslında ninni, efsane, bilmece vs. duymuştur. Bu bize kültürün işlevini göstermektedir. Kültürün temel işlevi iletişimdir. İletişim de dille olur. Projemizle iletişim araçlarından mektup kullanarak tekrar mektup kültürü yaşatılmış, iller arası kültürel bağ kurulmuştur. Mektuplar illerimizin de tanıtılmasına katkı sağlamıştır.

13-Gençlerin milli değerlerini tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri, saygı duymaları, milli kültürümüzü benimsemeleri sağlanmıştır.

14-Kültür ve folklor unsurları en etkin şekilde Türkçe dersinde kazandırılır. En fazla sorumluluk Türkçe öğretmeni ve ders kitaplarına düşmektedir. Türkçe ders kitaplarında halk edebiyatı ürünleri, kültür ve folklor içerikli metinler vardır. Fakat bu sayının yeterli olduğu söylenemez. Sonuç olarak Türkçemizi ve Türk kültürünü aktarırken kitaplarda daha fazla milli kültür ve folklor içerikli metinlere yer verilmelidir.

15-Gönüllü grubumuzda kültürel mirasın tanıtılmasına ve aktarılmasına yardımcı olmasının yanı sıra onlar için ileride yapacakları bilimsel ve sanatsal çalışmalarında esin kaynağı olacaktır.

16-Gönüllü grubumuz Posta Sanatının dilini öğrenmiş, filateliyle koleksiyon oluşturmayı başaramıştır.

17-Mektup arkadaşlığıyla gönüllü grubumuz yeni arkadaşlar edinmiş, kendilerini daha rahat ifade fırsatı bulmuş ayrıca yazı yazma yeteneklerini geliştirmiştir.

18-Karşılıklı gönderilen derleme sayfaları dil zenginliğimiz ve kültürel yaşantılarımızı karşılıklı anlamada etkili olmuştur. Gönüllü grubumuzun merak düzeyi artmıştır.

19-Posta sanatıyla gönüllü grubumuz gözlemlerini ve izlenimlerini ifade edebilme yeteneği kazanmış, yaratıcılık yönleri gelişmiş, estetik açıdan yorumlayabilmiş, özgün düşünebilmişlerdir.

1-Metinlerle dil öğretimi gerçekleştirilebilir ama folklor ve sözlü halk anlatımı metinleriyle folklor ve edebi unsurlar aktarılabilir

2-Halk bilimi ve folklor ürünleri dil öğretiminde daha etkin kullanılabilmesi için Türkçe ders kitaplarında bulunması gerekir.

3-Kültürel mirasın devamlılığı için televizyon programları yapılarak her gün belli saatlerinde yayınlanabilir. Çocukların uyku saati geldiğinde ninni verilebilir. Ürün reklamlarında mani kullanılabilir. Kamu spotları hazırlanabilir. Kısa belgeseller çekilebilir. Öz kültürümüze uymayan programlar kaldırılmalıdır. Kendi öz kültürümüz kişilere özendirilmelidir.

5-Toplu yaşam alanlarına (parklara, galerilere, reklam panolarına, duraklara vs.) sözlü halk anlatımları asılabilir.

6- Okullarda öğrenciler yaşlılarla buluşmaya teşvik edilmelidir. Birbirleriyle buluşmaları sağlanmalıdır. Bildikleri kayıt altına alınmalıdır.

7-Okullarda sözlü halk anlatımları ve folklor araştırma köşeleri ve güncellenen panolar yapılabilir. İnternet sitesi kurularak paylaşımda bulunulabilir.

8-Okullarda teneffüs aralarında yerel türküler dinletilebilir. Okul bahçelerinde yerel oyunlar öğretilip oynatılabilir.

9-İller arası birçok ortaokul öğrencisiyle kültür temalı mektup arkadaşlığı başlatılabilir.

10-Çalışmamız farklı kültürlerin dil zenginliğini ve folklorunu tanımak amacıyla uluslararası boyuta taşınabilir.

KAYNAKLAR

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Avcı, M., Memişoğlu. (2016). Kültürel Miras Eğitime İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri, İlköğretim Online, 15(1), 104-124.

Batu, M., Yanık, A., (2021.) Bir İletişim Türü Olarak Yazılı İletişim: Üniversite Öğrencilerinin Mektuplarına Yönelik Nitel Bir İnceleme, Selçuk İletişim, 14(2) 723-753.

Bolat, H. (2022). Çocuk ve Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) İlişkisi. Mertol, H.,

Yılmaz, O., Hadimli, H. ve Yasak, Ü. (Ed). Çocuk Mekan Coğrafya. Ankara: Vizetek

Yayıncılık.

Boratav, P. (2013). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, 1. Baskı, Ankara: Bilgi Su Kitabevi.

Cumhuriyetin 50. Yılında Uşak, 1973 İl Yıllığı

Muraz, Ö. (2009). Nur Koçak'ın pop sanat, foto-gerçekçilik, feminist sanat ve posta sanatı içerisinde incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.241447)

Oğuz, M. Öcal (2006). Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, 4.Baskı, Ankara: Grafiker Ofset.

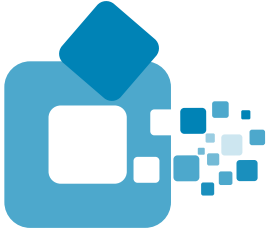
Pehlivan, A. (2015). Açık ve Örgün Eğitim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Eskişehir.

Soydan, E., (2012). E-kitap Teknolojisi ve Basılı Kitabın Geleceği, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimler Dergisi, 1(1), 389-399.

Şentürk, Harun (2008). Anadili Öğreniminde Tekerlemelerin Kullanılması, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Zonguldak.

TDK. (2011) Güncel Türkçe Sözlüğü. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>. Son Erişim Tarihi:4.7.2019

Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.

GÖREVE YENİ BAŞLAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

The Opinions of Newly Appointed School Administrators on the
Challenges they Face: A Case Study

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Hanım Sunay KAYAR^{1*} Muhammet Ali ÇİLOĞLU²

¹Antalya Şehit Mehmet Koparan Ortaokulu Antalya, Türkiye

^{1*}Antalya Şehit Mehmet Koparan Middle School, Antalya, Türkiye

²Antalya Ertuğrul Gazi Ortaokulu Antalya, Türkiye

²Antalya, Ertuğrul Gazi Middle School Antalya, Türkiye

*sonaykyr@gmail.com
ORCID:0000-0001-8718-265X

maliciloğlu@gmail.com
ORCID:0000-0002-3077-3149

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

30.12.2022

Kabul Tarihi / Date Accepted

31.12.2023

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Temmuz / December - July

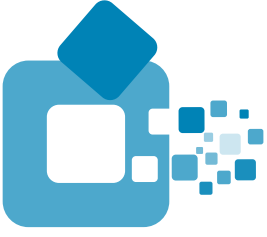
ATIF / CITE as

Çiloğlu, M.A., Kayar, H.S., (2023) "Göreve Yeni Başlayan Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması" / The Opinions of Newly Appointed School Administrators on the Challenges they Face: A Case Study". Bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 6 (2): 20-29. doi: 10.37215/bilar.1226730

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

GÖREVE YENİ BAŞLAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

The Opinions of Newly Appointed School Administrators on the
Challenges they Face: A Case Study

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda Antalya İli Manavgat ilçesi sınırları içerisinde Göreve Yeni Başlayan Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak araştırılmıştır. Araştırma bütüncül çoklu durum desenli bir durum çalışmasıdır. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar bulgular kısmında ele alınmış ve tema ve alt temalar tespit edilerek bu çerçevede seçilerek tabloleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki yönetici ve çalışanlarla yaşadığı ana sorunun ilgisizlik ve sorumsuzluk olduğu tespit edilmiştir. Yaşanan diğer sorunlar ise bu yöneticilerin liyakatsiz oluşu, taraf tutmaları ve üsluplarıdır. Katılımcıların öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar ise iletişim ve önceki yöneticinin kurallarına bağlılık olarak sıralanabilir.

Anahtar kelimeler: Eğitim kurumu, eğitim yöneticisi, yönetici sorunları

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the opinions of new school administrators about the difficulties they face. In line with this purpose, the opinions of the newly appointed school administrators in the province of Antalya, district of Manavgat about the difficulties they face were investigated using the case study design which is one of the qualitative research methods. The research is a case study with a descriptive holistic multiple case design. The answers given by the participants to the questions were included in the findings section and the common points were identified and selected and put into tables within this framework. As a result of the interviews, it was determined that the main problem of the participants with the managers and employees in the District Directorate of National Education was indifference and irresponsibility. Other problems experienced are the incompetence of these administrators, their taking sides and their style.

Keywords: Educational institution, educational administrator, administrative problems

1. GİRİŞ

Eğitim, insanların bilgi, beceri, anlayış ve değerleri geliştirmek amacıyla sistematik bir şekilde yönlendirildiği ve desteklendiği önemli bir süreçtir. İnsanların potansiyellerini gerçekleştirmelerine yardımcı olurken aynı zamanda toplumun gelişimine ve ilerlemesine de katkıda bulunur (Vural ve Cenkseven 2023, 129). Eğitim, bireylerin öğrenme yeteneklerini artırır, bilgiyi aktarır, yeni fikirlerin oluşmasını teşvik eder ve yaşam boyu süren bir yolculuğun temelini atar. Eğitim, sadece akademik bilgiyi değil, aynı zamanda sosyal, duygusal ve pratik becerileri de içerir, böylece bireylerin kendilerini etkili bir şekilde ifade etmelerine ve çevreleriyle etkileşime girmelerine olanak sağlar (Erdoğan vd. 2022, 239). Toplumun ihtiyaçlarına cevap veren kaliteli eğitim, gelecek kuşakları şekillendirir, yenilikleri destekler ve sürdürülebilir bir ilerlemeye zemin oluşturur (Karataş vd. 2015, 172). Bu çerçevede eğitim yönetimi de modern okullar konusunda yapılan çalışmalar gibi yeni bir sistematik çalışma alanı olarak nitelendirilmektedir. Önceleri kırsal kesimde yer alan ve tek sınıfa sahip olan okullarda uzman yöneticilere gereksinim duymamaktaydı (Özdemir 2013, 114). Ancak 21. yüzyılda hızla gelişen ve değişen bir dünyada pek çok farklı tipte eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu durum eğitim yönetimi alanında farklı tipte çalışmaların yapılmasını gerekli kılmıştır. Okul yönetimi ve eğitim yönetimi kavramlarının sıklıkla birbirlerine karıştırıldığı görülmektedir (Hoy ve Miskel 2012, 42). Ancak eğitim yönetimi kamu yönetiminin özel bir alanını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim yönetimi okul yönetiminden daha geniş bir uygulama alanına ve içeriğe sahiptir. Okul yönetimi ise eğitim yönetiminin daha dar bir alanda uygulanması sonucunda oluşmaktadır. Bu noktada birinci basamağı ise sınıf yönetimi oluşturmaktadır (Usta ve Boğa 2021, 22).

Yönetim merkezi sisteme bağlı olmasına rağmen eğitim kurumlarının içinde bulunan yönetimin ve çevrenin ihtiyaçlarını karşılama konusundaki yükümlülüğü kaçınılmazdır. Bu çerçevede eğitim yöneticilerinin görevleri arasında öğrencilerin nicel ve nitel gelişimleri ile birlikte eğitim sistemini geliştirmek, ekonomideki vasıflı insan gereksiniminin karşılanmasına katkı sağlamak, kaynak temin etmek ve mali hesaplamaları yapmak yer almaktadır. Bunların yanı sıra gelecek dönemler için tahminlerde bulunarak tasarım yapmak, insan kaynaklarına yönelik ülke içinde ve ülke dışında meydana gelen gelişimleri yakından takip etmek de yer almaktadır. Aynı zamana üst düzeyde planlar yaparak eğitim politikalarının iyi bir şekilde belirlenmesini sağlamak ve yorumlamak da üstlenilen görevler arasında yer almaktadır.

Okul yöneticiliği ve eğitim yöneticiliği birbirinden son derece farklı alanlar olarak nitelendirilmektedir. Bu ikisi arasındaki fark örgüt yapısı içerisinde incelenecek olursa, eğitim yöneticilerinin MEB merkez ile taşra örgütlerindeki kurumlarda görevlendirilen yöneticiler olduğu ifade edilmektedir (Taymaz 2021, 25). Okul yönetimi, eğitim yönetimi içerisinde bir alt sistem olarak nitelendirilmektedir. Eğitim yönetimi, yönetimin eğitimdeki uygulaması olarak ifade edilirken, okul yönetimi ise, yönetimin okulda uygulanması olarak ifade edilebilmektedir. Bu kapsamda eğitim yönetimi alanında yazılan eserlerin farklı okul düzeylerine inmeden genel bir sistem çözümlene ve birleşimi üzerine yazıldığı belirtilmektedir (Bursalıoğlu 2021, 44).

Okul yöneticisinin, okulu amaçları doğrultusunda geliştirmek istediğinde, etkili bir yönetim sağlayabilmek için lider olmak zorunda olduğu belirtilmektedir. Eğitim yöneticisinin liderlik rolü, çağdaş yönetim anlayışıyla önem kazanmıştır. Bu çerçevede etkili olmak isteyen bir yöneticinin, grubun lideri olarak eylemlerde bulunması ve kendisini izleyen kişileri ikna etmesi gerekmektedir (Kaya 1993, 19). Okulun yapısını yaşatacak ve amaçlarının gerçekleştirecek iç öğelerin liderinin okulun yöneticisi olması gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenle okul yöneticilerinin, örgütsel hedefler etrafında birleştirme, öğretmenleri güdüleme, öğretmenlerin kendilerini okula adanmalarını sağlama ve eğitim-öğretim sürecini geliştirme konusunda liderlik etkilerini kullanmak mecburiyetinde oldukları vurgulanmaktadır (Akçay 2000, 17).

Yöneticilerin görevleri, öğretim kurumlarındaki ilgili yönetmeliklerde ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bahsi geçen görevlerin yerine getirilmesi için planlanan yer ve vakit belirlenebilmektedir. Bu konuya yönelik bir çalışma programı hazırlanabilmektedir. Ancak eğitim kurumunda öngörülmeyen bazı sorunlarla karşı karşıya kalınabilmektedir. Bu durumda okul yöneticisinin asıl görevi, okulun politikaları ve amaçları ile mevzuata uygun bir çözüm ortaya koymaktır. Dolayısıyla yöneticilerin her an sorumluluklarının bilincinde olmaları önem arz etmektedir (Taymaz 2021, 27). Yöneticilerin bağlı oldukları kurumları temsil eden bireyler olmaları sebebiyle sergiledikleri davranışların kurumsal düzeyde olması gerekmektedir (Memduhoğlu ve Yılmaz 2021, 55). Bu çerçevede yöneticilerde bulunması gereken yeterlilikler; insancıl yeterlikler, teknik yeterlikler ve kavramsal yeterlikler olarak üç gruba ayrılmaktadır.

İnsancıl Yeterlikler: İnsancıl yeterlilik insanların motivasyonlarını artırabilme ve insanları anlayabilme olarak nitelendirilebilmektedir. Bunun

yanı sıra etkili bir çalışma ortamı ve ortak çaba oluşturabilme, başkaları hakkındaki varsayım, tutum ve inançları, bunların kullanılış yöntemlerini görebilme ve bireysel farklılıkların gözetilmesi insan ilişkilerine yönelik nitelikler olarak ifade edilmektedir (Töremen 2002, 191).

Teknik Yeterlikler: Öğretimin süreçleri, işlemleri ve yöntemleri gibi konularda uzmanlık gerektiren bir kavram olarak nitelendirilen teknik yeterlikler, kişilerin çalışmalarını sürdürdükleri alana göre, somut olarak yapabilecekleri, uzmanlık bilgisine bağlı olan bilgi ve beceriler olarak ifade edilmektedir. Bunların yanı sıra teknik yeterlikler kapsamında yöneticilerin örgütlerin politikaları, yapıları ve programları üzerindeki etkinliği de yer almaktadır (Memduhoğlu ve Yılmaz 2021, 57).

Kavramsal Yeterlikler: Kavramsal yeterlikler, okulun bulunduğu toplum içerisinde okul yöneticisinin, eğitim sisteminde ve evrensel ölçütler içerisinde görebilme, eğitim alanında meydana gelen gelişmeleri yakından takip edebilme ve okulu oluşturan parçaların tamamını birleştirebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Açıkgöz 1994, 39). Bunların yanı sıra örgütü bir bütün olarak görebilme ve duyabilme becerisi olarak da nitelendirilebilmektedir (Bursalıoğlu 2021, 47).

Yapılan araştırmalar (Şahin 2004, 12; Yılmaz

2006, 75; Turan 2007, 82), okul liderliği ile okul başarısı arasında önemli bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Mevcut koşullar nedeniyle okul yönetimleri, toplumla sürekli iş birliği içinde toplumun gereksinimlerini karşılayan plan ve programları geliştirmek ve uygulamak zorundadır. Ayrıca okullardan örgütsel ve idari yapılarını sürekli güncellemeleri, öğrencilerin başarısına odaklanmaları, çalışmalarını yasal normlara ve etik ilkelere göre yönlendirmeleri beklenmektedir. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin göreve başladıklarında sistemin işleyişi hakkında bilgi edinmek için gereken zamanın yarattığı aksamaları ortadan kaldıracak, yönetim sürecine katkıda bulunabilecek, etkin ve verimli bir yönetim için organizasyon içinde bir sistem kurabilecek bir yönetimin oluşturulması beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin ortaya konmasıdır

2. MATERYAL ve METOT

2.1. Araştırma Modeli

Antalya İli Manavgat ilçesi sınırları içerisinde göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya koyma amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma

yöntemlerinden bütüncül çoklu durum deseninde bir durum çalışmasıdır. Durum çalışması bir durumu olduğu gibi betimlemeye, tasvir etmeye çalışan nitel araştırma yöntemlerinden biridir. Bütüncül çoklu durum desenlerinde ise her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılır (Şimşek ve Yıldırım 2021, 39).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma nitel bir araştırma olduğundan, çalışma boyunca sınırlı sayıda kişi ile daha derinlemesine çalışabilmek amacı ile örneklem tekniği olarak amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme (Şimşek ve Yıldırım 2021, 42) kullanılmıştır. Burada esas alınan ölçüt göreve yeni başlamış olmaktadır. Araştırmaya Antalya İlindeki okullarda görevli 20 yönetici katılmıştır. Katılımcılar kolay ulaşılabilecek ve gönüllü olma esaslarına göre seçilmiştir. Katılımcılardan 7'si kadın, 13'ü erkektir. 9 katılımcı müdür, 11 katılımcı ise müdür yardımcısıdır. Katılımcıların yaş ortalaması 35,3, mesleki kıdem ortalaması ise 1,9 yıldır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği diğer görüşme tekniklerine nazaran daha esnek bir yapıya sahip olması sayesinde eğitim bilim araştırmalarına daha uygun bir veri toplama tekniğini vermektedir (Türnüklü 2000, 551). Bu tekniğin esnek özelliğinden faydalanabilen araştırmacı aydınlanmak istediği konu hakkındaki soruları istediği kadar derinleştirip ayrıntıya inebilir (Şimşek ve Yıldırım 2021, 65). Buna ek olarak Milli Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama mevzuatına dayalı belgeler kullanılarak doküman incelemesi yapılmıştır. Hazırlanan görüşme formu 9 sorudan oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmamızda betimsel analiz ve tema analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma katılımcıları "K" simgesi ile ifade edilmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar dikkat bulgular kısmına alınmış ve ortak noktalar tespit edilerek bu çerçevede seçilerek tablolandırılmıştır. Belgeler okunurken, o sorulara karşılık gelen anahtar cümleler ve metin bölümleri etiketlenmiş, önemli ama beklenmedik diğer cümleler ve metin bölümleri kaydedilmiş, aynı kavramı ifade etmedeki benzerlikler belirlenmiş ve bu süreç boyunca ortaya çıkan temalar ve alt temalar diğer verilerle tekrar tekrar karşılaştırılmıştır.

2.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmada "geçerlik" bilimsel bulguların doğruluğu, "güvenirlik" ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir. Bu doğrultuda araştırmının geçerliği ve güvenilirliği artırmak için aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

a) Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) artırmak için hem görüşme hem de Mili Eğitimi düzenleyen mevzuata dayalı dokümanlar nitel veri toplamada kullanılmıştır. Görüşme formu geliştirilirken ilgili alanyazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Görüşmede kaydedilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve gizliliği konusunda anlaşma imzalanması, karşılıklı güvenin sağlanmasında önemli bir etken olmuştur.

b) Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirliğini) artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve analitik genelleme yaparak yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Ayrıca olay ve olguları hem de bunların değişkenlik gösteren özelliklerini ortaya koyma amacıyla amaçlı örneklem yöntemiyle gönüllük esasına dayalı olarak katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır.

c) Araştırmanın iç güvenilirliğini (teyit edilebilirlik, onaylanabilirlik) artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Ayrıca görüşmede elde edilen veriler üzerinde araştırmacı ve nitel araştırma konusunda deneyimli bir öğretim üyesi ayrı ayrı kodlamalar yapılmış ve kodlamalar 3. bir kişi tarafından yapılarak karşılaştırıp güvenilirlik oranı (Kappa değerleri) hesaplanmıştır.

Veri olarak alınan 26 alt temanın 20'si A hem de B değerlendirici tarafından "Kabul" edilmiş, 4'ü tema ise hem A hem de B tarafından reddedilmiştir. Böylece her iki değerlendiricinin üzerinde anlaştıkları proje başvuru sayısı $20+4=24$ olmuştur. Gözlenen anlaşma orantısı $Pr(a)=(20+4)/26 = 0,92$ olur.

- Değerlendirici A 20 alt tema için "Kabul" ve 6 alt tema "Ret" değerlemesi yapmıştır. Böylece değerlendirici A %76 "Kabul" değerlendirmesi yapmıştır.

- Değerlendirici B 22 alt tema için "Kabul" ve 4 alt tema için "Ret" değerlendirmesi yapmıştır.

Böylece değerlendirici B %84 "Kabul" değerlemesi yapmıştır.

Bundan dolayı her iki değerlendiricinin rastgele olarak "Kabul" değerlendirmesi yapma olasılığı $0,76*0,84=0,63$ olarak bulunur. Ret değerlendirmesi

yapma olasılığı ise $0,24 * 0,16 = 0,03$ olarak bulunur. Tümüyle rastgele anlaşma olasılığı bu nedenle $Pr("e") = 0,63+0,03=0,66$ olur.

Bunlar Cohen'in Kappa katsayısı formülüne konulursa sonuç;

$$K = \frac{Pr(a)-Pr(e)}{1-Pr(e)} = K = \frac{0,92-0,66}{1-0,66} = 0,76$$

Dolayısıyla mevcut araştırmada değerlendiriciler arasında önemli düzeyde bir uyumun olduğu ve kodlama anahtarının güvenilir olduğu söylenebilir (.61 ile .80 arasında olması, önemli düzeyde bir uyumun olduğu).

d) Araştırmanın dış güvenilirliğini (dependability-Tutarlılık, güvenilebilirlik) artırmak için araştırmacının tüm veri toplama araçlarını, ham verilerini, analiz aşamasında yaptığı kodlamaları ve rapora temel oluşturan algıları, notları, yazıları ve çıkarımları dışarıdan bir uzmanın incelemesine sunarak tutarlılık ve tekrar edilebilirlik incelemesi yaptırılmıştır.

2.6. Araştırma Problemi ve Alt Problemler

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler betimsel analiz ve tema analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır;

1. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki yönetici ve çalışanlarla yaşadıkları sorunlar nelerdir?

2. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin, öğretmenler ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?

3. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin öğrenciler ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?

4. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin diğer kurum ve kuruluşlarla yaşadıkları sorunlar nelerdir?

5. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?

6. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin bakanlık düzeyinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?

7. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin eğitim denetçileri ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?

8. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki yönetici ve çalışanlarla yaşadıkları sorunlar nelerdir?

9. Göreve yeni başlayan okul yöneticilerinin diğer yöneticilerle yaşadıkları sorunlar nelerdir?

3. BULGULAR

3.1. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki Yönetici veya Çalışanlarla Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 1. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki yönetici veya çalışanlarla yaşanan sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
İlçe Emniyet Müdürlüğü	Üslup Sorunu	K19	2	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğündeki yönetici ve çalışanlarla genelde iyi ilişkiler içinde olduğumu düşünüyorum. Yöneticiler okul müdürlerine değer verdiklerini hissettirdikleri zaman okul müdürleri işlerine daha bir canla başla sarılıyor. Diğer çalışanların ise bazıları çok donanımlı ve saygılı, bazıları ise okul müdürlerine karşı "ben daha iyi bilirim" tavırlarında saygısız bir üslup içinde olabiliyor. Buna birkaç kez şahit oldum. (K19)
	Taraf tutma	K1, K5, K11	3	Çalışanın değil, yandaş, arkadaş, kişisel bağlantısı olan yöneticilerin Milli Eğitim Müdürlüklerince desteklenmesi karşılaştığımız en büyük sorundur.(K5)
	Liyakatsizlik	K10, K13, K15	3	Milli eğitim çalışanlarının büyük bir kısmının öğretmen kökenli olmayışı ve durumlara yaklaşımlarının farklı olması (K15)
	Yazışmalar	K2, K6	2	Bazı resmi yazıların geç gönderilmesi veya gün içinde acil cevap istenmesi işimizi zorlaştırmaktadır.(K6)
	Köy Okulu	K4, K8, K16	3	Yapılan bazı etkinliklerde planlama yapılırken köy okullarının şartlarının dikkate alınmaması. (K4)
	İlgisizlik	K7, K12, K14, K18, K20	5	Yapılacak işin son anda ve plansız şekilde bildirilmesi. Sorumluluk almak istemeyip, sorunun okul nezdinde çözülmesini istemeleri.(K7)
	Sorun yaşamadım	K3, K9, K17	3	Herhangi bir sorun yaşamadım. (K3)

Tablo 1'de görüldüğü üzere İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nde yönetici ve çalışanlarla yaşadıkları sorunları ilgisizlik ve sorumsuzluk başlığında cevaplandırmışlardır. Talepler son anda bildirilmekte, yeterli düzeyde iletişim kurulamamakta ve bazen sorumluluktan kaçılmaktadır.

3.2. Öğretmenlerle Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 1. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki yönetici veya çalışanlarla yaşanan sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Öğretmenler	İletişim	K1, K2, K17, K20	4	Diğer yöneticilerle iletişim sıkıntılarını giderilirse herhangi bir sorun kalmayacaktır.(K17)
	İşbirliği	K4, K6, K7, K8, K10, K12	6	Koordinasyon gereken durumlarda iş birliği yapılabilir. Bazı vakitlerde diğer yönetici iş birliği yapmak istemiyor. (K4)
	Kabullenmeme	K18, K19	2	O kurumun çalışanı ve yöneticisi olma adına kurumdaki diğer yöneticilere kendini kabul ettirme konusunda sıkıntı yaşanmaktadır.(K18)
	Değişime direnç	K9, K12	2	İş yapma tarzı açısından farklılıklar ilk başlarda zorluk yaratabiliyor ancak yöneticiler birbirini tanıdıka bir ora yol bulunuyor. Bu noktada iletişim yine önemli.(K9)
	Müdahale	K14, K15, K16	3	Görevinde daha eski olanların genellikle söyle yap, böyle yap, söyle davran gibi tavsiyeleri sınır bozucu olabiliyor. (K16)
	Sorun yaşamadım	K7, K12, K14, K18, K20	1	Sorun yaşamadım. (K3)
	Cevap yok	K3, K9, K17	2	-

Katılımcılar ana sorunun iş birliği alanında yaşandığını, tecrübeli yöneticilerin yeni yöneticilere yardım etmeye istekli olmadığını, birlikte hareket etmek yerine kendilerine göre hareket etmelerini istediklerini belirtmişlerdir.

3.3. Öğrencilerle Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 3. Öğrencilerle yaşanan sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Öğrenciler	İletişim	K1, K3, K4, K7, K16	5	Öğrenciler ile doğru iletişim teknikleri kullanarak oluşabilecek sorunların önüne geçileceğine inanıyorum. MEB'den beklentim ailelere yönelik eğitimlerin artırılması yönünde.(K3)
	Disiplin	K5, K8, K12	3	Günümüzde öğrenci "patron" ilan edilmiştir. Bizler ise bu bilinçsiz patrona hizmet eden hizmetkarlarız. Sağlıklı eğitim öğretimin sağlanması için MEB'in acilen okul idarecilerinin otoritesini sağlaması gerekmektedir. Sağlam otorite okuldaki disiplini sağlayacak ve sağlıklı bir eğitim öğretime olanak sunacaktır.(K5,2)
	Kabullenmeme	K10, K13, K14, K15, K17, K18, K20	7	Öğrencilerin yeni yöneticisi kabullenmesi zaman alıyor. (K10)
	Sorun yaşamadım	K2, K6, K9, K11, K19	5	Çocuklarla veya velilerle ciddi bir problem yaşamadım. Şayet sorun olursa da usulünce çözüyoruz.(K11)

Öğrencilerle yaşanan sorunlardan biri diğer sorularda olduğu gibi yine iletişimdir. Katılımcıların çoğu idare ve öğrenciler arasında iletişim kopukluğu olduğunu ya da iletişimin doğru şekilde kurulmadığını belirtmiştir. Diğer bir sorun ise tavır ve disiplinsizliktir. Öğrencilerin yeni bir yöneticisi kabullenmesi zaman almaktadır. Bunun ana nedeni yönetici ve öğrencilerin birbirlerini tanımamasıdır. Ayrıca öğrenciler tanışma aşamasında yöneticilerin sınırlarını öğrenebilmek için kasıtlı şekilde kural ihlallerine başvurmaktadır.

3.4. Diğer Kurum ve Kuruluşlar ile Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 4. Diğer kurum ve kuruluşlar ile yaşanan sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Kurum ve Kuruluşlar	İletişim, adaptasyon	K1, K4, K8, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K19, K20	11	Diğer kurumlarla ilk adaptasyon sorun olabiliyor.(K4)
	Teknik sorun	K17	1	Daha çok sıcak bir karşılama olmamasından ibarettir. Yine bazı kurumlarda kat planının olmaması ya da girişte danışma olmamasından kaynaklı zaman kaybı problem olarak belirtilebilir.(K17)
	Yetersiz destek	K18	1	Okul mülkiyeti konularında ve yerel yönetimlerin okullara olan desteklerinin yetersizliği konularında sıkıntılar yaşanmaktadır.(K18)
	Sorun yaşamadım	K2, K3, K6, K9, K11	5	Herhangi bir sorun yaşamadım.(K3)
	Cevap yok	K5, K7	2	-

Yöneticilerin diğer kurum ve kuruluşlarla yaşadıkları sorunların başında yine iletişim gelmektedir. Katılımcılar okul yöneticileri için diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte çalışmanın önemini vurgulamış ancak gerek iletişim sorunu gerekse adaptasyon sürecinde yaşanan kopukluk nedeniyle sağlıklı bir ilişki kuramadıklarını belirtmişlerdir.

3.5. Öğrenci Velileri ile Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 5. Öğrenci velileri ile yaşanan sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Veliler	Bilgisizlik	K1, K11, K16	3	Okul yöneticileri okulun olduğu sosyal çevreyi iyi tanımalı, velileri, ekonomik yapıyı iyi bilmelidir.(K16)
	Mesai saatleri	K2	1	Mesai saatleri dışında aranmamı dile getirmek dışında velilerimiz ile herhangi bir sorun yaşamadım.(K2,2)
	Saygısızlık/ Şikayet	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K14, K15	11	Velilerin bazı kişisel beklentileri veya ayrıcalık beklentileri işleri zorlaştırmaktadır. Ortak bir yol bulmaya çalışılır sorun çözülemezse çözümsüz kalır. (K6)
	Daima haklı olma	K17, K19, K20	3	Günümüz velileri çocuklarına hata yapmama konusunda çok güven duymalarından, çocuğun okuldaki yaşadığı sorunlarda okul idaresine inanmayı. (K20)
	Kıyaslama	K13, K18	2	Öğrenci velileri okulda daha önce görev yapan okul yöneticileri ile kıyaslamaya yaptıklarından yeni okul yöneticilerini kabul etmeleri zaman almaktadır. Bundan dolayı da sıkıntılar yaşanmaktadır. Zaman içinde karşılıklı diyaloga bu süreç aşılmaktadır.(K18)

Katılımcılar yaşanan sorunun temelinde velilerin her şeyden şikayetçi olduklarını, öğretmen ve idarecilere yeterli saygıyı göstermedikleri söylemişlerdir. Yaşanan diğer bir sorun ise bilgisizliktir. Burada sorunun kaynağı yöneticilerin görev aldıkları okulu, okul çevresini, velilerin sosyo-ekonomik durumunu bilmemeleridir. Yaşanan bir diğer sorun ise her konuda kendi çocuğunu haklı gören, öğretmeni ve yönetimi suçlayan velilerdir. Ayrıca katılımcılar herkesin kendi çocuğunu haklı gördüğünü ve direkt karşı tarafı suçlamaya başlayıp yapıcı olmaktan uzaklaştıklarını belirtmişlerdir.

3.6. Bakanlık Düzeyinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 6. Bakanlık düzeyinde yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Bakanlık	Plansızlık	K4, K7	2	Plansızlık ve zamansızlık. Yerel imkanların ne olduğundan habersiz yapılmaya kalkılan proje ve planlamalar eksik kalmaktadır.(K7)
	Projeler	K5, K13	2	Bakanlıktan gelen projelerin her okula uygun olmaması, ancak çocuklara uygulamak zorunda olmak(K13)
	Prosedür	K12, K16	2	Bakanlık sürekli değişiklik yaptığı için takip etmek zor oluyor. Bu değişikliklerin de bazı kişilere özel yapıldığını düşünüyorum. (K16)
	Bütçe	K15, K17, K18, K20	4	Bakanlık tarafından okullara ayrılan bütçelerin yetersizliği konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.(K18)
	Liyakatsızlık	K14, K19	2	Bakanlık nezdinde kendi yetkilerini kullanma ve ihtiyaç, istek ve yöntem konusunda prosedürleri bilmedikleri için işlerin çözümü konusunda aksaklıklar ile karşılaşmaktadır.(K14)
	Sorun yaşamadım	K2, K3, K6, K8, K10, K11	6	Bakanlık düzeyinde bir sorun yaşamadım. (K2)
	Cevap yok	K1, K9	2	-

Yöneticilerin yaşadığı bir diğer sorun ise bütçedir. Katılımcılardan 4'ü hem mesai ücreti hem de okullardaki imkanlar açısından bütçelendirme sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre bakanlık tarafından yönlendirilen projeler alt yapısı hazırlanmadan

ve okullara uygunluklarına dikkat edilmeden yönlendirilmektedir. Buna ek olarak mevzuatta sık sık değişiklik yapılması ve özellikle teftiş zamanında istenen evraklar yöneticilerin sorun yaşadığı ana alanlardır.

3.7. Eğitim Denetçileri ile Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 7. Eğitim denetçileri ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Eğitim Denetçileri	İletişim	K1, K16	2	Müfettişlerin emir veren getir götür yap gibi cümleleri ve davranışları çok sinir bozucu. Üsluplarında sıkıntı var.(K16)
	Rehberlik	K8, K12, K13, K18	4	İşi öğrenene kadar denetçiden çok rehber olmaları önemli. (K13)
	Denetim	K15, K19, K20	3	Gelen denetçilerin okul yönetimi değerlendiren okulun bulunduğu çevre, veli profiline göre değerlendirmeleri, okul
	Sorun yaşamadım	K3, K4, K6, K9, K10, K17	6	Sorun yaşamadım (K4)
	Denetçi gelmedi	K2, K7, K11, K14	4	Henüz denetçiyle karşılaşmadım (K7)
	Cevap yok	K5	1	-

Katılımcıların çoğu denetçilerle ilgili bir sorun yaşamadığını ifade ederken, bazı katılımcılar ise henüz bir denetçi ile karşılaşmadığını söylemiştir.

3.8. İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nde Çalışan Yöneticiler veya Çalışanlar ile Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 7. Eğitim denetçileri ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
İl Millî Eğitim Müdürlüğü	Üslup	K6, K8, K12, K13	4	Bazen üslup sıkıntısı yaşanabiliyor. Bizlerin de öğretmen olduklarını unutabiliyorlar ast üst ilişkisi açısından mobbing yaşanabiliyor. (K6)
	İşleyiş	K4, K14, K18, K20	4	Bakanlığın yaptığı projelere ek olarak başka projeleri İl Millî Eğitim hazırlayınca ek yük oluyor.(K4)
	Sorun yaşamadım	K3, K10, K15, K16, K17, K19	6	Şahsen görev yaptığım Antalya için düşündüğüm zaman İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün çalışanları her zaman son derece yardımcı olmaya çalışan, iletişim şekilleri nezaketli kişilerdir. (K19)
	İletişim kurmadım	K2, K7, K9, K11	4	İl Millî Eğitim Müdürlüğü'yle doğrudan veya dolaylı herhangi bir görüşmem olmadığı için problem de yaşamadım doğal olarak.(K11)
	Cevap yok	K1, K5	2	-

Katılımcıların İl Millî Eğitim Müdürlüğü çalışan ve yöneticileri ile yaşadıkları sorunlar 2 başlık altında toplanmaktadır; üslup ve işleyiş. Katılımcılar üslup konusunda sorun yaşadıklarını, ast-üst arasında mobbing olduğunu, yeterli düzeyde ve sağlıklı iletişim kurmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca işleyiş konusunda da sorunlar yaşamaktadırlar. Hem yeni yöneticilerin tecrübesiz olması hem de İl Millî eğitim Müdürlüğü'ndeki çalışanların mevzuata yeterince hakim olmamaları sorunlara neden olmaktadır. Buna ek olarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yönlendirilen projeler de ek yük oluşturmaktadır.

3.9. Diğer Yöneticiler ile Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Çizelge 9. Diğer yöneticiler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular				
Tema	Alt Tema	Katılımcılar	F	Örnek Cümle
Diğer Yöneticiler	İletişim	K1, K2, K17, K20	4	Diğer yöneticilerle iletişim sıkıntıları giderilirse herhangi bir sorun kalmayacaktır.(K17)
	İşbirliği	K4, K6, K7, K8, K10, K12	6	Koordinasyon gereken durumlarda iş birliği yapılabilir. Bazı vakitlerde diğer yönetici iş birliği yapmak istemiyor.(K4)
	Kabullenmeme	K18, K19	2	O kurumun çalışanı ve yöneticisi olma adına kurumdaki diğer yöneticilere kendini kabul ettirme konusunda sıkıntı yaşanmaktadır.(K18)
	Müdahale	K9, K12	2	İş yapma tarzı açısından farklılıklar ilk başlarda zorluk yaratabiliyor ancak yöneticiler birbirini tanıdıka bir ora yol bulunuyor. Bu noktada iletişim yine önemli.(K9)
	Sorun yaşamadım	K14, K15, K16	3	Görevinde daha eski olanların genellikle şöyle yap, böyle yap, şöyle davran gibi tavsiyeleri sınır bozucu olabiliyor. (K16)
	Cevap yok	K3	1	Sorun yaşamadım. (K3)
	Cevap yok	K5, K13	2	-

Katılımcılar ana sorunun iş birliği alanında yaşandığını, tecrübeli yöneticilerin yeni yöneticilere yardım etmeye istekli olmadığını, birlikte hareket etmek yerine kendilerine göre hareket etmelerini istediklerini belirtmişlerdir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Katılımcıların İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki yönetici ve çalışanlarla yaşadığı ana sorunun ilgisizlik ve sorumsuzluk olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü her okulu merkezde bulunan ve bu imkanlara sahip kabul ederek davranmaktadır. Merkezden uzak okullara bu dezavantaj nedeniyle iş ve işlemlerle ilgili bir kolaylık sağlamamaktadır. Benzer bir sorun bakanlık düzeyinde de karşımıza çıkmaktadır. MEB'den istenen projeler okulların alt yapısı dikkate alınmadan istenmektedir. Yaşanan diğer sorunlar ise bu yöneticilerin liyakatsiz oluşu, taraf tutmaları ve üsluplarıdır. Liyakat sorunu bakanlık düzeyinde de geçerlidir. Buna ek olarak bakanlık düzeyinde ana sorun bütçe olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar hem mesai ücretleri hem de okuldaki imkanlara ilişkin bütçe sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yaşanan sorunlar ise üslup (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nde olduğu gibi) ve işleyişe ilişkindir. Katılımcılar İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde yönetici ve çalışanlarla sağlıklı iletişim kuramadıkları, kimi zaman mobbinge maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca hem İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nde hem de İl Milli Eğitim Müdürlükleri'nde plansızlık ve işleyişle ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Diğer kurum ve kuruluşlarla yaşanan ana sorun ise iletişimdir. Göreve yeni başlayan yöneticiler hem iletişim kanallarına hakim olmadığı için hem de henüz yetkili/görevli kişileri tanımadığı için iletişim

sorunu yaşamaktadır. Üslup ve iletişim sorunu eğitim denetçileri ile de yaşanmaktadır. Ayrıca henüz okula hakim olamadan denetim geçirmek de yeni göreve başlayan yöneticiler için denetim alanında yaşadıkları bir sorundur.

Katılımcıların öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar ise üç balık atında toplanabilir. Bu sorunlardan ilki iletişimdir. Göreve yeni başlayan yöneticiler kurumu tanıyan kadar öğretmenlerle iletişim kurmakta zorluk yalamaktadır. Kurulan iletişim sağlıklı olmamaktadır. İkinci sorun öğretmenlerin önceki yöneticinin kurallarına bağlılık göstermesi ve değişime direnmesidir. Diğer sorun ise yaş ve cinsiyet faktörüdür. Göreve yeni başlayan yöneticiler çoğu zaman öğretmenlerin çoğundan gençtir. Bu durum da öğretmenler üstünde otorite kurmalarını zorlaştırmaktadır. Buna bir de cinsiyet faktörü eklenince genç ve kadın yöneticiler için bu sorun katmerlenmektedir. Katılımcılar diğer yöneticilerle ilgili ise iş birliği alanında sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Tecrübeli yöneticiler yeni göreve başlayan yöneticilere çoğu zaman destek olmamakta, onların otoritelerini kabul etmemekte, kendi bildikleri işleyişe devam etmektedir. Yeni yöneticilerin kendilerini kabul ettirmeleri zaman almaktadır ve diğer yöneticiler özellikle yaş farkı nedeniyle tahakküm altına almak istemektedir. İnsan hayatının her aşamasında kendisine rehberlik edecek insanlara ihtiyaç duyar. İşin ilk yıllarında deneyimsizlik ve pratik bilgi eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, zorluklara ve özgüven kaybına yol açar. Bu tür olumsuz durumların yaşanmaması için deneyimli kişinin mesleğine yeni başlayan kişiye destek olması hem birey hem de kurum için faydalıdır (Bozkurt 2016,72). Çağlar (2022, 2346) da okul müdürünün görevlerinden en önemlisinin göreve yeni başlayanlar öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerine destekler vermesi olduğunu söylemektedir. Üçok'un (2021, 48)'ün "Göreve Yönelik Liderlik Davranışları ve Yaşam Doyumunun İşyeri Arkadaşlığı Üzerindeki Etkisi" konulu araştırmasına göre idari ekip uyumlu çalıştığı zaman müdür yardımcılarının görevlerinde karşılaştıkları sorunları daha kolay çözebildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca yöneticilerin iş doyumunun temel belirleyicilerinin arkadaş desteği ve olumlu kişisel değişkenler olduğu belirlenmiştir. Demirelek ve Bakioğlu (2019, 765) araştırmasına göre, liderlik süresi düşük olan müdür yardımcılarını, öğretmen, müdür ve diğer personel ile olan ilişkilerini ayarlama da yaşanan bazı sorunlar, okulların başında idealist beklentilerini karşılayamamaları nedeniyle üç yıl içinde yönetici pozisyonundan istifa etmektedirler. Okul müdürleri, kişilerarası ilişkilerde sorunlarla karşılaştıklarında liderlik rollerinden de eşit derecede memnun değildirler.

Öğrencilerle yaşanan soruların başında ise yine iletişim gelmektedir. Ayrıca öğrenciler bir süre yeni yöneticiyi kabullenmekte zorlanmaktadır. Diğer bir sorun ise öğrencilerin tavırları ve disiplinsizlikleridir. Aslında üç sorun da birbiri ile ilişki içindedir. Gökyer (2016, 102) da bu sonuçlara benzer şekilde yönetici, öğretmen ve öğrenciler arasında problemlere yol açan öğrenci davranışlarını; derslere gitmeme sorununu, ders hazırlığında sorumluluk almama, çevresindekilere fiziksel şiddet, bakım kurallarına uymama, kötü alışkanlıklar, kaba davranışlar olarak ifade etmektedir. Türnüklü vd. (2001, 438) okuldaki öğrenci sorunlarına ilişkin araştırmalarında; öğretmenlerin disiplin olayları, derslere katılmama, sınıf dışında öğretmene karşı olumsuz davranış gibi sorunlar yaşadıklarını belirtir. Yeni okul yöneticilerinin öğrencilerle yaşadıkları sorunları çözmek için velilerle iletişime geçme ve onları Disiplin Kurulu'na yönlendirme gibi çözümler bulduklarını belirtmişlerdir. Sonkur vd. (2020, 2289-2290)'ün araştırmasında öğrencilerle yaşanan sorunların çözümüne ilişkin idarenin görüşlerine göre; yöneticiler, öğrenciyi görmezden gelme, öğrenciye örnek olarak olumlu davranış gösterme, göz teması kurmaya çalışma, öğrencinin ailesine haber verme, öğrenciye bağırma, öğrencinin sorumluluğunu devretme, dayatma gibi sorunlara çözüm bulmuşlardır.

Katılımcıların velilerle yaşadığı ana sorun ise ilgisizlik, şikayet ve saygısızlıktır. Katılımcılar velilerin öğretmenlik mesleğine yeterli saygıyı göstermediklerini, çocukların tek ve hep haklı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Son dönemde uygulanmaya başlanan CİMER üzerinden şikayet uygulaması da başka bir sorundur. Velilerin en ufak konularda bile CİMER'e şikayet oluşturmaktadır. Bu da hem yöneticilere yeni bir iş yükü hem de motiveyi düşürücü bir faktör olarak geri dönmektedir. Yaşanan soruların nedeni olarak ise yine iletişim ön plana çıkmaktadır. Yöneticiler göreve başladıkları okul çevresine ilişkin bilgi sahibi değillerdir. Çevrenin sosyo-kültürel özelliklerine, okulun yapısına, öğrencilere ilişkin bilgileri arttıkça yaşanan sorunlar azalmaktadır. Aslanargun ve Bozkurt'un (2012) çalışmasında okul müdürlerinin veli ilgisizliği ve okul aile birliklerinin yeteri kadar çalışmaması problemleriyle karşılaştıkları ortaya konmuştur. Şahin'in (2019) çalışmasında da okul müdürlerinin velilerle karşılaştıkları en önemli sorunun veli ilgisizliğinden kaynaklandığı ortaya konmuştur. Okul müdürlerinin okul ve çevre ilişkilerinin düzenlenmesinde karşılaştıkları sorunlar velinin beklentileri, çevreden ekonomik destek sağlayamamak, öğretmenin veli ile iletişiminin eksikliği, velilerin alınan kararlara uymaması ve dezavantajlı çocukların velileri ile iletişim eksikliğidir. Okul çevresinde maddi destek verecek kişi veya kuruluşların az olması Bozkurt

(2018) çalışması ile paralellik göstermektedir. Velilerin okuldan aşırı beklentisinin olması ve veli-öğretmen ilişkilerinin olumsuzluğu Yıldız'ın (2018) ve Şahin'in (2019) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Fiziki şartlar ilişkin temel zorun ise bütçe yetersizliğidir. Okulda ekipmanların çoğu bozuk ya da eskidir. İdari açıdan ele alındığında ise okul bütçesinin kullanımı, ihaleler ve diğer detaylar özellikle tecrübesiz yöneticiler için bir sorun kaynağıdır. Bu bulgu Kayıkçı'nın (2010, 75) okul müdürlerine yeterli ödenek sağlanmaması ve kullanım yetkisinin tam olmaması; Bıyık'ın (2014, 89) ödenek sağlanmaması, bakım onarım ve temizlik işlerinde okul müdürleri birçok sorunla karşılaştığı, Deniz'in (2015, 81) yardımcı personelin nitelikli olmayışı bulguları ile paralellik göstermektedir. Ödenek sağlanmaması durumunda okul müdürleri hayırseverlerden, okul aile birliklerinden, kaymakamlık ve belediyeden talep ederek sorunu çözmeye çalışmışlardır. Okul müdürleri hesap işlerinin yapılmasında en çok gelir azlığından ve memur olmamasından kaynaklı sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum Çınkır 'ın (2010, 78) okul müdürlerinin yaşadıkları sorunun başında kaynak sorunu gelmesi; Deniz'in (2015, 82) çalışmasında okul müdürlerinin okulun amaçlarını gerçekleştirmek için en çok parasal kaynaklı sorunlar yaşaması ve memur bulma zorluğu; Şahin'in (2019, 12) okul müdürlerinin sabit gelirinin olmamasından kaynaklı sorun yaşadıkları bulguları ile paralellik göstermektedir. Deveci ve Aykaç'ın (2019, 33) yaptıkları araştırmada en yüksek yüzdeler paya sahip olan temel eğitim sorunlarından biri %32,30'luk pay ile alt yapı ve finansman sorunlarıdır. Eğitimin sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi için öncelikle sınıfların ısı, ışık gibi fiziki unsurlarının uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında çağın gereksinimlerine uygun olarak bilgisayar, internet, akıllı tahta, hoparlör gibi maddi imkanlar gerektiren unsurların da varlığı önem taşımaktadır. Çatısı akan, elektriği olmayan, düzgün ısıtılmayan, yeterli havalandırılmayan sınıflarda eğitimin kalitesi düşük olacaktır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler sunulmaktadır.

- Benzer bir araştırma diğer il ve ilçelerde yapılarak görece yeni başlayan yöneticilerin göreve uyumları ile ilgili yaşadıkları sorunlar araştırılabilir.

- Yöneticilere göreve başlamadan önce okullarda kullanılan sistemler ile ilgili hizmet içi eğitimler verilebilir.

- Yöneticilere görevlerine geçmeden önce stajyer yöneticilik uygulaması yaptırılabilir.

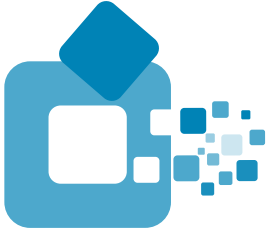
- Eğitimle ilgili tüm kurum çalışanlarına özellikle iletişim konusunda hizmet içi eğitim verilebilir.

- Göreve yeni başlayan yöneticilerin öğrencilere ve öğretmenlere tanıtılması ve göreve yeni başlayan yöneticinin vizyon ve misyonunu anlatması için her sınıf bazında bir kereye mahsus bir ders saati ayrılabilir.

- Yönetmelikler ve resmi yazılar okul müdürleri ve personeli tarafından aynı şekilde anlaşılammakta birçok yorum farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Resmi yazı dilinin daha açık ve anlaşılır olması sağlanmalı yorum farklılıklarına neden olmayacak bir üslupla yazılmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. (1994). Eğitimde Etkili Yönetici Davranışları. Kanyılmaz Matbaası. İzmir-Türkiye.
- Akçay, A. (2000). "Orta Öğretim Kurumu Müdürlerinin Gösterdikleri Etkileme Davranışlarına İlişkin Müdür ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. On Sekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale-Türkiye.
- Aslanargun, E., Bozkurt, S. (2012). "Okul Müdürlerinin Okul Yönetiminde Karşılaştığı Sorunlar". Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2): 349-368. Gaziantep-Türkiye.
- Bıyık, E. (2014). "İlkokul/Ortaokul Müdürlerinin Okul Yönetiminde Karşılaştıkları Yönetimsel Sorunların Belirlenmesi: Araklı Örneği". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi. İstanbul-Türkiye.
- Bozkurt, D. Ü. (2016). "Okul Yöneticilerinin Mentorluk Yeterliliklerine İlişkin Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi. İstanbul-Türkiye.
- Bozkurt, E. (2018). "Okul Yöneticilerin Okul Çevre İlişkileri ile İlgili Sorunları ve Çözüm Önerileri". Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(3): 2561-2574. Çorum-Türkiye.
- Bursalıoğlu, Z. (2021). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Pegem A Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Çağlar, A., (2022). "Yeni Göreve Başlayan Okul Müdürlerinin Örgütsel ve Mesleki Sosyalleşmeleri". Milli Eğitim Dergisi, 51(235): 2319-2348. İstanbul-Türkiye.
- Çelikten, M., Gılıç, F., Çelikten, Y., Yıldırım, A. (2019). "Örgüt Yönetiminde Karar Verme Süreci: Bitmeyen Bir Tartışma". Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 15(2): 581-592. Mersin-Türkiye.
- Demirbilek, M., Bakioğlu, A. (2019). "Okul Müdür Yardımcılarının Görevlerinden Ayrılma Nedenleri". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 52(3): 737-769. İstanbul-Türkiye.
- Deniz, T. (2015). "İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Görev Yapan Müdür ve Müdür Yardımcılarının Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliğini Sınırlayan Etkenler Üzerine Nitel Bir Araştırma". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. İstanbul-Türkiye.
- Erdoğan, A. , Hoplamaz, F. , Atmaca, G., Kesik, A. (2022). "Okul Yöneticilerinin Kapsayıcı Eğitime İlişkin Görüşleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Nitel Bir Çalışma". Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (10): 231-246. Hatay-Türkiye.
- Gökkyer, N., Doğan, B. (2016). "İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1): 93-105. Elazığ-Türkiye.
- Haklı, Z., Tunc, M. Z. (2022). "Stratejik Halkla İlişkiler Yönetiminde Birlikte Kurulları Analizi Örneğinde Veri Madenciliğinin Kullanımı". SDÜ İFADE Dergisi. 4(2), 64-82. Denizli-Türkiye.
- Karataş, S., Gök, R., Özçetin, S. (2015). "Okul Yöneticilerinin Yenilik Yönetimi Yeterliliklerine İlişkin Öğretmen Alguları". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. (33): 167-185. Türkiye-Burdur.
- Kaya, Y. K. (1993). Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'de Uygulama. Bilim Yayınları. Ankara-Türkiye.
- Kayıkcı, G. (2010). "İlköğretim Kurumlarının Mali Kaynak Sorunları ve Okul Müdürlerinin Çözüm Uygulamaları (Bingöl İli Örneği)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Erzurum-Türkiye.
- Memduhoğlu, B. H., Yılmaz, K. (2021). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Pegem Akademi. İstanbul-Türkiye.
- Özdemir, M. (2013). "Genel Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Muhalefete İlişkin Görüşleri (Ankara ili örneği)". Eğitim ve Bilim Dergisi, 38(168): 113-128. Ankara-Türkiye.
- Sonkur, A., Aydın, G., Kadı-Dönder, A. (2020). "Ortaokul öğrencilerinde olumlu davranış kazandırmaya yönelik psiko-eğitim programı". Kastamonu Education Journal, 28(6), 2284-2294. Kastamonu-Türkiye.
- Şahin, A. (2004). "Yönetim Kuramları ve Motivasyon İlişkisi". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11): 523-547. Ankara-Türkiye.
- Şahin, Ç. (2019). "Okul Müdürlerinin Karşılaştığı Sorunlar: Nitel Bir İnceleme". Kastamonu Eğitim Dergisi, 27(4): 12 Gaziantep-Türkiye.
- Şimşek, H., Yıldırım, A. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara-Türkiye.
- Taymaz, H. (2021). İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Müdürleri İçin Okul Yönetimi. Pegem A Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Töremen, F. (2002). "Eğitim Örgütlerinde Değişimin Engel ve Nedenleri". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1): 185-202. Elazığ-Türkiye.
- Turan, H. (2007). "Çankaya İlçesi'nde Görev Yapan İlköğretim Okul Müdürlerinin Yönetim İşlevlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözme Uygulamaları". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara-Türkiye.
- Türnüklü, A. (2000). "Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme". Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi(24): 543-559. İstanbul-Türkiye.
- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y., Gemici, Y. (2001). "İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları". Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 7(3): 417-441. İstanbul-Türkiye.
- Usta, M. E., Boğa, F. (2021). "Okul yöneticilerinin okul yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri". Harran Maarif Dergisi, 6 (1): 18-49. Şanlıurfa-Türkiye.
- Üçok, D. I., (2021). "Göreve Yönelik Liderlik Davranışları ve Yaşam Doyumunun İşyeri Arkadaşlığı Üzerindeki Etkisi". Doğu Üniversitesi Dergisi, 22(2), 35-52. İstanbul-Türkiye.
- Vural, B. A., Cenkseven, F. (2023). "Eğitim Araştırmalarında Örnek Olay (Vaka) Çalışmaları: Tanımı, Türleri, Aşamaları ve Raporlaştırılması". Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi. 6(10): 126-139. Burdur-Türkiye.
- Yıldız, C. D. (2018). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yönetiminde Yaşanan Zorlukların Değerlendirilmesi". Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(18): 95-102. Muş-Türkiye.
- Yılmaz, E. (2006). "Okullardaki Örgütsel Güven Düzeyinin Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Özellikleri ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya-Türkiye.

BOLU KIBRIS HAREKÂTI GAZİLERİNİN HATIRALARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Memories of Bolu Cyprus Operation
Veterans and Values Education

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Sevinç DEMİR TÜMEN

Bolu Bilim ve Sanat Merkezi Bolu, Türkiye
Bolu Science and Art Center, Bolu, Türkiye

sevincutumen@gmail.com
ORCID: 0009-0006-3023-8142

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

22.03.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted

31.12.2023

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Temmuz / December - July

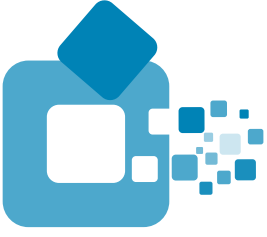
ATIF / CITE as

Demir Tümen, S.,(2024). “Bolu Kıbrıs Harekâtı Gazilerinin Hatiraları ve Değerler Eğitimi”/Memories of Bolu Cyprus Operation Veterans and Values Education”. Bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 6 (2): 30-40. doi: 10.37215/bilar.1269133

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

BOLU KIBRIS HAREKÂTI GAZİLERİNİN HATIRALARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Memories of Bolu Cyprus Operation
Veterans and Values Education

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı cumhuriyet tarihimizin en önemli gelişmelerinden biridir. Kıbrıs Adası jeopolitik konum itibarı ile her daim önemini korumaktadır. Araştırmanın amacı Bolu'da yaşayan Kıbrıs Gazilerinin hatıralarını derleyerek, Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan gazilerimiz aracılığıyla Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında sözlü tarih çalışması yürütmek ve harekât hakkında birinci elden kaynakları alana kazandırmak. Araştırma sırasında Bolu'da yaşayan 14 Kıbrıs gazisi ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nda üst teğmen olarak görev yapan Emekli Kıdemli Piyade Binbaşı Ahmet Şerafettin Yamaner ile görüşme yapılarak Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında sorular yöneltilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile incelemiş ve tablolar halinde veriler sunulmuştur. Araştırma sonucunda gazilerimizin harekât sırasında birçok kez ölümle burun buruna geldiği, açlık, susuzluk gibi sıkıntılar çektiği ama buna rağmen ölümden hiç korkmadığı, Kıbrıs'taki Türk kardeşlerimizi korumaktan ve vatana hizmet etmekten büyük gurur duydukları, gaziliği büyük bir şeref olarak taşıdıkları ve gençlerden tek beklentilerinin ise saygı, sevgi ve vatanımızı korumaları olduğu bilgileri elde edilmiştir. Emekli Kıdemli Piyade Binbaşı Ahmet Şerafettin Yamaner ile yapılan görüşmeler ayrıca değerlendirilmiştir. Kendisinin sorularımıza verdiği cevaplardan Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Adadaki Türk varlığını korumak ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını önlemek amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Görüşmeden harekât esnasında büyük sıkıntılar çektiği, ancak ölümden hiç korkmadığı, gaziliği büyük bir gururla taşıdığı ve gençlere Kıbrıs meselesinin önemini çok iyi anlatılması gerektiğine inandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bolu, Kıbrıs Gazileri, Değerler Eğitimi, Vatan Severlik, Sözlü Tarih

ABSTRACT

The Cyprus Peace Operation, carried out in 1974, is one of the most important developments in the history of our republic. The Island of Cyprus always maintains its importance in terms of its geopolitical location. The aim of the research is to compile the memories of Cyprus Veterans living in Bolu, to conduct an oral history study about the Cyprus Peace Operation through our veterans who participated in the Cyprus Peace Operation, and to provide first-hand sources about the operation to the field. During the research, 14 Cyprus veterans living in Bolu and Retired Senior Infantry Major Ahmet Şerafettin Yamaner, who served as a lieutenant in the Cyprus Peace Operation, were interviewed and questions were asked about the Cyprus Peace Operation. The obtained data were examined with the descriptive analysis technique and the data were presented in tables. As a result of the research, our veterans came face to face with death many times during the operation, suffered from hunger and thirst, but despite this, they were never afraid of death, they were very proud of protecting our Turkish brothers in Cyprus and serving the country, they considered being a veteran a great honor, and their only expectation from young people was Information has been obtained that they show respect, love and protection of our country. Interviews with Retired Senior Infantry Major Ahmet Şerafettin Yamaner were also evaluated. From his answers to our questions, it is understood that the Cyprus Peace Operation was carried out to protect the Turkish presence on the island and to prevent Cyprus from being annexed to Greece. From the interview, it was concluded that he suffered great difficulties during the operation, but he was not afraid of death at all, he carried his veteran status with great pride, and he believed that the importance of the Cyprus issue should be explained to young people very well.

Keywords: Bolu, Cyprus Veterans, Values Education, Patriotism, Oral History

1. GİRİŞ

Vatanseverliğin yerli ve yabancı literatürde birçok tanımı yapılmasına rağmen en yaygın anlamı, vatanını sevmek ve vatani için her türlü özveride bulunma duygusudur. Vatanseverlik sadece mensubu olduğu milleti veya yaşadığı coğrafyayı sevmek değil, vatanın tüm milli ve manevi değerlerini sevmek, ülkesinin gelişmesi için canla başla mücadele etmektir. Vatanseverlik hem dini hem milli değerlerimizde övülmüş, yüceltilmesi gereken bir değer olarak gösterilmiştir. Nitekim Hz. Muhammed (S.A.V)'in "Vatan sevgisi imandan gelir"(Çağrıçı 2012) sözü ve Ulu önder M. Kemal ATATÜRK'ün "Türklerin vatan sevgisi ile dolu göğüsleri, düşmanların melun ihtiraslarına karşı daima bir duvar gibi yükselecektir" (Kocatürk 1999)sözü bunun en güzel örnekleridir.

Vatanseverlik değerinin gençlere kazandırılmasında iyi bir tarih eğitimi önem kazanmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde vatanseverlik duygusunun öğrencilere kazandırılmasında milli tarih anlayışı ve tarih eğitimi kullanılmaktadır. Ülkemizde de tarih eğitiminin amaçlarından biri öğrencileri milli ve manevi değerlerine bağlı vatansever gençler olarak yetiştirilmesidir.

2. Tarih Eğitimi ve Vatanseverlik Arasındaki İlişki

Ülkesini ve vatanını seven bireyler yetiştirmek ülkelerin eğitim politikalarının temelini oluşturmaktadır. Bu amaçla milli eğitim politikaları ve müfredatları oluşturulurken bu konu daima göz önünde bulundurulur. Milliyetçilik akımlarının yoğunluk kazandığı 19. yy'dan sonra bu konu daha da önem kazanmış ve birçok ulus devlet eğitim sistemlerini ve tarih eğitimlerini vatanseverlik değerini bireylere kazandırmak üzere düzenlemiştir.

Tarih eğitimi ve vatanseverlik arasındaki ilişkiyi Türk tarihi açısından incelediğinde bu konuya dair ilk örneklerin Orhun Abideleri olduğunu görülmektedir. Türk tarihini aydınlatan ilk yazılı belgeler olan Orhun Abideleri'nde Türk ulusu övülmüş, geçmişten örnekler verilerek Türk kimliğini ve kültürü korumanın önemi açıklanmıştır. Yine Kaşgarlı Mahmut'un ünlü eseri Divan-ı Lügat-it Türk'te Türk dilinin, kültürünün övüldüğü görülmektedir.

Osmanlı dönemine bakıldığında ise devletin zayıflayarak toprak kayıplarının arttığı dönemde vatandaşların devlete bağlılığını artırmak için vatanseverlik değeri üzerinde durulmuştur. Bu amaçla Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile 1869'dan itibaren Sıbyân Mektepleri'nde tarih dersi okutulmaya başlanmıştır (Türk 2013, 53-54).

19. yüzyılda vatanseverliğin, Osmanlılık fikriyle tarih ders kitaplarına girdiği görülmektedir. Sultan II. Abdülhamit Dönemi'ne gelindiğinde ise tarih eğitiminde vatanseverliğin temelini Osmanlı hanedanlığı ve din oluşturmuştur. İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde, tarih eğitimi vatansever bir çizgide verildiği görülmektedir. Balkan Savaşları'nın olumsuz sonuçları tarih ders kitaplarında verilerek ortak acılarda birleşilen bir vatanseverlik duygusu işlenmiştir. Osmanlılık fikrinin terk edilmesi ve milli devlet vatandaşlığının yükselişe geçmesiyle tarih kitaplarında değişime uğramıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Misak-ı Milli sınırlarını kapsayan ve rejimin benimsenmesini temel alan tarihsel olaylar tarih ders kitaplarında yerini almıştır (Elban 2015).

3. Kıbrıs Adası ve Kıbrıs Tarihi

3.1. Osmanlı Devleti Öncesi Kıbrıs

Kıbrıs adası jeopolitik konumu dolayısıyla tarih boyunca önemini hiç kaybetmemiş Akdeniz'de egemenlik kurmak isteyen devletlerin hedefi haline gelmiştir. Ada Osmanlı hâkimiyetine girdiği 1571 yılına kadar Eski Mısır, Hitit, Miken, Fenike, Asur, Pers, Mekadon, Roma, Bizans, Arap (İslam), İngiliz, Lüziyan, Ceneviz ve Venediklilerin hâkimiyetinde kalmıştır (Bedevi 1965).

Anadolu Selçuklu Sultanı I. Gıyasettin Keyhüsrev'in, 1207 yılında Antalya'yı fethetmesiyle Türklerin Kıbrıs adasına ilgileri başlamış, fetih sonrasında ticari ve iktisadi faaliyetleri kapsayan bir antlaşma yapılmıştır. Selçuklulardan sonra Anadolu'nun güney sahillerine hâkim olan Aydınogulları, Karamanoğulları ve Hamitoğulları beylikleri döneminde Kıbrıs ile ilişkiler devam etmiştir (Turan 1980).

3.2. Osmanlı Devleti Döneminde Kıbrıs Adası

Kıbrıs Adası 1571 yılında padişah II. Selim Döneminde fethedilmiş, Osmanlı hakimiyetinde kaldığı 307 yıl boyunca adada huzur ve güven ortamı tesis edilmiştir. Ancak 1877-1878 Osmanlı - Rus savaşı sonrasında 3 Mart 1878'de imzalanan Ayastefanos antlaşması nedeniyle Osmanlı Devleti Rusya'ya karşı İngiltere'nin desteğini alabilmek için İngiltere ile antlaşma yapmak mecburiyetinde kalmıştır. Gelirinin Osmanlı hazinesine verilmesi şartıyla, Kıbrıs adasının "geçici olarak" İngiltere'ye verilmesi 4 Haziran 1878'de kabul edilmiştir. (Mütercimler 2007). Böylece ada 1878 yılında İngiltere'ye kiraya verilmiş ve Osmanlı'ya olan fiili bağlılığı sona ermiştir.

1829 yılına gelindiğinde Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasıyla Kıbrıs meselesi yeni bir boyut kazanmıştır. Bu tarihten sonra Yunanlılar, Kıbrıs'ın kendilerine bağlanmasına yönelik

çalışmaları başlatmıştır. Yunanlılar 1814 yılında "Filiki Eteriya" adıyla kurulan gizli cemiyet "Megal-i İdea" adını verdikleri antla Kıbrıs'ın kendilerine katılması için ant içmişlerdir. 1894 yılında Etniki Eterya ismini alan örgüt "Enosis" (Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılımı) gerçekleştirebilmek için adadaki Rumlar İngiltere'nin de desteğini alarak Türklere yönelik baskılarını gün geçtikçe artırarak sürdürmüştür (Mütercimler 2007).

Kıbrıslı Türkler Enosis'e engel olmak için 1914 yılına kadar çabalarını sürdürmüştür. Ancak 1914 I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine İngiltere aday ilhak ettiğini duyurmuş, Mili mücadele sonrasında, Lozan Antlaşması ile Kıbrıs'ın İngilizlere ait olduğu kabul edilmiştir (Erim 1975).

3.3. Cumhuriyet Döneminde Kıbrıs Adası

1923 Lozan Antlaşması ile Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğu Türk heyeti tarafından da kabul edilmesiyle Rumlar, Ada'da Enosis'i gerçekleştirmek için faaliyetlerine başlamıştır. Yapılan antlaşmalarla Ada'daki Türk ve Müslüman nüfus göç ettirilmeye çalışılmış bu durum Ada nüfusunun Rumlar lehine değiştirilmesine neden olmuştur (Apuhan 2016).

Demografik yapısında istedikleri yönde değişiklikleri yapan Rumlar, 1947'den itibaren, açıktan Enosis'i dile getirmeye başlamışlardır. İlk hedef olarak İngilizlere yönelen Rumlar, ikinci olarak da Kıbrıslı Türklere yönelmişlerdir. Kurdukları yer altı örgütleriyle Müslüman Türk köylerini basarak katliam yapmış, Türklere yönelik baskı ve terör faaliyetlerini hızlandırmışlardır (Özcan 2019).

1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, Ada'daki Türklere bazı hakların verilmesi Rumları çok rahatsız etmiş, Türklere yönelik baskı ve zulümleri artırmalarına neden olmuştur. 1963 ve 1967 yıllarında büyük katliamlar yaparak Enosis'i gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Bu katliamlar sonrasında Türkiye Kıbrıs Adası'na iki kez harekât düzenlemeyi planlamış ancak ABD'nin araya girmesi sonucu vazgeçilmiştir (Vatansever 2010).

1974 yılına gelindiğinde Yunanistan'ın desteği ile Makarios'a darbe yapılarak Nicos Sampson Ada'da yönetime el koymuştur. Ada'daki gelişmeleri yakından takip eden Türkiye, gerçekleşen darbenin hemen ardından harekete geçmiş ve önce diplomatik çalışmalar ile meselenin çözümü için gayret göstermiştir. Ancak Türkiye bütün girişimlerinin olumsuzlukla sonuçlanması üzerine Kıbrıs Türkü'nü topyekûn imha olmaktan korumak amacıyla, Garantörlük Anlaşması'nın IV. maddesine dayanarak, 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı'nı düzenlemiştir. 22 Temmuzda BM Güvenlik Konseyi'nin ateşkes kararını kabul etmesiyle harekât sonlandırılmıştır (Özcan 2019).

Ateşkes sonrasında Türkiye, İngiltere ve Yunanistan dışişleri bakanları 25-30 Temmuz 1974 tarihlerinde Cenevre'de konferansta bir araya gelmişlerdir. Türk tarafının istekleri konferansta kabul görmesine rağmen 8 Ağustos'ta II. Cenevre Konferansı'nda Rumların oyalama taktiği izlemesi, Türk esirleri bırakmadığı gibi işkencelere devam etmesi II. Harekâtın başlamasına neden olmuştur. 14-16 Ağustos tarihlerinde gerçekleşen II. Harekât sonrası, bir taraftan Magosa'ya diğer taraftan Lefke'ye ulaşılarak Türklerin sınırları çizilmiştir. Sonuç olarak; Kıbrıs Barış harekâtı ile çizilen sınırlar, Türk tarafına devlet kurma hakkını verdiği için 13 Şubat 1975'de "Kıbrıs Türk Federe Devleti" kurulmuştur (Yamaner 2019). Kıbrıs Barış Harekâtı Türkiye tarihinin en önemli gelişmelerinden biri olmuştur. Kıbrıslı Müslüman Türklerin yıllardır çektiği eziyet, zulüm ve hakaretler bu harekât ile son bulmuştur.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na ülkenin dört bir yanından askerler katılmıştır. Bolu nüfusuna kayıtlı askerlerden de bu harekâta katılarak olmuştur. Ayrıca Sayın Ahmet Şerafettin Yamaner Kıbrıs Barış Harekâtı'nda üst teğmen olarak görev almış, askeri harekâtın yönetim boyutunu bizzat yaşamış ve gözlemlemiştir. Bu araştırma, Bolulu Kıbrıs gazilerinin anılarından yola çıkarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nı değerlendirmek, Kıbrıs'ın jeopolitik konumu ve Türkiye'nin güvenliği için önemini ortaya koymak, bugün yaşları 65'in üstünde olan ve gün geçtikçe sayıları azalan Bolulu Kıbrıs gazilerimizin hatıralarını yazılı hale getirmek hedeflenmiştir.

4. MATERYAL ve METOT

Nitel araştırma yaklaşımının kullanıldığı bu çalışmada, günlük yaşantıda sıkça karşılaşılan ancak detaylı bilgi sahibi olunmayan ya da üzerinde çok düşünülmemiş durum, hadise veya deneyim gibi olguları araştıran olgu bilim metodundan yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2013). Bu yöntem kapsamında Sayın Selim Özcan'ın Amasyalı Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı Hakkındaki Görüşleri isimli çalışmasında kullanmak üzere geliştirdiği yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Kendisine mülakat formunun kullanım izni için e-posta yoluyla ulaşılmıştır.

4.1. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcılarını, Bolu'daki Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan 14 Kıbrıs gazisi ve Üst Teğmen olarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nda görev almış Gazi Ahmet Şerafettin Yamaner oluşturmaktadır. Gazilerin isimleri G1, G2, G3, G4 ... şeklinde kodlanmıştır. Sayın Ahmet Şerafettin Yamaner'den elde edilen bilgiler ayrıca verilmiştir.

4.2. Veri Toplama Aracı

Hazırlanan görüşme formları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Formda gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı hakkındaki görüşleri ile ilgili sorular yer almaktadır. Sayın Özcan'ın geliştirmiş olduğu görüşme formuna ek olarak gazilerimizin kimlik bilgileri, yaşları, Kıbrıs Barış Harekâtı'na nereden ve nasıl katıldıkları ile gazilerin gençlerden ve toplumdan beklentileri soruları da eklenmiştir. Verilerin toplanması video kayıt cihazı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracında şu sorular yer almaktadır:

1- Adınız Soyadınız?

2- Kaç yaşınızdasınız?

3- Kıbrıs Barış Harekâtı'na katıldığınızda kaç yaşındaydınız?

4- Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılacağınızı nasıl öğrendiniz?

5- Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmadan önce nerede görev yapıyordunuz?

6- Kıbrıs Barış Harekâtı'nın hangisine katıldınız? Göreviniz neydi?

7- Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmanızın sebepleri nelerdir? Açıklar mısınız?

8- Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında yaşadıklarınız nelerdir? Açıklar mısınız?

9- Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında hissettikleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?

10- Gazilik hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?

11- Bir gazi olarak toplumdan ve gençlerden beklentileriniz nelerdir?

4.3. Veri Toplama Süreci

Veriler toplanırken öncelikle Bolu Muharip Gaziler Derneği başkanı ile görüşülmüş ve Bolu'daki Kıbrıs gazileri hakkında bilgi alınmıştır. Gazilerimizin uygun buldukları 24.01.2020 tarihinde Bolu Muharip Gaziler Derneği'nde 14 gazimizle görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler derneğe ait başkan odasında her bir gazimiz ile tek tek gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Sayın Ahmet Şerafettin Yamaner ile görüşülerek harekât hakkında bilgi alınmıştır. Görüşme esnasında daha önceden hazırlanan görüşme soruları kullanılmıştır. Gazilerimizin anlatımları video çekimi ile kayıt altına alınmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bu analiz yönteminde temel amaç, elde edilmiş olan bulguların özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Veriler video formatında kayıt altına alınmış daha sonra dinlenilerek yazıya geçirilmiştir. Gazilerimizin vermiş oldukları cevaplardan ortak ve ayrılan yönler tespit edilerek kategoriler oluşturulmuştur. Gazilerin benzer ifadeleri anlamlı bir şekilde kodlanmıştır. Verilerin analizi neticesinde her bir soru ile elde edilen bilgiler için kategoriler oluşturulmuştur.

5. BULGULAR

Bu bölümde, gazilerimizin isim, yaş gibi kişisel bilgileri ile gazilerle yapılan mülakatlar sonucunda ortaya çıkan verilerden oluşturulan kategorilere ait tablolar ve gazilerin birebir yaşadıkları ve şahit oldukları olaylara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

5.1.1. Gazilerin Şimdiki Yaşları, Kıbrıs Barış Harekâtına Kaç Yaşında Katıldıkları ve Harekâta Katılacaklarını Nasıl Öğrendikleri İle İlgili Bulgular

Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan gazilerin şimdiki yaşları harekâta katıldıkları zamanki yaşları ve harekâta katılacaklarını nasıl öğrendikleri Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Gazilerin Şimdiki Yaşlarını, Harekâta Katıldıklarında Kaç Yaşında Oldukları ve Harekâta Katılacaklarını Nasıl Öğrendiklerine İlişkin Bulgular			
Gaziler	Şimdiki Yaşları	Harekâta katıldıklarındaki Yaşları	Harekâta Katılacaklarını Nasıl Öğrendikleri
G1	67	21	Komutanım Söyledi
G2	67	21	Alarmlar Çalmaya Başlayınca Anladık
G3	67	21	Komutanım Söyledi
G4	66	20	Alarmlar Çalmaya Başlayınca Anladık
G5	67	21	Bölük Komutanım Haber Verdi
G6	69	23	Bolu Komanda Tugayı Birliğime Gelince Anladım
G7	66	20	Alarmlar Çalmaya Başlayınca Anladık
G8	67	21	Komutanım Söyledi
G9	66	20	Emir Geldi. Çok Acele Katıldık.
G10	68	22	Komutanım Söyledi.
G11	66	20	Değiştirme Alayına Seçildiğim İçin Gideceğimi Biliyordum.
G12	67	21	Alarmlar Çalmaya Başlayınca Anladık
G13	66	20	Alarmlar Çalmaya Başlayınca Anladık
G14	68	22	Komutanım Söyledi.

Çizelge 1 incelendiğinde gazilerin yaşlarının 66 ile 69 arasında değiştiği, harekâta katıldıklarında 20 ile 23 yaşları arasında oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca gazilerimiz ile yaptığımız görüşmelerden harekât öncesinde ülke gündeminden haberdar oldukları ve harekâta katılacaklarını tahmin ettiklerini ancak harekâtın gün ve saatini bilmedikleri görülmüştür. Gaziler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

G 2: “Harekât öncesinde eğitim şeklimiz değişti. İlk yardım eğitimi almaya başladık. Yaralandığımızda ilk neler yapmamız gerektiği öğretilmeye başladı. Bir de komutanım kullandığım aracı mühimmatları yükletti ama boşalttırmadı. Normalde boşalttırdı. Orda Harekâta katılacağımı tahmin ettim.”

G 13: “Ben gizli yazıcı olduğumdan Harekâtın olacağını biliyordum. Ama günü ve saatini bilmiyordum. Gece 3’de alarmların çalmasıyla anladım harekâtın başladığını.”

5.1.2. Gazilerin Hangi Harekâta Katıldıkları, Harekât Öncesi Görev Yerleri ve Harekâttaki Görevleri İle İlgili Bulgular

Kıbrıs Barış Harekâtı’na katılan gazilerin savaşta hangi harekâta katıldıkları, harekât öncesinde hangi birlikte görev yaptıkları ve Kıbrıs Barış Harekâtı’ndaki görevleri Çizelge 2’de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Gazilerin Hangi Harekâta Katıldıkları, Harekât Öncesi Görev Yerleri ve Harekâttaki Görevleri			
Gaziler	Katıldıkları Harekâtlar	Harekât Öncesi Birlikleri	Harekâttaki Görevleri
G1	Her 2 Harekâta da katılmış	Mersin İstihkam Taburu	İstihkam
G2	Her 2 Harekâta da katılmış	Maraş 39. Tümen	Makinelî Tüfek Nişancısı
G3	Sadece 2. Harekâta katılmış	İslahiye Muhabere	Telsiz Telefon Operatörü
G4	Her 2 Harekâta da katılmış	Gazi Antep 5. Zırhlı Tugay	Piyade Zırhlı Mekanize Personel Taşıyıcısı
G5	Her 2 Harekâta da katılmış	İslahiye 39. Tank Taburu	Tank Şöförü
G6	Her 2 Harekâta da katılmış	İslahiye 39. Tank Taburu	Çavuş
G7	Her 2 Harekâta da katılmış	Ankara Mamak	Tank Tamircisi
G8	Her 2 Harekâta da katılmış	İskenderun Kırıkhan	İstihkam Eri
G9	Sadece 2. Harekâta katılmış	Batman	Jandarma Komando
G10	Her 2 Harekâta da katılmış	Ankara Mamak 28. Tümen	Sıhhiye Taburu
G11	Her 2 Harekâta da katılmış	Mersin Ovacık Değiştirme Taburu	Muhabere
G12	Her 2 Harekâta da katılmış	Adana Osmaniye	Piyade Onbaşı
G13	Her 2 Harekâta da katılmış	Gaziantep 5. Zırhlı Tugay	S-2,S-3 Yazıcı ve Kariyer Savaş Aracı Nişancısı

Çizelge 2. Gazilerin Hangi Harekâta Katıldıkları, Harekât Öncesi Görev Yerleri ve Harekâttaki Görevleri			
Gaziler	Katıldıkları Harekâtlar	Harekât Öncesi Birlikleri	Harekâttaki Görevleri
G14	Her 2 Harekâta da katılmış	Kayseri Hava İndirme	Takım Çavuşu

Çizelge 2 incelendiğinde 3 gazimizin sadece 2. harekâta katıldığı diğer gazilerin her iki harekâta birden katıldıkları anlaşılmaktadır. Gazilerimiz harekât öncesinde Türkiye’nin çeşitli illerinde görev yapmakta oldukları, dolayısıyla Kıbrıs Barış Harekâtı’nın Türkiye’de tüm askerî birlikleri kapsayan büyük bir harekât olduğu görülmektedir. Ayrıca gazilerimizin harekât sırasında etkin görevlerde yer aldığı görülmektedir.

5.1.3. Kıbrıs Barış Harekâtı’na Katılma Sebepleri İle İlgili Bulgular

Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı’na katılma sebepleri ile ilgili bulgular Çizelge 3’de gösterilmiştir.

Çizelge 3. Gazilere Göre Kıbrıs Barış Harekâtı’nın Nedenleri	
Çizelge	Çizelge
Kıbrıs’taki Türk Kardeşlerimizi Kurtarmak	G1, G2, G3, G4, G5, G7, G8
Vatan ve Bayrak	G1, G12
Görev Bilinci	G4, G6, G9, G12, G13, G14
Enosis’i (Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhaki) Engellemek	G2, G13, G14
Barışı Sağlamak	G1, G8, G9, G10, G11,

Çizelge 3 incelendiğinde, gazilerin genelde Kıbrıs’taki Türklere yapılan baskı ve zulümleri sona erdirmek, asker olarak kendilerine verilen görevi en iyi şekilde yerine getirmek ile Ada’da barışı sağlamak ve Yunanistan’a bağlanmasını engellemek amacıyla Harekâta katıldıkları görüşünü dile getirmişlerdir. Gaziler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

G4: “Harekâta katılmak bizim görevimizdi. Türkiye’yi soydaşlarımızı korumak için. Biz de ölmek var dönmek yok. Ya öleceksin ya da öldüreceksin.”

G5: “Rumlar oradaki Türklere eziyet etmişler, öldürmüşler. Türkleri kurtarmaya gittik.”

G12: “Vatan için, namus için savaştık. Görevimizi yaptık.”

5.1.4. Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı Esnasında Yaşadıkları İle İlgili Bulgular

Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında şahit oldukları ve unutamadıkları olaylar ilgili bulgular Çizelge 4’te sunulmuştur.

Çizelge 4. Kıbrıs Barış Harekâtı Esnasında Yaşananlar İle İlgili Görüşler	
Görüşler	Gaziler
Ölümden kıl payı kurtulma	G4, G12, G14
Aracın Bozulması Sıkıntı Yaşama	G4, G7

Çizelge 4. Kıbrıs Barış Harekâtı Esnasında Yaşananlar İle İlgili Görüşler	
Görüşler	Gaziler
Düşman Hatları Arasında Sıkışma	G2, G12
Paraşüt İle Kıbrıs'a İnme	G2, G14, G11
Yakın Mesafeli Çok Şiddetli Çatışmaların Yaşanması	G2, G3, G5, G6, G13
Gökyüzünden Üzerlerine Yağmur Gibi Mermi, Bomba ve Topların Yağması	G2, G3, G5, G6, G13
Yemek Sıkıntısı	G1, G8
Soğuk ve Balyaları Üzerinde Uyuma	G1, G9
Şehit Olanları Görme ve Yakın Arkadaşlarını Şehit Verme	G1, G2, G9, G14
Esirlerin Toplanması	G9
Su Sıkıntısı	G1, G10
Yaralanma	G11
Ekinlerin Yanması	G2, G14

Çizelge 4 incelendiğinde, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında genel olarak gazilerin çok şiddetli çarpışmalara katıldıklarını, büyük bir gürültü ile top ve mermi sesleri arasında kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca iki harekât arasında bekleme süresinde çok sıkıntılar yaşadıklarını yiyecek ve su sıkıntısı çektiklerini söylemişlerdir.

Gaziler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

G2: "Komandoların arka emniyetini sağlamakla görevliydik. Bulduğumuz bölgede Yunanlıların mermileri bize yetişiyordu. İndiğimiz alanda ekinler yanmaya başladı, ekin olmayan yerlere sıkıştık. Çok zor anlar yaşadık. Rumlar taarruza başladı. Mevzimizi terk etmedik. Rumlar Sizin harekâtınız başarısız oldu, askerleriniz geri püskürtüldü sizin sonunuz inha" diye moralimiz bozuyorlardı. Biz inanmadık ama oraya havadan indirilmişiz. Bir gün inanmıyorsun, iki gün inanmıyorsun. Arkandan topçu birliklerin gelmiyor, zırhlı birliklerin gelmiyor. Direnmek haliyle çok zor oluyor. İkinci günün sonunda denizden çıkanlarla birleştik. Adeta bayram ettik. Zırhlı birlikler ve topçular geldi. Güçlendik ve taarruzu gerçekleştirdik."

G4: "Beş Parmak Dağları'nda tank mayına bastı. Kullandığım kariyerde bozuldu. Arkadaki kariyer ve tankta bozulunca 2 kariyer 2 tank Yunan mevzileri arasında sıkıştık. Yunanlılar araçlarımızı ateşe verdi. Bir yüzbaşının yardımı ile ölümden 5 dakika farkla kurtulduk."

G8: "3 gün hiç yemek yemedik Sadece peksimet, limon ve keçi boynuzu yedik. 3 günden sonra da çok az yemek yedik."

G9: "30 kişi tam kalenin önündeydi. Tank kalktı ve dereye düştük. Sonra çıkararak tekrar savunmaya geçtik. Dağda çok üşüdük. Arkamızdan diğer birlikler yetişti. 500 kişi falan olduk. Rumlar önümüzde tünel kazmış fark etmemişiz. Uçaklarımız geldi tünelleri vurmaya başladı. Hemen komutanımın emriyle Türk bayrağını açtım. Böylece uçaklarımız bizi tanıdı vurmadi. Tünel çok büyükmüş eğer uçaklarımız yetişmese bizim direnme şansımız hiç yokmuş. O gün orada 13 şehit verdik."

G11: "Eşref BİTLİS alay komutanımdı. Mersin Ovacıktan havalandı. Eşref BİTLİS şehit oldu. İsmi Bolu Komanda Tugayına verildi. İki yerimden (koltuk altı ve boyun) yaralandım hastaneye gitmedim. Ayaküstü tedavilerle savaşmaya devam ettim."

G14: "Paraşütle Beş Parmak Dağları ile Lefkoşe arasına indik. Rumlar o bölgedeki ekin tarlalarını yaktı. Paraşütle inenler içinde 2 kişi vurularak şehit oldu."

5.1.5. Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı Hakkında Hissettikleri İle İlgili Bulgular

Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında hissettikleri olaylar, duygular ilgili bulgular Çizelge 5'te gösterilmiştir.

Çizelge 4. Kıbrıs Barış Harekâtı Esnasında Yaşananlar İle İlgili Görüşler	
Görüşler	Gaziler
Harekât Esnasında Hiç Korkmama	G1, G3, G7, G10
Gazi Olduğu İçin Mutlu Olma	G2, G4
Askeri Harekâtların Zor Olduğu	G2, G8, G9
Vatan ve Bayrak İçin Mücadele Etmenin Mutluluğu	G1, G6, G11, G13
Harekât Esnasında Heyecanlanma	G5, G9
Görevini Yerine Getirdiği İçin Mutlu Olma	G1, G6, G12, G13, G14

Çizelge 5 incelendiğinde, gaziler savaş esnasında hiç korkmadıklarını, gazi oldukları, görevlerini yerine getirdikleri ve vatan için mücadele ettikleri için mutlu olduklarını dile getirmişlerdir. Aynı zamanda savaşa giderken heyecanlı olduklarını ve harekâtın oldukça zor olduğunu birçok konuda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Gaziler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

G2: "Harekât zordur. Büyük riskler taşır. Devlet seni 50 sene besler 1 gün görev ister. Bu görevde bizden istendi bize nasip oldu."

G3: "Hiç korkmadık. Ölürsük şehir kalırsak gazi dedik."

G6: "Savaş iyi bir şey değil, yanında arkadaşların vuruluyor. Keşke hiç savaş olmasa."

G7: "Ölüm korku hiç aklımıza gelmedi bayram yerine gider gibi gittik."

G10: "Hiç korkmadık. Devletim için, soydaşlarım için bugün olsa gene giderim."

G11: "Tek vatan ve bayrak başka hiçbir düşüncemiz yoktu."

G12: "Hislerimi anlatamam onu yaşayan bilir."

G14: "Zulmün son bulması için yapılması gerekiyordu."

5.1.6. Gazilik Hakkındaki Düşünceler İle İlgili Bulgular

Kıbrıs Barış Harekâtı gazilerinin gazilik hakkındaki düşünceleri ile ilgili bulgular Çizelge 6'da sunulmuştur.

Çizelge 6. Gazilik Hakkındaki Düşünceler İle İlgili Görüşler	
Görüşler	Gaziler
Gazilik Nasip Olduğu İçin Mutluyum	G1, G2, G4, G10, G11, G13, G14
Gazilik Onurdur, Şereftir	G3, G6, G8, G10, G11
Yaralanmadan Gazi Olduğum İçin Kendimi Eksik Hissediyorum	G5
Gazilik Nimettir.	G6, G8, G7
Gazilik Saygı Duyulması Gereken Bir Mertebedir.	G2, G9, G12

Çizelge 6 incelendiğinde, gazilerin onurla ve şerefle taşıdıklarını, gaziliğin bir nimet olduğunu ve saygı duyulması gereken bir mertebe olduğunu belirtmişlerdir. Gaziler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

G3: "Gazilik onurdur, şereftir."

G4: "Gaziliğe nail olduk mutluyuz."

G5: "Gazi denince yaralanmak gerek. Biz Allah'a şükür öyle bir şey görmedik. Ama yaralansaydık daha makbul olurdu."

G14: "Gazilik ve şehitlik dinimizde kutsaldır. Bu harekât bizim zamanımız denk gelince gazilik bize nasip oldu. Gururluyum."

5.1.7. Gazilerin Toplumdan ve Gençlerden Beklentileri İle İlgili Bulgular

Kıbrıs Barış Harekâtı gazilerinin toplumdan ve gençlerden beklentileri ile ilgili bulgular Çizelge 7'de sunulmuştur.

Çizelge 7. Gazilerin Toplumdan ve Gençlerden Beklediklerine İlişkin Görüşleri	
Görüşler	Gaziler
Saygı	G1, G2, G3, G5, G8, G9, G13
Sevgi	G1, G8, G13
Görevlerini Yapararak Vatana Sahip Çıkmaları	G10, G12, G13
Hiçbir Beklentim Yok Allah Devlete ve Millete Zeval Vermesin	G4, G6, G9, G11, G13
Hatırlanmak	G3, G7, G11

Çizelge 7 incelendiğinde, gazilerin toplumdan en çok saygı ve sevgi bekledikleri görülmektedir. Ayrıca gazilerimiz gençlerden vatanımıza sahip çıkmalarını ve kendilerini hatırlamalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Kendi adlarına hiçbir beklentilerinin olmadığını devletimiz ve milletimizin bekasından başka istekleri olmadıklarını belirtmişlerdir. Gaziler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

G1: "Sevgi ve saygıdan başka bir beklentim yok."

G4: "Bir beklentim yok devletimiz var olsun."

G7: "Bizi hatırlasınlar başka bir beklentim yok."

G10: "Vatanımıza sahip çıksınlar. Biz görevimiz yaptık sıra sizde."

G13: "Bundan iyisi can sağlığı. Allah devlete millete zeval vermesin."

5.2. Ahmet Şerafettin Yamaner İle Yapılan Görüşmede Elde Edilen Bulgular

Emekli Piyade Kıdemli Binbaşı Ahmet Şerafettin Yamaner (Şekil 1) ile yapılan görüşmede yöneltilen sorular ve kendisinin verdiği cevaplar şu şekildedir:

Şekil 1. Emekli Piyade Kıdemli Binbaşı Ahmet Şerafettin Yamaner

1. Adınız soyadınız nedir?

-Emekli Piyade Kıdemli Binbaşı Ahmet Şerafettin Yamaner. Kıbrıs Gazisiyim.

2. Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında göreviniz ve rütbeniz neydi?

-Harekât öncesinde orada özel bir birlik vardı. Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı veya Değiştirme Kuvvetleri Alayı denirdi. O birlikteki 25 subaydan biriydim ben 625 askerim vardı. Bir de karşımda Yunan Alayı vardı. 1960 yılında Birleşmiş Milletlerde alınan karar gereği oradaydık. Harpten 6 ay önce gittik biz. Oradaki görevim ise alayın en ağır top silah takımının komutanıydım. Yani Yunan alayı bir saldırı gerçekleştirse en uzun menzilli silahlar bendeydi.

3. Harekât emrini nasıl aldınız?

-15 Temmuzda askerlerimle sabah sporu yapıyorduk arkadan bir cip geldi. Haberci "Komutanım mevzi işgali yapacaksınız" dedi. Mevzi işgali demek düşmana en iyi ateş edebileceğim mevzilerimiz belli bizim oraları işgal edeceksiniz dedi. "Cephane de alacaksınız" dedi. Hiç cephane aldırılmazlardı. Barış gücü helikopterleri tepeden hemen çekilin derlerdi. Cephane de alınacak deyince cephanelerimizi de aldırıldım hemen mevzilerimize yerleştik. Lefkoşa'nın kıyısında idik. Baktık Lefkoşa içerisinde çarpışmalar oluyor. Yunan Alayının Birliği başında ve Rum Milli Birliklerinin başında Yunanlı subaylar var. Bizler de Türk Subayları olarak Türk alayının başındayız ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nın başında da Türk Subaylar var. Megola İdea içerisindeki Enosis'i gerçekleştirmek isteyenler ile istemeyenler arasında çarpışmalar var. Bunları görüyoruz. Çatışmalar bitince bize dediler ki "İşimizi hallettik sıra size geldi". Ne demek bu Yunan Birlikleri'nin başındaki subaylar Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını istemeyen Rumlar ile çarpıştılar. Makaryos'u da öldürdük diye bir şayia yarattılar. Makaryos'u İngilizler Malta Adası'na oradan İngiltere'ye kaçırdı. 19 Temmuzda "Biz kendi işimizi halettik sıra sizde" dediler. Yani Rum kesiminde her şeyi olgunlaştırdık Türklere saldıracağız dediler. 15-20 Temmuz arasındaki çatışmalardan Türkiye'nin haberi vardı. Biz bildirdik, bir an önce Türkiye'nin müdahale etmesi lazım dedik. 650 kişi burada yeterli olamayız diye bildirdik. Çünkü ağır silahımız çok fazla yoktu. Karşı tarafın tankı topu daha fazlaydı. 19 Temmuzda 20 Temmuzla bağlayan gece saat 01.00 civarı Harekât Eğitim sorumlusu subayları topladı. Yarın sabah saat 05.55'de harekât başlayacak dediler. Yani Yunan alayına ilk atışı bizler yapacağız. Ben ağır toplarımla 1100 metreden atışa başlayacağım. Türkiye'den gelen birlikler denizden Girne'ye çıkacak. Hava kuvvetleri bizim belirteceğimiz hedefleri ateş altına tutacaklar. Hava irtibat subayı telsizden Yunan alayını tarif etti. Uçaklar 2'li şekilde gösterdiğimiz hedefleri vurdu. Karadan biz saldırıya geçtik. Kayseri hava indirme tugayının emniyetini sağladık. Bizim hemen gerimize paraşütler ile indiler onların güvenliklerini sağladık. Arkasından 65 helikopter ile Bolu Komando Tugayı İndirme Birlikleri Lefkoşa'ya inmeye başladı.

4. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın hangilerine katıldınız? Göreviniz neydi?

-Her iki harekâta da katıldım. Birinci harekâta Ağır Silah Bölüğü Tanksavar Takım Komutanıydım. Bütün alay bölgesinde Yunan birliklerine toplarımla ateş ettim. İkinci harekâta şehit olan Ünal Genç'in piyade takımını alarak Yunan alayına giren subaylardım. Oradan da Yunan bayrağını indirdim (Fotoğraf 2). Şuanda o Yunan bayrağı bir obje olarak elimdedir. Liselerde verdiğim konferanslarda o bayrağı gösteriyorum.

Şekil 2. Ahmet Şerafettin Yamaner'in Yunan bayrağını indirme anı

5. Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılma sebepleriniz nelerdir?

-Kıbrıs 1571'de 80000 şehit verilerek alınmıştır. Atatürk güneyde bir tatbikata giderken yanındaki subaylara "Efendiler, Kıbrıs'ın önemini biliyor musunuz?" diye sorar. Verilen cevaplardan memnun kalmayarak "Kıbrıs Türkiye'nin nefes borusudur. Kıbrıs elden çıkarsa siz Anadolu'da yaşayamazsınız" der. Kıbrıs bizim için çok önemlidir. Yunan'ın Kıbrıs'ı kendisine bağlama planı mutlaka bozulmalıydı. Kıbrıs Yunanistan'a bağlanmasın diye müdahale etmek zorunda kaldık.

6. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında yaşadıklarınız nelerdir?

-Harekât başlayınca insanın aklına ilk memleketi geliyor. Varsa eşin çocukların akla geliyor. Ama atış başladıktan sonra bunların hiç biri aklına bile gelmiyor artık. Sanki futbol sahasında futbol oynar gibi atış yapıyorsun. Askeriyede bir prensip vardır. "Görünmeden göreceksin, ölmeden öldüreceksin!" Aksi halde zafer kazanamazsın. Zaferi kazanmak için ise harpten evvel çok iyi eğitim yapacaksın. "Hazar zamanı ter döken, sefer zamanı kan dökmez"! Gençlerin çok iyi eğitilmesi lazımdır.

-Harpte yokluğu yaşıyorsun bir kere. Önce yanındaki ekmek torbaları dediğimiz demirbaş erzakları biter. Yerine yenisi gelmesi lazım. İrtibat hendeği dediğimiz yere kazdığımız görülmeyen yollardan çorba gelirdi sabahları. Çorbanın üstü iki parmak yağ olurdu. Bunu ister ye ister yeme! Mecbur yiyeceksin. Açlık savaşta düşmandan daha tehlikelidir. Asker birbirine saldırır. Biz Kıbrıs'ta açlık yaşadık, susuzluk yaşadık ama dayandık. Çünkü biz askeri okullarda çok iyi eğitim aldık. Hayatı idame dersi vardı. Bizi araziye bırakırlardı tatbikatlarda, ben aç kalınca yılan eti bile yedim. Yapraklardan yemek yapıp yedik. O yüzde bir ülkenin ekonomisinin iyi olması savaşlarda başarı için çok önemlidir. Askerimizin ayakkabısı parçalanmış, öldürdüğümüz Yunan askerinin ayacağından botu alıp giydirdim.

-Biz birinci harekâta 2 km ileriye gitmiştik. İlerlemek çok zor, ateş altındasın sürünerek ilerliyorsun. 250 metreyi bir günde alabildik. Bir taraftan şehit veriyorsun ama ilerlemek zorundasın. Asker ateş altında ilerleyemiyor. Hatta askerlerimin topuklarına ateş etmek zorunda kaldım. "Durma oğlum durursan ikinci mermiyi yiyeceksin" diyerek ilerlettim.

-Harekât öncesinde 129 köyde Türkler vardı. Rumların büyük bir baskısı ve zulmü söz konusuydu. İşkence ederler, tecavüz ederler ve öldürürlerdi. Her gün bir ölüm haberi alırdık. Rum tarafına gizlice geçip bilgi alırdım. Alay komutanım Eşref BİTLİS ile paylaşırdım aldığım bilgileri.

-Yunan askerleri Türk esirlerine büyük işkenceler yaptılar ve öldürdüler. Biz bunu yapamayız. Bir Müslüman olarak bu şekil işkenceler asla yapamayız. 1949 Cenevre anlaşmalarında esirlere nasıl davranılacağı belirlenmiştir. Ancak Rumlar bu anlaşmalara uymadı. Ele geçirdiklerini kadın erkek çocuk diye ayırıp her türlü işkence ve tecavüzü gerçekleştirdiler. Biz ele geçirdiğimiz esirleri Adana'ya yolladık. Orada 3 öğün sıcak yemek verdik. Cenevre Antlaşması gereği subaylar ve erler ayrılır. Sorgulamaları ayrı yapılır. Bilgi ve istihbarat alındıktan sonra Rum tarafına götürdük. Araçlarda diz çökmüş bir şekilde teslim etik.

7. Kıbrıs Barış Harekât sırasında hiç unutamadığınız bir anınız var mı?

-Çok anılar var da bir tanesini anlatayım. Birinci harekâta top cephanem bitti. Bize cephane sandıkları paraşütlere bağlanarak havadan atılırdı. Ancak cephanelerin atıldığı yeri düşman ağır ateş altına aldı. Ulaşıp almak mümkün değil. Araç şoförüm Çavuş Necmi ALAYBEYOĞLU isimli Adapazarlı bir askerim vardı. "Komutanım bir sandık cephanenizi kurtardım" dedi. Bir sandıkta iki top var. "Tut oğlum ucundan" dedim. Birlikte cipe atacağız sandığı. Birden asker yere düştü. Baktım boynundan vurulmuş. Hemen kucağıma aldım. Cipe bindirdim geride ilkyardım yerimize yetiştirmeye çalıştım. Baktım yan koltukta daha varamadan şehit oldu. Ben o askerinin ailesini Kandıra'da görev yaparken 1980 yılında Adapazarı'nda ziyaret ettim. Annesi ile görüştüm. Bir albüm getirdi. Fotoğraflara bir baktık benimle futbol oynarken çekilmiş yan yana bir fotoğrafımız var. Tabi orada insan çok duygulu anlar yaşıyor. Uzun boylu canavar gibi çocuktu Allah rahmet eylesin.

8. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında hissettikleriniz nelerdir?

-Harekâta sadece zafer kazanmak istersin. Ölümü hiç düşünmezsin. Çünkü biz askeri okullarda okuduk. Kuleli Askeri Lisesi'nde ve Kara Harp Okulunda okudum ben. Bizi subay ruhuyla yetiştirdiler. Ölümü, şehitliği, vatan sevgisini öğretiler. Biz gözümüzü budaktan esirgemeyiz evvelallah. Düşmana nasıl yaklaşacaksın, nasıl hareket edeceksin hep öğretiler. Ben birinci ile ikinci harekât arasında yaralandım. Yürüyecek halim yok takımı kontrol edemiyorum. Bana doktor gönderin dedim. Taaa düşman bölgesine askeri doktor geldi. Binbaşı geldi askeri elbiseli. "Yamaner nedir kardeşim durum" dedi. "Komutanım kasığımda yaralanma var" dedim. Orada ameliyat etti beni bantladı sardı. Ben muharebeye devam ettim. Bu da askeri doktorların oraya gelmesi, bize müdahale

etmesi benim onu rütbe olarak orada görmem bize cesaret veriyor, moralimizi düzeltiyor.

9. Gazilik hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

-Gazilik şehitlikten sonraki en büyük makamdır. Allah'a şükür ben o makama eriştim. En büyük gazi de Mustafa Kemal Atatürk'tür. Atatürk iki yerde yaralanmış ve gazi olmuştur. Gazilere çok önem verilmelidir.

10. Bir gazi olarak toplumdan ve gençlerden beklentileriniz nelerdir?

-Bir anımı anlatayım size. Hastaneye gittim, sıra aldım. Gazi olduğum için beni sistem listenin ilk başına attı. İsmim yazıyor öncelikli hasta gazi Ahmet Şerafettin Yamaner diye. Sıra bekleyen bayanlardan biri itiraz etti. "Ben sabah saat 08.00'den beri bekliyorum. Benim sıram" dedi. Hemşire açıklama yaptı. "Bu bey Kıbrıs gazisidir, o nedenle öncelikli hastadır" dedi. Ben de "Hanım efendi buyurun madem sizin sıranız ben beklerim sorun değil siz girin" dedim. Bayan mahcup oldu "madem gazisiniz tabi ki siz gireceksiniz bu sizin hakkınız öncelik sizin ben beklerim" dedi. Gazi olduğum için bana değer verdi. Gazilere her yerde öncelik verilmeli, saygı gösterilmelidir. Çünkü vatan için canını vermeye gitmiş kişidir. Şehit nasıl canını verdiyse gazi de aynı şekilde canını vermeye gitmiştir. Ancak sağ kalıp dönen şanslı kişilerdir.

10. Emekli olduğunuzda rütbeniz neydi?

-Emekli olduğumda istihbarat okulunda tim komutanıydım. Yani kıdemli binbaşyıldım. Tim komutanı demek nerede Türkiye'de bir tatbikat varsa, denizde, doğuda, batıda, Ege'de fark etmez çantayı alır denetlemeye gidersen. Bende tim komutanıydım. Ancak Kıbrıs'ta başlayan rahatsızlığım nüksetti. Malulen emekli olmak zorunda kaldım.

11. Kıbrıs meselesini anlatan bir kitap yazdınız ve bunu talep edenlere ücretsiz dağıtıyorsunuz. İkinci kitabınızı da yazmakta olduğunuzu biliyoruz. Bu kitapları yazma sebebiniz nedir?

-Bugün ikinci kitabımı bitirdim. Bir aya baskıya vereceğim. Yazma sebepim biz Kıbrıs'ı yaşayanlarıdır. Zorlukları, harbi ve yoklukları yaşadık. Yapılması gerekenleri genç nesle aktarmamız lazım. Kıbrıs'ın jeopolitik ve stratejik önemini anlatmamız lazım. Milli Eğitim Bakanı'na, Cumhurbaşkanlığı'na ve Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar ve Eğitim Başkanlığı'na mektup yazdım. Kitabımı gönderdim. Kıbrıs meselesinin lise müfredatlarında daha geniş yer alması gerektiğini anlattım. Yunanlılar ilkokul 4. sınıftan başlayarak çocuklarına Türk düşmanlığı öğretiyor. Biz de düşmanlığı değil tabi ki ama Kıbrıs'ın önemini çok iyi öğretmeliyiz gençlerimize. Ona göre Kıbrıs'a sahip çıksınlar.

6. SONUÇ ve TARTIŞMA

Gazilerimiz hayatlarının baharında 20'li yaşlarda Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmış ve ülkeleri ve soydaşları için mücadele etmiştir. Harekâtın olabileceğini tahmin etmelerine rağmen son dakikaya kadar zamanı hakkında bilgi sahibi değillerdir.

Gazilerin çoğunluğu iki barış harekâtına da katılmıştır. Birçok gazimiz harekâtı esnasında oldukça çetin şartlarda mücadele etmiş ve kritik görevlerde yer almıştır. Ülkenin dört bir yanındaki birliklerinden Kıbrıs'a sevk edilen gazilerimiz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ülkedeki tüm birlikleri kapsayan büyük ve organize bir askeri harekât olduğunu göstermektedir.

Gazilerin Harekâta katılma nedenleri ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde, Kıbrıslı Türk soydaşlarımızı korumak için katıldıklarını, bunun kendilerine verilmiş bir görev olduğunu, vatan ve bayraktan başka düşüncelerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bu ifadeler gaziler için en önemli değer vatan olduğunu, vatani ve milleti korumak adına verilen her türlü görevi vatana hizmet etme şansı olarak gördüklerini ve bundan büyük gurur duyduklarını göstermektedir.

Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında yaşadıkları değerlendirildiğinde büyük sıkıntılar yaşadıkları, ölümlerle defalarca burun buruna geldikleri, açlık ve su sıkıntısı çektiklerini ve çok şiddetli çarpışmalarda görev aldıkları görülmektedir. Bu bulgular; Selim Özcan'ın (2019) Amasyalı Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı Hakkındaki Görüşleri isimli araştırması, Mehmet Kısak'ın (2016) Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan Urfalı Gaziler isimli araştırması, Mustafa Bakan'ın (2014) Kıbrıs Gazilerinden Anılar isimli çalışması, Ferhat Apuhan'ın (2016) Kıbrıs Meselesi ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri'nin Nazarıyla 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı -I isimli çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında hissettikleri değerlendirildiğinde, vatanları ve soydaşları için mücadele ettikleri için gurur duyduklarını ifade etmişlerdir. Gazilerimizin gazilik hakkındaki görüşleri ile bir gazi olarak toplumdan ve gençlerden beklentileri ise gaziliği büyük bir onur ve şeref olarak gördükleri, gururla taşıdıkları şeklindedir. Sevgi ve saygıdan başka hiçbir beklenti içinde olmadıklarını, gaziliğin kendilerine nasip olduğunu, vatanın ve milletin selametinden başka bir dilekleri olmadığını, gençlerden de tek beklentilerinin vatanımızı korumaları olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu ifadelerde gazilerimizin görev bilincini vatan sevgisini göstermektedir. "Bugün olsa yine giderim, gençlerden tek beklentimiz vatanımız korumaları biz görevimiz yaptık sıra sizde siz de görevinizi yapın" gibi ifadeler gazilerimizi vatan sevgisi ile ilgili düşünceleri yansıtmaları bakımından önemlidir.

Emekli Piyade Kıdemli Binbaşı Ahmet Şerafettin Yamaner ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgulardan ise, Kıbrıs Harekâtı'ndaki Türk varlığını korumak ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını önlemek amacıyla yapıldığı, Harekât esnasında büyük sıkıntılar çekildiği, ancak ölümden hiç korkmadığı, gaziliği büyük bir gururla taşıdığı ve gençlere Kıbrıs meselesinin önemini çok iyi anlatılması gerektiğine inandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dolayısıyla, yapılan araştırmanın bulguları Türk Tarihinin en önemli eğitimcilerinden biri olan Satı Bey'in Tarih eğitimi ile ilgili "Tarihin en büyük yararı vatanseverlik duygusunun, vatanın yüceltilmesi ve millete hizmet düşüncelerinin eğitimidir. Onun

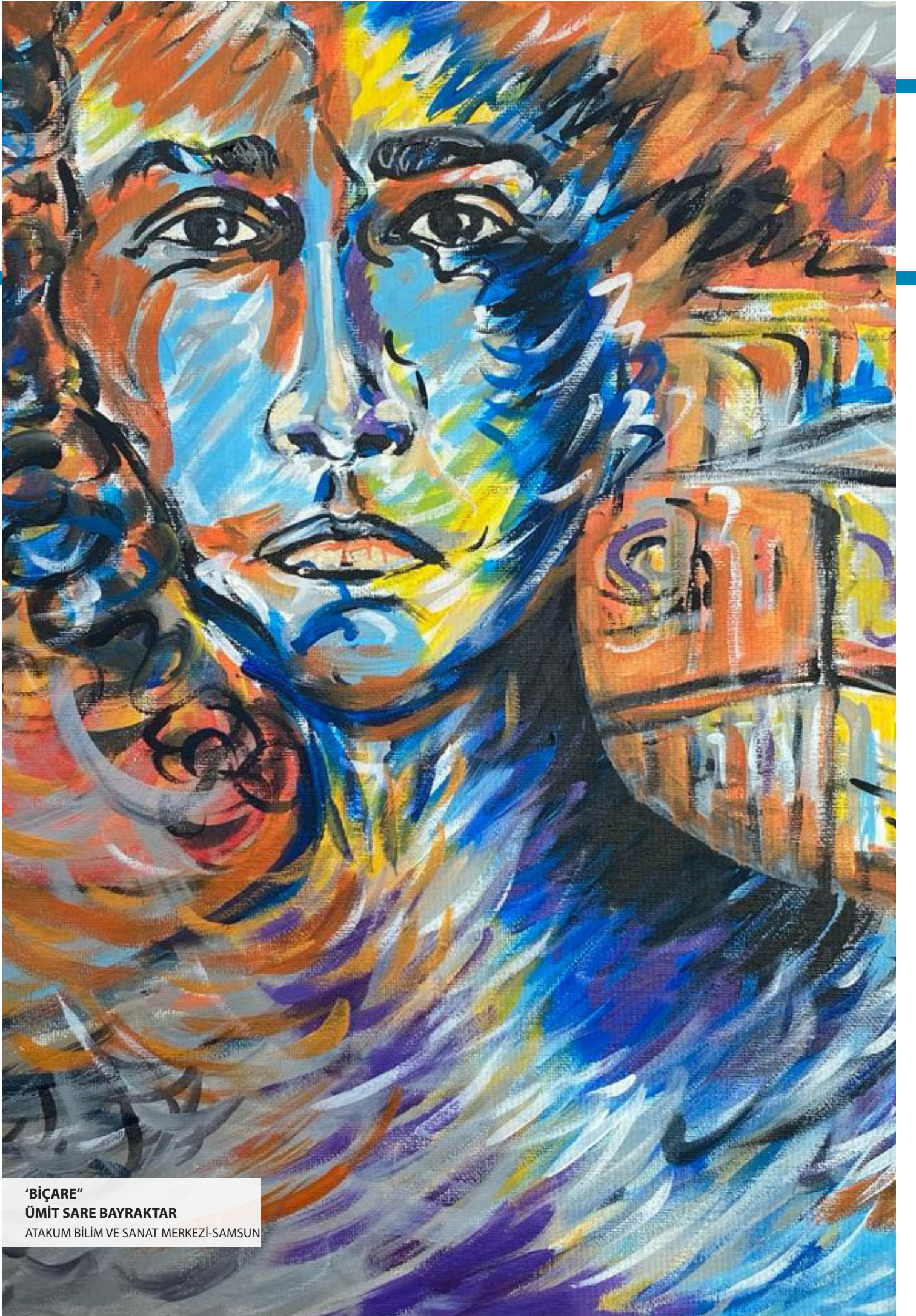
için vatanseverlik eğitimi hususunda hiçbir şey, hiçbir ders tarihin yerini tutamaz. Hiçbir şey, hiçbir ders onun kadar yararlı bir etki icra edemez. Hiçbir şey, hiçbir ders millet sevgisini onun kadar kuvvetlendiremez. Hiçbir şey, hiçbir ders milli vicdanı onun kadar besleyemez.”(Kömür, 2013) görüşlerini destekler niteliktedir.

Bir milletin ve devletin ayakta kalabilmesi, gelişip ilerleyebilmesi için vatanını seven, onun için çalışıp çabalamaktan kaçınmayan hatta büyük bir zevk duyan bireylere sahip olması çok önemlidir. Toplumdaki vatanseverlik değerinin oluşması ve kalıcı olarak hayatın her alanında kendini gösterebilmesi ise ancak iyi bir eğitim ile mümkündür.

Şüphesiz ki vatanseverlik değerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında tarih dersi özel bir yere sahiptir. Bu bilincin öğrencilere aktarılmasında tarihi olayları yaşayan gaziler, mekânlar ve eserler gibi birinci elden kaynaklar çok önem arz etmektedir. Bu çalışmada Bolu il merkezinde ikamet eden 14 gazimiz ve ilimizden Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan tek subay olan Ahmet Yamaner ile görüşülmüştür. Ancak ilimizde henüz görüşülmemiş gaziler bulunmaktadır. Bu gazilerimiz ile de benzer çalışmalar yürütülebilir. Böylece sayıları her geçen gün azalan bir sözlü tarih kaynağı olan gazilerimizin hatıraları kayıt altına alınmış olacaktır.

KAYNAKLAR

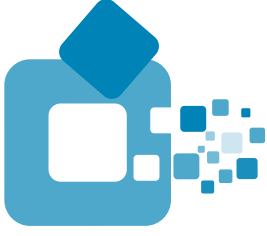
- Apuhan, F. (2016). “Kıbrıs Meselesi ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri'nin Nazarıyla 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı -I”. Bingöl Araştırmaları Dergisi, 3(1): 35-66.
- Bakan, M. (2015). “Kıbrıs Gazilerinden Anılar”. Doratlı, N. (Ed.). 9. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildiriler: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları Antalya-Türkiye,233-238.
- Bedevi, V.(1965).“ Kıbrıs Tarihi”: Kıbrıs Türk Tarih Kurumu, Lefkoşa.
- Çağrı, M. (2012).“Vatan maddesi”. İslam Ansiklopedisi, 42: 563-564
- Elban, M. (2015). “Tarih Eğitimi ve Vatanseverlik Üzerine Bazı Düşünceler”. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, (4/3): 1302-1319. Türkiye.
- Erim, N. (1975). Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs: Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii. Ankara-Türkiye.
- Kısak, M. (2016). “Kıbrıs Barış Harekâtı'na Katılan Urfalı Gâziler”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi. Şanlıurfa-Türkiye.
- Kocatürk, U. (1999). “Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri”. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi: Semih Ofset. Ankara- Türkiye.
- Kömür, E. (2013). “Türk Eğitimin Temel Esasları Satı Bey”. UHED Turkish History Education Journal 2(2), 212-227, (Orijinal yayın tarihi,1910). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/164015>
- Mütercimler, E. (2007). Kıbrıs Barış Harekâtının Bilinmeyen Yönleri Satılık Ada Kıbrıs: Alfa Yayınları. İstanbul-Türkiye.
- Özcan, S. (2019). “Amasyalı Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı Hakkındaki Görüşleri”. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(1), 1353-1366. <https://doi.org/10.33206/mjss.460805>.
- Turan, O. (1980). Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri, Selçuklular ve İslâmiyet: Ötüken Neşriyat. İstanbul- Türkiye.
- Türk, İ. C. (2013). Osmanlı Devleti'nde Tarih Eğitimi (1839-1922): Arı Sanat Yayınları. İstanbul-Türkiye.
- Vatansever, M. (2010).“Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12, 1487-1530.
- Yamaner, A.Ş. (2019). 1974 Öncesi ve Sonrası Kıbrıs: Pelin Ofset. Ankara- Türkiye.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri: Seçkin Yayıncılık. Ankara-Türkiye.

'Biçare'

ÜMIT SARE BAYRAKTAR

ATAKUM BİLİM VE SANAT MERKEZİ-SAMSUN

GEOMETRİK YAPILARDAKİ YÜZEY VE BİRLEŞİM NOKTALARINA GÖRE ŞİFRELEME

Encryption According to Surface and Junction Points in Geometric
Structures

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Asya ŞİMŞEK¹

Duygu Alyeşil Kabakçı^{2*}

^{1,2}İzmit Bilim ve Sanat Merkezi
^{1,2}İzmit Science and Art Center, Uşak, Türkiye

simsekasya16@gmail.com
orcid: 0000-0001-8695-2691

*matemaduygu@gmail.com
orcid: 0000-0002-7400-6363

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

01.04.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted

31.12.2023

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Temmuz / December - July

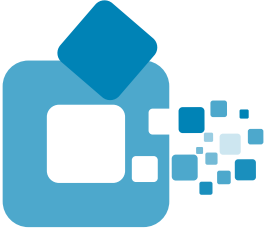
ATIF / CITE as

Şimşek, A., Alyeşil Kabakçı D., (2023). "Geometrik Yapılardaki Yüzey ve Birleşim Noktalarına Göre Şifreleme" / "Encryption According to Surface and Junction Points in Geometric Structures": Bilim Armonisi Dergisi, 6 (2): 42-50. doi: 10.37215/bilar.1275186

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

GEOMETRİK YAPILARDAKİ YÜZEY VE BİRLEŞİM NOKTALARINA GÖRE ŞİFRELEME

Encryption According to Surface and Junction Points in Geometric Structures

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Haberleşen iki veya daha fazla bireyin güvenli bir şekilde bilgi alışverişi yapabilmesi bilgilerin 3. şahısların ellerine geçmesinin engellenmesinde kriptoloji biliminden yararlanılmaktadır. Kriptoloji biliminin alt dalları olan kriptografi belgelerin şifrenmesi ve şifresinin çözülmesi için kullanılan yöntemleri; kriptanaliz ise kriptolojik sistemlerin kurduğu sistemlerin incelenmesini ve şifrelerin kırılmasını araştıran alt alanlardır. Şifreleme olarak dallandırılan kriptoloji biliminde matematiksel formül ve algoritmalarından sıkça yararlanılmaktadır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde gerçek yaşamda yer alan yapılardan yararlanılarak geliştirilen formüller yardımıyla bir şifreleme yönteminin geliştirilmediği görülmüştür. Buradan yola çıkarak Barış Piramidi yapısından esinlenerek “mıknatıslı manyetik çubuklar ve toplar kullanılarak üçgenel yüzeylerle piramitler oluşturulmuş, tepe noktasından başlayarak saat yönünün tersine doğru yüzeyler ve toplar numaralandırılmış, kat ve sıra sayısına göre üçgenel yüzeylerin ve topların numarasını bulacak genel kurallar yardımıyla özgün bir şifreleme yöntemi geliştirilebilmesi amaçlanmıştır.

Proje nicel verilere dayalı uygulamalı bir araştırma olup tümevarım yöntemiyle oluşturulan piramit şeklinde yapılardaki top ve yüzey sayıları, kat ve sıra sayılarına göre yüzey ve top numaraları sırasıyla 1. kat 2. kat 3. kat şeklinde hesaplanmış ve genel kuralları çıkarılmıştır. Bulunan formüller Python programında kodlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Şifreleme, piramit, modelleme, genel kural

ABSTRACT

The science of cryptology is being used to prevent third parties from accessing the information exchange of two or more individuals in terms of security. Cryptography is a sub-branch of cryptology which investigates the methods used for encryption and decryption of documents; Cryptanalysis, on the other hand, is the sub-fields that investigate the systems established by cryptological systems and the cracking of passwords. Mathematical formulas and algorithms are frequently used in the science of cryptography, which is branched as encryption.

When looking at the research on this topic, it is seen that no encryption method has been developed with the help of the formulas developed by using the structures in real life. Based on this, it is aimed to develop a unique encryption method with the help of general rules to find the number of triangular surfaces and balls according to the number of floors and rows, and the surfaces and balls are numbered counterclockwise starting from the apex, by using magnetic rods and balls with magnets inspired by the Peace Pyramid structure.

The project is applied research based on quantitative data. The number of balls and surfaces in the pyramid-shaped structures created by the inductive method, the surface, and ball numbers according to the number of floors and rows is calculated as the 1st floor, the 2nd floor, the 3rd floor, respectively, and the general rules are deduced. The formulas found are coded using the Python coding language.

Keywords: Encryption, Pyramid, Modeling, General Rule

1. GİRİŞ

Çevremizdeki dünyayı anlayabilme becerisine katkı sunan örüntü ve ilişkiler, belirli bir düzende kurallı bir şekilde devam eden sayı dizileridir. Bu örüntülerin incelenerek içerdiği ilişkilerin keşfedilmesi, kuralların bulunması ve geliştirilmesi dünyayı anlama yeteneğini geliştirmektedir. (MEB 2006).

Matematikte örüntülerin meydana getirdiği örneklerin tümevarım yöntemiyle teoremlerin formüle edilmesine genellemeler öncülük eder (Sriraman 2004). Örüntülerin hayatımızdaki yerine farklı bir perspektiften bakıldığında örüntüler yaşamımızın pek çok yönünü tanımladığını fark ederiz. Matematiksel olarak örüntüler, sayıların veya geometrik şekillerin düzen içinde olan ilişkisidir (Karabel ve Tanışlı 2010). Geometrik pek çok yapıta örüntüler yer almakta bazı yapılarda da piramit, çok yüzlüler gibi geometrik cisimlerden oluşmaktadır. Paris'te yer alan Louvre Müzesi, Bursa'da bulunan Zafer Plaza, Kazakistan'ın Astana şehrinde bulunan üçgen yüzeylerle yapılmış Barış Piramidi de bunlara örnek verilebilir.

"Astana Barış piramidinin tabanı, bir kenarı 60 metre olan kare şeklindedir. Piramit yapısının taşıyıcı sistemi olarak çelik bir uzay kafes sistemi düşünülmüştür. Dış ve iç piramidin yan yüzleri diyagonal çubuklarla üçgenlere bölünerek güçlü bir taşıyıcı sistem elde edilmiştir." Astana Barış Piramidi Şekil 1,c,d'de verilmiştir (Çeltikçi 2014).

Önemli bilgiler (devletler, bankalar vs.) içeren kurumlar arası iletişimin güvenli bir şekilde gerçekleşmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple kriptoloji bilimi, teknoloji çağına geçişle birlikte geliştirilmesi için büyük bir çaba harcanan bilimlerden biridir (Ural ve Örenç 2019). Değişen çağ ile birlikte kriptoloji sanal dünyada güvenlik amacıyla kullanılmaya başlanmıştır (Stallings 2003). Kriptoloji (şifreleme), iletilen mesajlar için güvenlik sağlayan, göndericiyle alıcının arasındaki iletişime farklı kişilerin girmesini önleyerek bilgi iletiminin korunaklı bir şekilde olmasını sağlayan bir bilim dalıdır (Ural ve Örenç 2019). Kriptoloji biliminin temeli matematiksel problemlere, yöntemlere ve tekniklere dayanır. Kriptolojinin iki temel alt dalı bulunur. Bunlardan biri olan "kriptografi, belgelerin şifrelenmesi ve şifrenin çözülmesinde kullanılan yöntemleri araştırırken, kriptanaliz ise kriptolojik sistemlerin kurduğu mekanizmaları inceler ve kırmaya çalışır" (Paar 2010). "Yunan dilinde 'kryptos' (saklı - gizli) ve 'logos' (sözcük) kelimelerinden türetilmiş olan kriptoloji terimi, dilimizde 'gizli sözcük' anlamına gelmektedir." Bu anlamdan yola çıkarak kriptoloji biliminin sözcüklerin anlamlarını gizlemek, güvenliklerini sağlayarak gizliliği korumak gibi temel amaçlara sahip olduğu söylenebilir (Oppliger

R, 2005). Kriptoloji bilimi, cümlelerin şifrelenmesi ve şifrelenmiş cümlelerin anlaşılır hale getirilmesi için kullanılan metotlarla ilgilenir. Bugüne kadar farklı algoritmalar kullanılarak pek çok şifreleme yöntemi geliştirilmiştir (Sabonchai vd. 2016). Tarihten günümüze pek çok şifreleme yöntemi geliştirilmiştir. Bunlardan en bilineni Sezar'ın savaşlarda devlet haberleşmesinde kullandığı Sezar şifrelemesidir. Bu şifreleme yöntemi olarak normal alfabedeki harflerin yerini değiştirerek oluşturulan şifreleme yöntemi idi ve devlet işlerinde mesajlarının gizliliğinde kullanılırdı. Bu yöntemde alfabedeki her harfi belirli bir sayıda ileri kaydırarak şifreleme yapılmasına dayanırdı. Her harfi belirli bir sabit sayıda ileri kaydırarak farklı harflerle eşleştirilirdi. Bu yöntem açık metindeki her harfin alfabede kendisinden 3 harf sonraki harfle değiştirilmesine dayanıyordu. Bir başka şifreleme yöntemi ise, Vigenère şifreleme yöntemidir.

Bu yöntemde, her karakterin şifrelenmesi için farklı bir alfabeyle temsil eden bir anahtar kullanılır. Anahtar kelime veya dizi, şifrelenecek metin boyunca tekrarlanır ve her karakter için bir kaydırma miktarı olarak kullanılır. Şifrelenecek metindeki bir harf, anahtarın karşılık geldiği harfe göre bir kaydırma yapılarak şifrelenir.

Örneğin; Şifrelenecek kelime: ÖMER olsun. Anahtar kelime: NURİ ise şifrelemek için, Vigenère tablosunda "Ö" harfine karşılık gelen satır bulunarak tabloda satırda "N" harfine karşılık gelen sütun ile kesiştirilir. Bu kesişim noktasında bulunan harf, şifrelenmiş harf olur. Bunların dışında geometrideki doğru denklemlerinin kullanıldığı ve doğrusal denklemler yardımıyla şifrelemelerin yapıldığı şifreleme yöntemi de geliştirilmiştir. Doğrusal şifreleme olarak bilinen bu şifreleme yönteminde veriyi şifrelemek için matematiksel bir işlem olan doğrusal bir fonksiyon kullanırdı (Ural ve Örenç 2019).

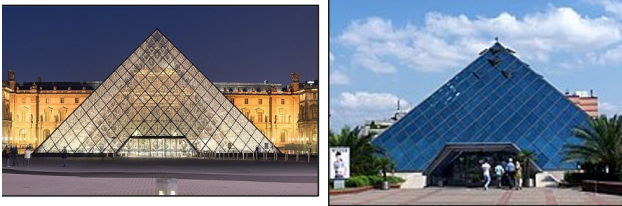
Bir şifreleme algoritmasının performansı, şifreleme ve çözme işlemlerine harcanan zaman, ihtiyaç duyulan bellek miktarı, kırılabilmek süresinin uzunluğu, bu algoritmaya dayalı şifreleme uygulamalarının esnekliği, algoritmaların standart hale getirilebilmesi gibi bileşenlere bağlıdır (Atay 2005; Yerlikaya 2006).

Yapılan araştırmalarda sihirli küpler yardımıyla şifreleme, geometrik örüntülerle şifreleme, Fibonacci sayı dizi ile şifreleme, tek veya çift bölen sayısına göre şifreleme, Poincaré disk modeli yardımıyla şifreleme, küme problemleri yardımıyla (TÜBİTAK 2019a; TÜBİTAK 2019b; TÜBİTAK 2020) gibi pek çok şifreleme yöntemine rastlanmıştır. Geliştirilen şifreleme yöntemleri incelendiğinde pek çok yöntemin geliştirildiği fakat geometrik yapılardan yola çıkılarak bir şifreleme yöntemi geliştirilmediği görülmüştür

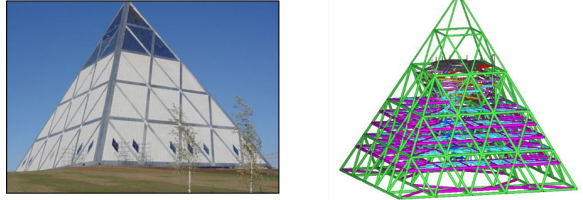
Buradan yola çıkarak mıknatıslı manyetik çubuklar ve toplar kullanılarak üçgenel yüzeylerle piramitler oluşturulmuş, tepe noktasından başlayarak saat yönünün tersine doğru üçgenel yüzeyler ve toplar numaralandırılmıştır. Kat ve sıra sayısına göre üçgenel yüzeylerin ve topların numarasını bulacak genel kurallar yardımıyla özgün bir şifreleme yöntemi geliştirilebilir mi? sorusuna yanıt aranmış ve şifrelemede kullanılmak üzere bulunan kurallar python programlama dilinde kodlanmıştır.

2. MATERYAL ve METOT

Proje uygulamalı bir araştırma olup tümevarım yöntemiyle veriler toplanarak yorumlanmıştır. Araştırmada öncelikle literatür taraması yapılarak geometrik yapılar incelenmiş Şekil 1.a,b,c,d'de verilen örnekler incelenmiştir.

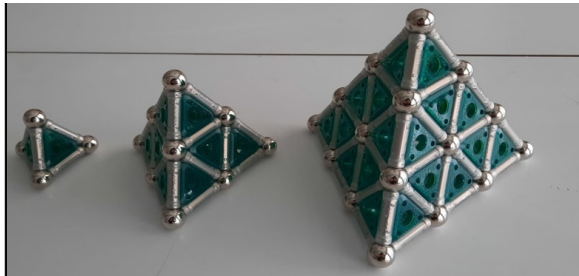

Şekil 1.a,b: Geometrik yapı örnekleri: Louvre Müzesi, Bursa Zafer Plaza (Wikipedia 2021)

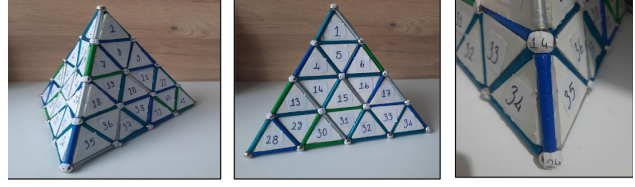
Şekil 1.c,d: Geometrik yapı örneği: Barış Piramidi (Çeltikçi 2014)

Şifrelemede kullanılmak üzere Barış Piramidinden esinlenerek mıknatıslı manyetik çubuklar ve toplar yardımıyla üçgen piramid şeklinde yapılar oluşturulmuştur. Şekil 2'de görüldüğü gibi modellenerek katlara göre 1. kat, 2. Kat, 3. kat olarak isimlendirilmiştir.

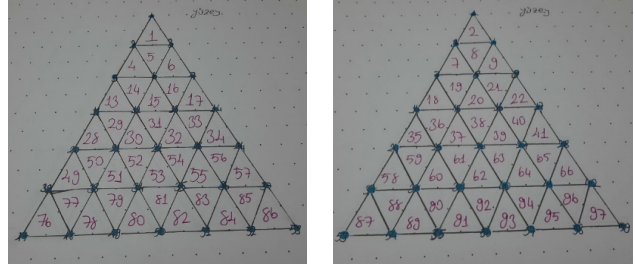

Şekil 1.c,d: Geometrik yapı örneği: Barış Piramidi (Çeltikçi 2014)

Modellerin yüzeylerinde yer alan üçgenel bölgeler ve toplar Şekil 3.a,b,c'de görüldüğü en üst tepeden itibaren sırasıyla saat yönünün tersinde yüzeyler ve taban olmak üzere sırasıyla numaralandırılmıştır. Sayılar kat ve sıra sayısına göre Şekil 4.a,b'deki gibi izometrik kâğıtlara yazılmıştır.

Şekil 3.a,b,c: Modeldeki topların ve yüzeylerin numaralandırılması.

Şekil 4 a,b: Modeldeki topların ve yüzeylerin sırasıyla izometrik kâğıtlarda numaralandırılması.

Kuralların çıkarılmasında aşağıdaki adımlar uygulanmıştır.

- Katlarda bulunan toplam top ve yüzey sayılarından oluşan sayı dizisi oluşturularak tablo 4'de bir araya getirilerek katlarda bulunan yüzey ve top sayılarının genel kuralı çıkarıldı.

- Modellerde yer alan top numaraları, yüzey numaraları ve tabanlarda yer alan numaralar tablo 5 ve tablo 6'da bir araya getirilmiştir. Tabanlar aynı zamanda yüzey olduğundan sıralama yapılırken tabanda yer alan üçgenel bölgeler, 3. yüzey son numarasından sonraki sayıdan başlanarak numaralandırılmıştır. Örneğin 1 model için, 1.2.3. yüzeyden sonra tabandaki üçgenel bölge 4. yüzey olarak, başka bir örnek olarak 3. modelde 3. yüzeyin son numarası 27 sayısından sonra, 4. yüzey olan tabana geçilerek tabandaki üçgenel bölgeler 28,29,30... şeklinde numaralandırılmıştır).

1.Tablolarda bir araya getirilen veriler incelenerek sayılar arasındaki matematiksel ilişkiler ve örüntüler incelenmiş, oluşan sayılar dizi halinde ifade edilerek farklı yöntemlerle m, kat ve r sıra numarası olmak üzere üçgenel yüzeyin numarasını ve topun numarasını bulacak kurallar geliştirilmiştir.

2.Numaralandırmada taban da 4. yüzey olarak devam ettiğinden ve taban son katın devamı şeklinde yazıldığından sıra sayısı kattaki toplam üçgenel yüzey sayısına eşit veya büyük olunca numaralandırma tabana geçeceğinden formüller sıra sayısına göre parçalı fonksiyon şeklinde iki forma yazılmıştır.

3.Bulunan formüller Tablo 7'de yer aldığı gibi genel kurallar tablosu başlığında bir araya getirilmiştir.

Bu sayede herhangi bir modelin herhangi bir sırasındaki herhangi bir üçgensel yüzeyin numarasını ve topun numarasını bulacak genellemeler elde edilmiştir. İlişkiler irdelenerek, kurallar yardımıyla özgün bir şifreleme yöntemi geliştirilmiştir. Şifreleme için öncelikle 29 farklı harfin bulunduğu tablo 1 'deki gibi bir şifreleme harf tablosu hazırlanmıştır.

Çizelge 1. Şifrelemede kullanılacak harf tablosu					
A	0	I	10	R	20
B	1	İ	11	S	21
C	2	J	12	Ş	22
Ç	3	K	13	T	23
D	4	L	14	U	24
E	5	M	15	Ü	25
F	6	N	16	V	26
G	7	O	17	Y	27
Ğ	8	Ö	18	Z	28
H	9	P	19		

2.2. Şifreleme:

Şifreleme tek sayılı günlerde yüzey numarası çift sayılı günlerde top numarası formülü olmak üzere 2 şekilde olarak tasarlanmıştır. Bu işlem her kendi arasında her yeni mesajda yer şekilde değişir. Örneğin Ocak ayının 3'ünde şifre gönderiliyorsa yüzey numarasına göre 4'ünde gönderiliyorsa top numarasına göre şifreleme yapılır. Bir sonraki mesajda ise tam tersi uygulanarak tek sayılı günlerde top numarası çift sayılı günlerde yüzey numarası temel alınarak şifreleme yapılır. Şifrelemede çarpanlara ayırma, gönderilen tarih gibi pek çok değişken kullanılması ve iki farklı formülün olması da deşifre edilmesini de imkânsıza yakın derecede zorlaştıracaktır.

Şifreleme şu şekilde yapılacaktır;

Yüzey numarasına göre şifreleme

- Şifrelenecek harfin tablodaki sayı değeri bulunur.
- Şifrelemede piramidin kaçınıcı katının kaçınıcı sırasındaki yüzeyin kullanılacağı tespit edilir. Kullanılacak yüzey numarasının bulunması için bulunan formülde (tablo 5) kat ve sıra sayıları yerine koyularak hesaplanır.
- Bulunan yüzey sayısı çarpanlarına ayrılır. Çarpanlar arasından bir çift belli bir kriter belirlenerek. Bu şifrelemede tercihen toplamının en küçük değer alması kriteri belirlendiğinden çarpanları birbirine en yakın olan sayı çifti alınmıştır. Fakat bu kriter her mesajda değiştirilerek, (örneğin başka bir mesajda çarpan çift toplamı en büyük olacak şekilde) seçilecektir. Veya her bir şifrede bu kural belli bir algoritmayla değiştirilerek şifreleme yapılması tercih edilebilir. Bu da şifreli metnin çözümlene ihtimalini zorlaştıracaktır.

- Bulunan toplam ile şifrelenecek harfin tablodaki sayı değeri, şifrenin gönderildiği tarih ayın kaçısı ise o sayı toplanır.

- Elde edilen sayının mod 29'e göre sonucu bulunur ve harf tablosuyla eşleştirilerek hangi sayıya denk geldiği hesaplanarak ilk harfi temsilen yazılır.

- Şifrenin yazımında kat ve sıra sayıları şifrenin en başında yazılarak şifreleme yazılır, boşluklarda ve bir sonraki harfe geçmeden önce harfler arasına o gün ayın kaçısı ise o sayı yazılır her harfte bu sayıya 1 eklenerek boşluklara yerleştirilir.

Örneğin nisan ayı ise ilk harfe karşılık gelen sayıdan sonra 4, 2. Harfe karşılık gelen sayıdan sonra 5,... şeklinde devam eder.

Top numarasında göre şifrelemede de aynı uygulamalar yapılır farklı olarak top numarasının bulunması için kat ve sıra sayıları bulunan formülde (tablo 6) yerine koyularak hesaplanır.

2.2. Deşifreleme:

Deşifrelemede aşağıdaki adımlar izlenecektir:

- Şifreli metnin başındaki sayılar aralarında o günün hangi ay olduğunun sayı değeri ile ayrılarak belirlenir. Örneğin Temmuz ayında gönderilen ve 1379 ile başlayan bir şifrelemede temmuz ayı ayın 7'i olduğundan kat sayısı 13 sıra sayısı 9 olarak bulunur.

- Şifrelenmiş olan harfin sayı değeri bulunur.

- Kullanılan yüzey numarasının bulunması için kat ve sıra sayıları bulunan formülde (tablo 5) yerine konularak hesaplanır.

- Bulunan yüzey sayısı çarpanları birbirine en yakın olacak şekilde çarpanlarına ayrılır ve bu çarpanların toplamı bulunur. (Bu örnek için bu kriter alınmıştır kriter her şifrede değiştirilecektir. Çarpanları toplamı en büyük çarpanları oranı $\frac{3}{4}$ olacak şekilde gibi)

- Bu toplam şifrenin gönderildiği tarih ayın kaçısı ise bu sayı ile toplanarak bulunan sayı harfin eşleştiği sayıdan çıkarılır.

- Bulunan sonuca modüler toplama ile pozitif olana kadar 29 eklenir elde edilen sonuç harfin eşleşeceği sayı değerini verir.

- Bulunan sayı harf tablosundaki sayı ile eşleştirilerek harf değeri bulunur.

Top numarasında göre deşifrelemede de aynı uygulamalar yapılır, farklı olarak top numarasının bulunması için kat ve sıra sayıları bulunan formülde (tablo 6) yerine koyularak hesaplanır. Şifrelemede aynı harf olsa bile her seferinde farklı sayılara ulaşacağından, aynı harf birden çok sayıya denk geleceğinden ve tarihler değiştikçe aynı kelimeler farklı harflerle eşleşeceğinden şifrenin kırılma olasılığı en aza indirilmiştir.

Şifrelemenin yapılmasında işlem hatası riskini ortadan kaldırmak amacıyla şifreler python dilinde kodlanmıştır. Kodlar Tablo 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Bulunan formülün python dilinde kodlanması	
Python Programında Formülün Kodlanması	
<pre>a=int(input("Hangisini seçiyorsunuz 1/2 : ")) if a==1: m=int(input("m sayısını giriniz : ")) r=int(input("r sayısını giriniz : ")) if r<=(6*m-3): print(3*(m**2)-6*m+r+3) elif r>6*m-3: print(3*(m**2)+r) elif a==2: m=int(input("m sayısını giriniz : ")) r=int(input("r sayısını giriniz : ")) if r<=(3*m*(m-1))/2: print(((3*(m**2)-9*m+10)/2)+r-1) elif r>(3*m*(m-1))/2: print(((3*(m**2)-3*m+4)/2)+r-1)</pre>	

3. BULGULAR

Çizelge 4. Herhangi bir modeldeki katlarda yer alan toplam top sayıları		
Modellere göre bir model için m=kat sayısı olmak üzere		
Kat	Toplam top sayıları	Katlardaki yüzey sayıları
1. kat	1	3
2. kat	3	9
3. kat	9	15
4. kat	18	21
5. kat	30	27
6. kat	45	33
7. kat	63	39
.	.	.
.	.	.
.	.	.
m. kat	m≠1 için, $3m(m-1)/2$ m=1 için, 1	6m-3

Her bir kattaki toplam top sayıları genel kuralı $3m(m-1)/2$ olarak bulundu.

Her bir kattaki yüzey sayıları genel kuralı $(6m-3)$ olarak bulundu.

Çizelge 5. Herhangi bir modeldeki üçgenel bölgelerin yüzeylerinde yer alan sayılar		
Herhangi bir model için m=kat r=sıra		
Kat	Yüzeydeki Sayılar	Tabandaki Sayılar
1. kat	1	3
2. kat	3	9
3. kat	9	15
4. kat	18	21
5. kat	30	27
.	.	.
.	.	.
.	.	.
m. kat	Katlardaki üçgenel bölgelerin 1.2.3.....r. sırasındaki numaraların genel kuralları $(3m^2-6m+4), (3m^2-6m+5), (3m^2-6m+6) \dots (3m^2-6m+(r+3))$ f: $Z^+ \times Z^+ \rightarrow Z^+$ f(m,r)=($3m^2-6m+(r+3)$)	Piramitlerin tabanında yer alan üçgenel bölgelerin 1.2.3.....r. sırasındaki numaraların genel kuralları $(3m^2+1), (3m^2+2), (3m^2+3) \dots (3m^2+r)$ f: $Z^+ \times Z^+ \rightarrow Z^+$ f(m,r)=($3m^2+r$)

Katlarda yer alan üçgenel yüzeylerdeki ilk sayıların genel kuralı;

$f(m) = 1 - 4 - 13 - 28 - 49 - 76 \dots (3m^2-6m+4)$ olarak bulundu.

Her kattaki üçgenel yüzeylerin numaraları birer birer artarak devam ettiğinden herhangi bir katın(m) herhangi bir sırasındaki(r) üçgenel yüzeyin numarasını bulacak genel kural $f(m,r)=(3m^2-6m+(r+3))$ olarak bulundu

Tabanlardaki üçgenel yüzeylerinde yer alan numaraların herhangi bir katın(m) herhangi bir sırasındaki(r) üçgenel yüzeyin numarasını bulacak genel kuralı $f(m,r)=(3m^2+r)$ bulundu.

Çizelge 6. Katlara göre Üçgen piramitlerin üçgenel bölge köşelerindeki toplarda yer alan sayılar		
n. model için m=kat r=sıra		
Kat	Sırasıyla modelde yer alan top numaraları m-1. kata kadar olan formüller	Tabanda yer alan top numaraları m. kat
1. kat	1	-
2. kat	2,3,4	-
3. kat	5,6,7,8,9,10	-
4. kat	11,12,13,14,15,16,17,18,19	20
5. kat	20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31	32,33,34
.	.	.
.	.	.
.	.	.
m. kat	$\left(\frac{3m^2-9m+10}{2}\right), \left(\frac{3m^2-9m+10}{2}+1\right), \left(\frac{3m^2-9m+10}{2}+2\right) \dots \left(\frac{3m^2-9m+10}{2}+(r-1)\right)$ f: $Z^+ \times Z^+ \rightarrow Z^+$ f(m,r) = $\left(\frac{3m^2-9m+10}{2}+(r-1)\right)$ m>1 m=1 için f(1,1)=1	$\left(\frac{3m^2-3m+4}{2}\right), \left(\frac{3m^2-3m+4}{2}+1\right), \left(\frac{3m^2-3m+4}{2}+2\right), \left(\frac{3m^2-3m+4}{2}+3\right) \dots$ f: $Z^+ \times Z^+ \rightarrow Z^+$ f(m,r) = $\left(\frac{3m^2-3m+4}{2}+(r-1)\right)$ m>3

$f(m)=1-2-5-11-20-32-47-65 \dots ((3m^2-9m+10)/2)$ olarak bulundu.

Her kattaki top numaraları birer birer artarak devam ettiğinden herhangi bir katın(m) herhangi bir sırasındaki(r) topun numarasını bulacak genel kural $f(m,r) = (3m^2-9m+10)/2+(r-1)$ olarak bulundu.

Çizelge 7. Bulunan Genel Kurallar	
Katlardaki toplam yüzey sayıları	6m-3
Üçgenel bölgelerin yüzeylerinde yer alan yüzeydeki sayılar	f(m,r)=($3m^2-6m+(r+3)$)
Üçgenel bölgelerin yüzeylerinde yer alan tabandaki sayılar	f(m,r)=($3m^2+r$)
Üçgenel bölge köşelerindeki toplarda yer alan yüzeydeki sayılar	(m,r)=($(3m^2-9m+10)/2+(r-1)$)
Üçgenel bölge köşelerindeki toplarda yer alan tabandaki sayılar	f(m,r)=($(3m^2-3m+4)/2+(r-1)$)

Yüzey numaralarına şifreleme formülü; Taban son katın devamı şeklinde yazıldığından sıra sayısı kattaki toplam üçgenel yüzey sayısına eşit veya büyük olunca numaralandırma tabana geçeceği duruma göre;

$$f(m,r) = \begin{cases} 3m^2 - 6m + (r + 3), & r \leq 6m - 3 \\ 3m^2 + r, & r > 6m - 3 \end{cases}$$

olarak yazıldı.

Top numaralarına şifreleme formülü; Taban son katın devamı şeklinde yazıldığından sıra sayısı kattaki toplam top sayısına eşit veya büyük olunca numaralandırma tabana geçeceğinden r sıra sayısının tabana geçeceği duruma göre;

$$f(m,r) = \begin{cases} \frac{3m^2 - 9m + 10}{2} + (r - 1), & r \leq \frac{3m(m-1)}{2} \\ \frac{3m^2 - 3m + 4}{2} + (r - 1), & r > \frac{3m(m-1)}{2} \end{cases} \text{ olarak yazıldı.} \\ f(1,1) = 1$$

Örnek olarak 23.03.2022 tarihinde göndereceğimiz "BİLİMSEL" kelimesini piramitteki 52. katın 21. sırasındaki top veya yüzey numarasına göre şifrelemesini ve deşifrenmesi yapalım.

Şifrenin gönderileceği tarih 3. ay ve ayın 23'ü olduğundan Mart ayı 3. ay ve 3 de tek sayı olduğundan yüzey numarasına göre şifreleme yapılır.

İlk harf olan B için;

- B harfinin tablodaki sayı değeri 1 olarak bulunur.
- Şifrelemede 52. katın 21 sırasındaki üçgenel yüzeyin numarası

$$f(m,r) = \begin{cases} 3m^2 - 6m + (r+3), & r \leq 6m-3 \\ 3m^2 + r, & r > 6m-3 \end{cases}$$

formülünde yerine koyularak hesaplanır.

$$m = 52, r = 21$$

$r \leq 6m-3$ için yerine koyarsak $21 \leq 309$ olduğundan $3m^2 - 6m + (r+3)$ formülünü kullanırız.

$$3 \cdot 52^2 - 6 \cdot 52 + (21+3) = 8112 - 312 + 24 = 7824$$

Üçgenel yüzeyin numarasını 7824 olarak buluruz

- Bulunan yüzey sayısı çarpanları birbirine en yakın olacak şekilde çarpanlarına ayrılır ve bu çarpanların toplamı bulunur.

$$7824 = 48 \cdot 163 \quad 163 + 48 = 211$$

- Bulunan toplam ile şifrelenecek harfin tablodaki sayı değeri ve şifrenin gönderildiği tarih ayın kaç ise o sayı toplanır.

$$211 + 1 + 23 = 235$$

- Elde edilen sayının mod 29'e göre sonucu bulunur ve bulunan sayının günün harf tablosundaki değeri ile eşleştirilerek hangi sayıya denk geldiği hesaplanır. İlk harfi temsilen yazılır.

$$235 \equiv 3 \pmod{29}$$

3 harf tablosunda D harfine denk geldiğinden "D" olarak şifrelenir.

İkinci harf İ için;

- Şifrelenecek harfin tablodaki sayı değeri 11 olarak bulunur.

- Şifrelemede 52. katın 21 sırasındaki üçgenel yüzeyin numarası 7824 olarak buluruz

- Bulunan yüzey sayısı çarpanları birbirine en yakın olacak şekilde çarpanlarına ayrılır ve bu çarpanların toplamı 211 olarak bulunur bulunur.

- Bulunan toplam ile şifrelenecek harfin tablodaki sayı değeri ve şifrenin gönderildiği tarih ayın kaç ise o sayı toplanır.

$$211 + 23 + 11 = 245$$

- Elde edilen sayının mod 29'e göre sonucu bulunur ve bulunan sayının günün harf tablosundaki değeri ile eşleştirilerek hangi sayıya denk geldiği hesaplanır. İlk harfi temsilen yazılır.

$$245 \equiv 13 \pmod{29}$$

13 harf tablosunda K harfine denk geldiğinden "K" olarak şifrelenir.

Benzer şekilde devam ettirilerek "BİLİMSEL" kelimesi "DKNKOTGN" olarak şifrelenir.

- Şifrenin yazımında kat ve sıra sayıları arasında şifrenin gönderildiği ayın sayısal değeri yazılarak başlanır. Boşluklarda ve bir sonraki harfe geçmeden önce harfler arasında o gün ayın kaç ise o sayı yazılır her harfte bu sayıya 1 eklenerek boşluklara yerleştirilir.

$$\text{BİLİMSEL} = 52321\text{"DKNKOTGN"}$$

Şifrenin çözümü

Şifrenin gönderileceği tarih ayın 3'ü ve 23 olduğundan Mart ayı ayın 3ü ve 3 sayısına de tek sayı olduğundan yüzey numarasına göre deşifreleme yapılır.

- Şifreli metnin başındaki sayılar aralarında o günün hangi ay olduğunun sayı değeri ile ayrılarak belirlenir. Şifre Mart ayında (3) gönderildiğinden şifrenin başındaki 52321 ifadesinde 3 ile sayısının solundaki ve sağındaki sayılar olan $m=52$ kat sayısı $r=21$ sıra sayısı olarak belirlenir.

- Kullanılan yüzey numarasının bulunması için kat ve sıra sayılarına göre bulunan formülde

$$f(m,r) = \begin{cases} 3m^2 - 6m + (r+3), & r \leq 6m - 3 \\ 3m^2 + r, & r > 6m-3 \end{cases}$$

$r \leq 6m-3$ için $21 \leq 309$ olduğundan $3m^2 - 6m + (r+3)$ formülünde yerine koyularak hesaplanır.

$$3 \cdot 52^2 - 6 \cdot 52 + (21+3) = 8112 - 312 + 24 = 7824$$

Bulunan yüzey sayısı çarpanları birbirine en yakın olacak şekilde çarpanlarına ayrılır ve bu çarpanların toplamı bulunur.

$$7824 = 48 \cdot 163 \quad 163 + 48 = 211$$

• Bu toplam şifrenin gönderildiği tarih ayın kaçısı ise bu sayı ile toplanarak, bulunan sayı harfin eşleştiği sayıdan çıkarılır. Bulunan sonuca modüler toplama ile pozitif olana kadar 29 eklenir elde edilen sonuç harfin eşleşeceği sayı değerini verir.

$$211+23=234$$

$$3-234=-211 \equiv 1 \pmod{29}$$

Bulunan 1 sayısı sayı harf tablosundaki B harfine denk gelir.

Benzer şekilde devam ettirildiğinde BİLİMSEL olarak deşifrelenir.

Geliştirilen şifreleme kriptanaliz yöntemlerinden olan metnin bölümlere ayrılarak çözümlenmesi yoluyla analiz edilen düz metin saldırısına karşı formülün çok değişkenlerce sürekli değişen değerlerle oluşturulması nedeniyle ve bir harf için her seferinde farklı harfler eşleştiğinden harf analizi metoduyla ve diğer metodlarla çözümlenmesiyle de çözülmesi zor bir kriptoloji yöntemidir. Bu şifreleme yöntemi şifrenin kırılması açısından değerlendirildiğinde, basit bir hesaplama ile yaklaşık olarak belirlemek gerekirse:

Yüzeysel olarak oluşturulmuş ve tek basamaklı bir ayda gönderilmiş olduğu bilinen bir şifre için, şifrede verilen sayıdaki sıra ve kat sayılarını, seçilen ayın sayı değeri ile ayırıyorduk. Bu sayının hangi ay olacağına bulunma ihtimali şifreli sayının basamak sayısına göre değişecektir örneğin 20 basamaklı bir sayı ve tek basamaklı bir ay (örneğin mart (3)) için tek basamaklı ay sayısı 9 olduğundan, ay sayısına göre ayrıldığı bilindiğinde $(1/9)^{20}$ olacaktır. Bu değer bulunduğunda bulunan iki sayının birinin kat diğerinin sıra sayısını oluşturduğu düşünüldüğünde bunların tahmin edilme olasılığıyla birlikte $(1/9)^{20} \cdot 1/2$ olacaktır.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Sonuç olarak bu projede mknatıslı manyetik çubuklar ve toplar kullanılarak üçgensel yüzeylerle piramitler oluşturulmuş ve tepe noktasından başlayarak saat yönünün tersine doğru üçgensel yüzeyler ve toplar numaralandırılmıştır. Kat ve sıra sayısına göre üçgensel yüzeylerin ve topların numarasını bulacak genel kurallar bulunmuştur ve bu kurallar yardımıyla özgün bir şifreleme yöntemi geliştirilmiştir. Bu şifreleme yönteminde iki farklı formül ve şifrelemede çarpanlara ayırma, gönderilen tarih gibi pek çok değişken kullanılmıştır.

Bu sayılar bulunan genel formülde yerleştirileceğinden dolayı bu genel formül bilinse dahi, sayılar formülde yerine konulduğunda bulunan sayının çarpanlarına ayrılması sayının basamak sayısına göre değişecektir. Bir sayıyı asal çarpanlarına ayırmak için sayıyı tek tek asal sayılara bölerek bütün temel işlem sonuçlarını değerlendirmesi gerekir. Bu ise bilgisayar programlarıyla bile zaman alan bir süreç olacaktır. Örnek olarak 20 basamaklı bir şifrede yüzey, kat ve sıra sayısına göre bulunan sonuç m olsun ve bu sayının p adet çarpan çifti bulunsun. Bu da seçilen çarpan çiftinin hangisi olacağına bulunma ihtimalinin $1/p$ olması demektir.

Şifrelemede şifrenin gönderildiği tarih veya seçilen özel bir tarih belirleneceğinden bir ayda 30 gün olduğundan $1/30$ ihtimalle belirlenen gün bulunabilecek, tüm bu olasılıklar çarpıldığında yani 20 basamaklı bir şifreli sayı ile belirtilen bir metinde genel formül bilindiği varsayıldığında şifrelenmiş harfin bulunma ihtimali;

$$\frac{1}{p} \cdot \left(\frac{1}{9}\right)^{20} \cdot \frac{1}{30} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{p \cdot 729459928 \cdot 10^{23}} \text{ 'dir. 30 basamak olduğunda ise } \frac{1}{p \cdot 25434695 \cdot 10^{30}}$$

olacaktır. Basamak sayısına n dersek $\frac{1}{p} \cdot \left(\frac{1}{9}\right)^n \cdot \frac{1}{30} \cdot \frac{1}{2}$

Bu ihtimal şifrenin basamak sayısı arttıkça kuvvet değeri kadar artacağından formülün bulunma ihtimali de düşünüldüğünde yapılan şifreleme kırılması zor bir şifrelemedir denilebilir.

Bu sayede deşifre edilmesi de imkânsız yakın derecede zor olan bir şifreleme yöntemi elde edilmiştir. Bu proje, numara sayısına göre konumu bulunacak şekilde de araştırılabilir. Farklı geometrik modellerde uygulanabilir. Modellemede eşkenar üçgenler yerine eşkenar dörtgenler kullanılarak kurallar bulunabilir. Topların etrafında bulunan yüzeyleri bulacak genel kural bulunup şifrelemede kullanılabilir.

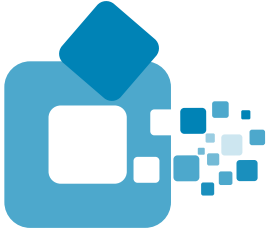
KAYNAKLAR

- Atay, S. (2005). "Eliptik Eğri Tabanlı Kriptografik Protokol ve Akıllı Kart Üzerinde Bir Uygulama". Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu.
- Çeltikçi, N. (2014). "Kazakistan'da Bir Anıt Proje: Barış Piramidi". Erişim Adresi: <https://www.tucsa.org/tr/proje.aspx?proje=36> Erişim tarihi: 11.12.2021.
- Kabael, T. U., Tanışlı, D. (2010). "Cebirsel Düşünme Sürecinde Örüntüden Fonksiyona Öğretim". İlköğretim Online, 9(1): 213-228.
- [MEB] (2006). "Ortaöğretim Matematik Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu". Ankara-Türkiye. Erişim Adresi: <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=329> Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Oppliger, R.(2005). Contemporary Cryptology. Artec House. Norwood, MA- USA.
- Paar, C., & Pelzl, J. (2009). Understanding cryptography: a textbook for students and practitioners. Springer Science & Business Media. Berlin-Almanya.
- Sabonchi, A., Obaid, Z., Akay, B. (2016). "Klasik Kriptoloji Yöntemlerinin Karşılaştırılması". Engineering Sciences,11 (4): 100-108.
- Sriraman, B. (2004). "Reflective abstraction, uniframe and the formulation of generalizations". Journal of Mathematical Behavior, 23 (2): 205-222.doi: <https://doi.org/10.1016/j.jmathb.2004.03.005>.
- Stallings, W. (2003). "Cryptography And Network Security, Third Edition". New Jersey.
- [TÜBİTAK] (2019a). "13. Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması Final 2019 Kitapçığı".
- [TÜBİTAK] (2019b). "50. Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması Final 2019 Kitapçığı".
- [TÜBİTAK] (2020). "51. Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması Final 2020 Kitapçığı".
- Ural, N., Örenç, Ö. (2019). Şifreleme ve Şifre Çözme Yöntemleri: Pusula Yayınevi. İstanbul-Türkiye.
- Yerlikaya, T.(2006). "Şifreleme Algoritmalarının Analizi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi. Edirne-Türkiye.
- Wikipedia. (2021). Wikipedia web sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_M%C3%BCzesi adresinden alındı.
- Wikipedia. (2021). Wikipedia web sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Zafer_Plaza adresinden alındı.

**'GERİ DÖNÜŞÜM"
HAMİT GİŞ**

SEKA ÇOCUK DOSTLARI ORTAOKULU-KOCAELİ

ANTALYA İLİ İÇİN SOLAR TERMAL ISITMA TEKNOLOJİLERİNİN KARBON AYAK İZİNİ AZALTMA POTANSİYELİ

Carbon Footprint Reduction Potential of Solar Thermal Heating
Technologies for Antalya Province

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Yavuz SÜMER^{*1}

Afşin GÜNGÖR²

Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye
Pamukkale University, Denizli, Türkiye
Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye
Akdeniz University, Antalya, Türkiye

*ysumer@pau.edu.tr
ORCID:0000-0003-1219-5899

afsingungor@akdeniz.edu.tr
ORCID:0000-0002-4245-7741

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

30.04.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted

31.12.2023

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Temmuz / December - July

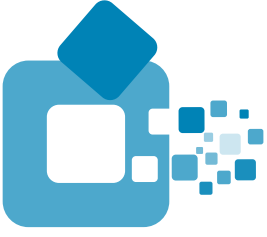
ATIF / CITE as

Sümer, Y., Güngör, A. (2023) "Antalya İli İçin Solar Termal Isıtma Teknolojilerinin Karbon Ayak İzini Azaltma Potansiyeli"/"Carbon Footprint Reduction of Solar Thermal Heating Technologies for Antalya Province" Bilar: Bilim Armoni Dergisi, 6 (2): 52-58. doi: 10.37215/bilar.1290260

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

ANTALYA İLİ İÇİN SOLAR TERMAL ISITMA TEKNOLOJİLERİNİN KARBON AYAK İZİNİ AZALTMA POTANSİYELİ

Carbon Footprint Reduction Potential of Solar Thermal Heating
Technologies for Antalya Province

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Küresel iklim değışiklikleri ve enerji krizinden dolayı dünya fosil yakıtlardan yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş sürecine başlamıştır. Yenilenebilir birincil enerji son yıllarda büyük bir ivme kazanmış ve %15'lik büyüme oranı ile diğer enerji kaynaklarının önüne geçmiştir. Türkiye'nin de kurucu üyesi olduğu Uluslararası Enerji Ajansı (IEA-International Energy Agency) sürdürülebilir ve yönetilebilir temiz enerjiye geçiş sürecinin hızlandırılmasına gerektiğini raporlamıştır. Ülkemiz ulusal enerji arz güvenliğini sağlama doğrultusunda geliştirdiği stratejiler ile temiz enerji kaynaklarındaki payını %54'e çıkararak Avrupa'da beşinci sıraya yükselmiştir. Küresel nihai enerji tüketimine bakıldığında ısı tüketimin yaklaşık yarısına tekabül etmektedir ve bu ısı enerjisinin de neredeyse yarısı binalar için kullanıldığından dolayı binalarda ısıtma oldukça önemlidir. Net sıfır karbon emisyonu hedefi doğrultusunda 2030 yılına kadar binalarda karbon emisyonlarının en az iki kat düşmesi gerekmektedir. Net sıfır emisyonu kapsamında, güneş termal enerji sistemleri iklim hedefleri doğrultusunda önemli bir yere sahip olacaktır.

Bu çalışmada, Birleşmiş Milletlerce belirlenen küresel "Net Sıfır Emisyon" hedefleri doğrultusunda Sıfır Emisyonlu güneş enerjisi destekli gün ısı sistemlerinin Antalya ili için potansiyeli araştırılmıştır. Birinci derece gün bölgesinde yer alan Antalya ili için 90 m² alana sahip bir binanın aylık ve yıllık ısı kayıpları hesaplanmıştır. Bu ısı kayıplarını karşılayabilecek solar termal kolektör sistemi gereklilikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak, kış aylarında bir evin alan ısıtılmasının fosil yakıtlara alternatif güneş enerjisi ile karşılanabileceği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Net Sıfır Emisyon, Temiz Enerji, Solar Termal Enerji, Bina Isıtması, Gün Isı

ABSTRACT

The world has begun a transition from fossil fuels to renewable energy sources due to global climate change and the energy crisis. Renewable primary energy has gained great momentum in recent years and has surpassed other energy sources with a growth rate of 15%. The International Energy Agency (IEA), of which Turkey is a founding member, has reported that the transition to sustainable and manageable clean energy should be accelerated. Turkey has increased its share of clean energy resources to 54% and is ranked fifth in Europe with the strategies it has developed to ensure national energy supply security. When we look at the global final energy consumption, heat accounts for about half of the consumption, and since almost half of this heat energy is used for buildings, heating in buildings is very important. In line with the net zero carbon emission target, carbon emissions in buildings should at least double by 2030. Within the scope of net zero emissions, solar thermal energy systems will have an important place in line with climate targets.

In this study, in line with the global "Net Zero Emission" targets set by the United Nations, the potential of zero-emission solar thermal systems for Antalya province was investigated. Monthly and annual heat losses for a building with an area of 90 m² were calculated for Antalya province, which is located in the first-degree day zone. The solar thermal collector system requirements that can meet these heat losses have been determined. As a result, it is seen that the space heating of a house in the winter months can be met with solar energy as an alternative to fossil fuels.

Keywords: Net Zero Emissions, Clean Energy, Solar Thermal Energy, Building Heating, Domestic Solar Water Heaters

1. GİRİŞ

Son yıllarda yenilenebilir enerji kaynakları, iklim değişikliğini önlemek ve küresel enerji krizini çözmek için hayati bir talep haline gelmiş ve dünyada fosil yakıtlardan temiz enerji kaynaklarına geçiş dikkat çekici bir şekilde görülmüştür (Keivani ve Gungor 2022). Küreselleşen dünyamızda artan nüfus, enerji ve doğal kaynakların kullanımının zaman içinde değişmesine, enerji kaynaklarının sorumsuzca tüketilmesine ve çevre sorunlarının artmasına neden olmuştur. Dünyadaki enerjinin büyük bir kısmını sağlayan fosil yakıtlar tükenmekte, bu durum da çevre ve hava kirliliğinin felaket boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır (Sumer ve Gungor 2021). Fosil yakıtların kullanımı küresel ozon tabakasındaki asit yağmurlarını ve küresel ısınmayı olumsuz etkilemektedir. Güneş enerjisinin depolanmış hali olan hidrokarbon içerikli fosil yakıtların en önemli problemi yenilenebilir kaynaklarının olmaması ve rezervlerinin sınırlı olmasıdır (Yu vd. 2022). Bu bağlamda temiz enerji sistemleri, yenilenebilir ve temiz kaynakları kullanarak emisyonları azaltmak, enerji geri kazanımı ile emisyonları ve atıkları azaltarak sistem verimliliğini artırmak, daha düşük enerji girdisi gereksinimi gibi üstün özelliklerinden dolayı büyük ilgi görmektedir (Sultana 2022).

Fosil yakıtların çevreye ve sosyoekonomik değerlere olumsuz etkilerinden dolayı yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş süreçleri ve yenilenebilir enerji kaynaklarından daha fazla enerji elde etme yöntemleri küresel ölçekte gelişim göstermeye devam etmektedir (Rehman vd. 2022). Yenilenebilir birincil enerji 2021'de bir önceki yıla göre %9 artarak yıllık %15'lik bir büyüme oranı ile yaklaşık 5,1 EJ artmıştır ve bu oran bu yıldaki diğer tüm yakıtlardan daha yüksektir (Dale 2022). Yenilenebilir enerji (hidrolik enerji hariç) 2021'de yaklaşık %17 artarak son iki yılda da 8EJ'ün üzerinde artış sağlayarak son iki yıldaki küresel elektrik üretimindeki artışın yarısından fazlasına tekabül etmektedir. Güneş ve rüzgâr enerjisi kapasitesi hızla artmaya devam ederek 226 GW ile rekor artışlar göstermektedir.

1.1. Ülkemizin Yenilenebilir Enerjide Konumu ve Stratejileri

BÜlkemizin ulusal enerji arz güvenliğini güçlendirme ve kaynak çeşitlendirmesini sağlama hedefleri uluslararası enerji stratejisinde önemli bir yere sahiptir (Erdem ve Bilgili 2023). Türkiye enerjide yerlileştirme, milli kaynakların kullanımını en üst düzeye çıkarma ve iklim değişikliğiyle mücadele hedefleri doğrultusunda ulusal enerji bileşiminde yenilenebilir enerji kaynaklarının payını %54'e yükselterek Avrupa'da 5. sırada yer almaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2022).

Ülkemizin yenilenebilir enerji stratejilerinin başlıcaları On Birinci Kalkınma Planı (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019), Yeşil Mutabakat Eylem Planı (T.C. Ticaret Bakanlığı 2021), ve Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı (UEVEP 2017-2023) (T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2018) hedefleri incelendiğinde binalar için ortak paydası: karbon salınımı azaltacak ve enerji verimliliğini sağlayacak sistemler, yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilirler çevre uygulamaları ve AR-GE projelerinin yürütülmesi ve uygulamaların yaygınlaştırılması sağlanmasıdır.

1.2. Küresel Enerjide Isının Payı ve Önemi

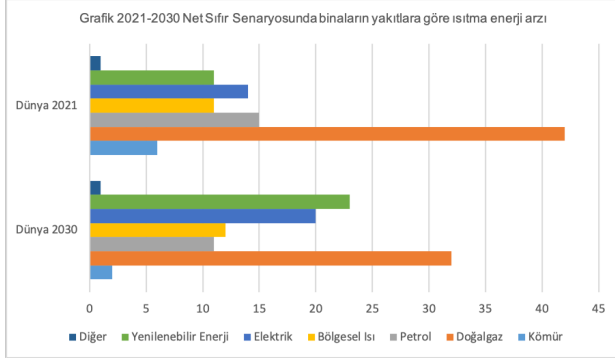
Isı, dünyanın en büyük nihai enerji kullanımına sahiptir ve 2021 yılındaki küresel nihai enerji tüketiminin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Endüstriyel süreçler, ısı için tüketilen enerjinin %51'ini oluştururken, %46'sı binalarda alan ve su ısıtma için tüketilmekte ve kalan payı sera ısıtması olmak üzere tarımda kullanılmaktadır. 2020'de küresel ısı talebi, öncelikle Covid-19 salgınının bir sonucu olarak ekonomik aktivitenin azalması nedeniyle %2 azalırken, yenilenebilir ısı tüketimi yıllık %3,5'in üzerinde artmıştır (IEA 2022a). Ukrayna-Rusya gerilimi ve bununla bağlantılı olarak ısıtma enerjisi güvenliği ve karşılanabilirlik riskleri, özellikle Avrupa'da fosil yakıtı dayalı ısıtmadan kaçınmak için benzeri görülmemiş bir ivme sağlamaktadır (Halser ve Paraschiv 2022).

Karbon ayak izi açısından binalarda alan ve su ısıtmasından kaynaklanan doğrudan CO₂ emisyonları, 2021'de tüm zamanların en yüksek seviyesi olan 2,5 Gt'ye ulaşmıştır. Net Sıfır Senaryosuna uyum sağlamak için, bina operasyonlarından kaynaklanan karbon emisyonlarının 2030 yılına kadar yarıdan fazla azalması gerekmektedir ve son kullanıcılara hitaben temiz ve verimli teknolojiler yoluyla enerji talebini azaltmak için fosil yakıtlı ısıtmalardan uzaklaşılması ve yenilenebilir ısıtma ekipmanlarının geliştirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır (IEA 2022b).

1.3. Bina Isıtma Kaynakları ve Kapasitesi

Binalar, ısı kaynakları son kullanım teknolojileri bakımından fosil yakıtlardan yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş potansiyeline sahiptir ve karbon emisyon azaltımlarının büyük payını da oluşturmaktadır (Baqaee vd. 2022). Fosil yakıtlar, bina ısıtma alanında küresel enerji kullanımının %64'ünü oluşturmaktadır (United Nations Environment Programme 2021). Bunların arasında en yaygın olan yakıt doğal gaz olup 2021'de toplam 760 milyar m³ ile ısıtma enerjisi talebinin %42'sini oluştururken, bölgesel (merkezi) ısıtma ve yenilenebilir enerji %11'lik oranla en az paya sahiptir (Şekil 1). Nüfus artışı ve yaşam standartlarındaki

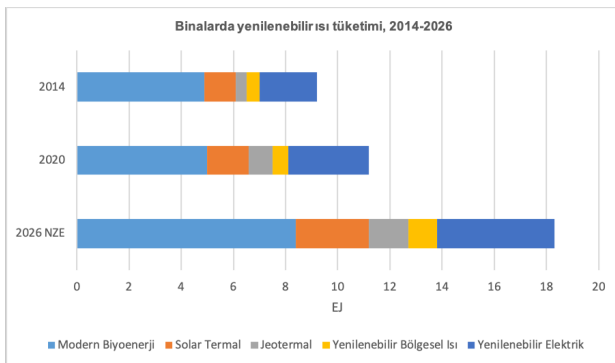
gelişmenin etkisiyle binalara yönelik ısı talebinin Net Sıfır Senaryosunda, 2021 ve 2030 yılları arasında %12 artması beklenmektedir (IEA 2022c); bu amaçla düşük karbonlu yüksek verimliliğe sahip ısıtma teknolojilerinin büyük ölçekli kullanımı ve bina yapılarında (cephe) verimlilik iyileştirmeleri ile küresel enerji yoğunluğu %4 azaltılabilecektir. Bu kapsamda ısı pompaları, biyoenerji, solar termal ve jeotermal ısıtma kullanımı verimliliğin artırılmasında ve emisyonların azaltılmasında merkezi bir rol oynayarak 2021 yılında önceki yıllara göre artmaya devam etmiştir.

Çizelge 1 Net Sıfır Senaryosunda ısıtma kaynaklı küresel ölçekte binalarla ilgili enerji talebi ve yakıtlara göre 2021-2030 yılları arası payı (IEA 2022b)

1.4. Yenilenebilir Enerji Uygulamaları

Küresel modern yenilenebilir ısı tüketiminin, ısı talebinden daha hızlı bir şekilde artması ve önümüzdeki beş yıl içinde dörtte bir oranında (5,4 EJ artış) büyümesi ve büyümenin büyük kısmının bina sektöründe gerçekleşmesi beklenmektedir (Çizelge 2). Yenilenebilir kaynakların modern kullanımının payı 2020'de %11'den 2026'da %13'e yükselirken, bu yatırımlar yenilenemeyen ısı tüketimini kontrol altına almakta yetersiz kalmaktadır (IEA 2022d). IEA Net Sıfır Emisyon Senaryosuna uyum sağlamak için, yenilenebilir ısı tüketiminin 2,5 kat daha hızlı ilerlemesi, geniş ölçekli davranış değişikliği ve hem binalarda hem de sanayide çok daha büyük enerji ve malzeme verimliliği iyileştirmeleriyle birleştirilmesi gerekecektir.

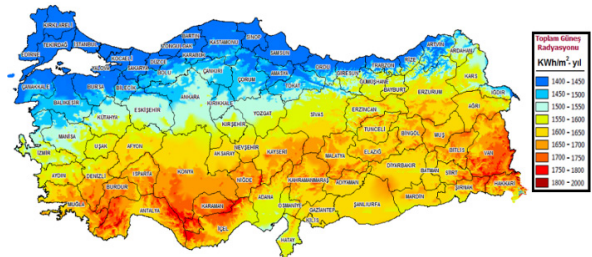
Çizelge 2 Binalarda yenilenebilir ısı tüketimi ve toplam ısı talebindeki payı, 2014-2026 (IEA 2022d)

Net Sıfır Emisyon Senaryosunda 2021-2026 yılları arasında doğrudan güneş ısı tüketimi, görünümümüzde öngörülenden 2,5 kat daha hızlı artmaktadır, bu da 1,1 EJ'lük bir fark demektir. Bu artış hem binalarda güneş enerjili termal su ısıtıcılarının kurulmasından hem de endüstriyel prosesler için güneş ısısının kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre, güneş termal sistemleri kullanan konut sayısı 2020'de 250 milyondan 2030'da 400 milyona, 2050'de ise 1,2 milyara yükselmektedir (IEA 2021).

Güneşin toplam enerji çıktısı $3,8 \times 10^{20}$ MW gücünde olup güneş yüzeyine hesapla 63 MW/m² yoğunluğa sahiptir. Bu enerji her yöne dağılmakta ve bu radyasyonun sadece küçük bir kısmı ($1,7 \times 10^{11}$ MW) dünya tarafından yakalanmaktadır. Bu küçük oranla bile dünyaya düşen 30 dakikalık güneş radyasyonu dünyanın bir yıllık enerji talebine eşittir. Bu denli yüksek enerji potansiyeline sahip enerjiden faydalanılarak fosil yakıt kaynaklı ısıtma sistemlerinden temiz enerji sistemlerine geçiş karbon ayak izinin azaltılmasında ve sürdürülebilir enerji arzının sağlanmasında büyük potansiyele sahiptir.

Sonuç olarak, Net Sıfır Emisyon Senaryosu yenilenebilir ısı arzının oluşturduğu güneş termal enerji destekli ısıtma sistemlerine geçiş fırsatlarını da vurgulamaktadır. Güneş enerjisi gibi düşük karbonlu ısıtma teknolojileri, düşük çıkış sıcaklıklarında daha etkili ve verimli çalışır. Bu nedenle, binalarda gün ısı teknolojilerinin hızlı ve uygun maliyetli bir şekilde kullanılabilmesi için yüksek performanslı bina cephesinin yanı sıra uygun ısı dağıtım ve kontrol sistemleri, depolama ve solar termal toplayıcı teknolojileri kilit öneme sahiptir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından olan güneş enerjisi Türkiye için önemli bir potansiyeldir, Avrupa ülkelerinde güneşlenme süresi yaklaşık 1600 saat iken Türkiye'de 2640 saattir (Şekil 1). Bu çalışmada, güneş enerjisi destekli bina ısıtma sistemlerinin Antalya ili için potansiyeli ve uygulanabilirliği araştırılacaktır.

Şekil 1 Türkiye'nin Güneşlenme Haritası

2. MATERYAL ve METOT

Bu bölüm Antalya ili içerisinde bulunan 90 m² brüt alan sahip (2+1) bir evin kış aylarında alan sıtmasının güneş enerjisi ile sağlanabilmesi adına gerekli ısı kaybı hesabı, güneş enerji yoğunluğuna göre yüksek verimli bir gün ısı sistemi için optimum kolektör tasarımı hesabı içermektedir. Bir evin fosil yakıta alternatif güneş enerjisi ile ısıtılabilceği analitik yöntemlerle hesaplanmıştır.

2.1. Isı Kaybı Hesabı

Birinci gün bölgesinde bulunan Antalya iline ait 9x10x2,7 metre ölçülerine sahip üç katlı bir binanın üst katı temel alınarak TS 825 standardına dayanılarak bir ısı kaybı hesabı yapılacaktır. Yıllık ısıtma kaybı hesabı aylık ısı kayıpları toplamı olarak elde edileceği gibi, güneş enerjisi uygulaması için yılın en soğuk ayına göre aylık ısı kaybı hesap yapılması daha doğru olacaktır. Bu doğrultuda aylık ısı kaybı hesabı aşağıdaki formüle göre hesaplanabilir (TS 825 2008) :

$$Q_{ay} = [H (T_i - T_d) - \eta_{ay} (\Phi_{i,ay} + \Phi_{g,ay})] \cdot t \quad (2.1)$$

Binanın özgül ısı kaybı (H) sırasıyla iletim yolu (H_i) ve havalandırma yolu (H_h) ile gerçekleşen ısı kayıplarının toplamında oluşmaktadır:

$$H = H_i + H_h \quad (2.2)$$

İletim yolu ile ısı kaybı binanın duvarlar (dolgu ve taşıyıcı), tavan, taban, pencereler gibi yapı elemanlarının dış ortama ısı kayıpları toplamı olarak aşağıdaki formül kullanılarak hesaplama yapılmaktadır:

$$H_i = \sum AU + I UI \quad (2.3)$$

$$\sum AU = UDAD + U_pA_p + 0,8 UTAT + 0,5 UtAt + UdAd + 0,5 UdsicAdsic \quad (2.4)$$

Doğal havalandırma yoluyla gerçekleşen ısı kaybı hesabı aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$H_h = 0,33 \eta_h \cdot V_h \quad (2.5)$$

Aylık ortalama iç kazançlar konutlar için aşağıdaki formülden hesaplanır ve kullanım alanı (A_n) brüt hacim değerinin %32'sine eşittir:

$$\Phi_{i,ay} \text{ değeri} \leq 5 A_n \quad (2.6)$$

Aylık ortalama güneş enerjisi kazançları ise pencerelerden sağlanan doğrudan güneş ışınımının hesaplanmasını içermektedir:

$$\Phi_{g,ay} = \sum r_{i,ay} \cdot g_{i,ay} \cdot I_{i,ay} \cdot A_i \quad (2.7)$$

Isı kazançları yararlanma faktörü ile azaltılır ve aylık ortalama kazanç kullanım faktörü ve kazanç/kayıp oranı aşağıda verildiği gibi hesaplanmalıdır:

$$\eta_{ay} = 1 - e^{-1/KKO_{ay}} \quad (2.8)$$

$$KKO_{ay} = (\Phi_{i,ay} + \Phi_{g,ay}) / H(T_{i,ay} - T_{d,ay}) \quad (2.9)$$

Bina yapı elemanları alan ve ısı geçirgenlik değerleri ilgili binanın özelliklerine göre alınmıştır (Yurtseven 2006). Ayrıca elemanlarda yoğunlaşma olmayacak ve ısı köprüsü meydana gelmeyecek şekilde tedbirlerin alındığı kabul edilmiştir. Brüt hacmi 243 m³ ve toplam alanı 292,6 m² olan binanın pencere alanı 10 m², dış duvar alanı 102,6 m², tavan ve taban alanı 2x90 m² ve ısı geçiş katsayıları sırasıyla 2,8, 0,47, 0,54 ve 0,53 olarak alınır. Binada doğal havalandırma olduğundan dolayı havalandırılacak hacim brüt hacmin %80'i ve hava değişim sayısı 0,8 olarak alınmaktadır.

Bina iç ısı kazancında bina konut olarak kullanılacağı için, TS825'e göre iç ısı kazançları 5 W/m² alınabilir. Güneş enerjisi kazançlarının hesaplanması sırasında kullanılacak olan gölgelenme faktörü (r_{i,ay}) ve saydam elemanların güneş enerjisi geçirme faktörü (g_{i,ay}) değerleri sırasıyla 0,8 ve 0,6 olarak alınır. Belirli i yönündeki toplam pencere alanı olan "A_i" değerleri için her yöndeki toplam pencere alanları hesaplanır ve belirli bir i yönündeki aylık ortalama güneş ışınımı şiddeti (I_{i,ay}) değerleri elde edilir. Kazanç kullanım faktörü hesaplaması için iç ortam sıcaklık değeri bina konut olarak kullanılacağı için 19 derece olup, dış ortam sıcaklık değerleri her ay için TS 825'e göre birinci gün bölgesindeki sıcaklık değerleri esas alınır. Bu bilgiler doğrultusunda hesaplanarak hazırlanan yıllık ısıtma enerjisi ihtiyacını gösteren Ve 1 sunulmuştur.

2.2. Güneş Enerjisi Yoğunluğu

Türkiye coğrafi konumu sayesinde önemli bir güneş enerjisi potansiyelini barındırmaktadır. Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlasına (GEPA) göre ortalama yıllık toplam ışınım değeri 1.527,46 kWh/m² olarak hesaplanmıştır. Antalya güneş potansiyeli açısından oldukça zengin bir yerdir. Antalya ilinde metrekare başına düşen güneşlenme Ocak ayında 130 kWh, aylık ortalama (yıl boyunca) 188 kWh ve yıllık toplam 2260 kWh enerji barındırmaktadır (Uçar ve Kokulu 2018). Bu çalışmada, ısı ihtiyacının en fazla olduğu Ocak ayı için bir sistem geliştirilmesi amaçlandığından, optimum kolektör açısı ile (63°) aylık metrekare başına 147 kWh (529,11 MJ) enerji elde edilmektedir (Güngör vd. 2013).

Konut ısı ihtiyacını karşılamak adına geliştirilecek bir güneş enerjisi destekli ısı sisteminde vakum tüplü U-borulu güneş kolektörü, sirkülasyon pompası ile pasif gün ısı sistemleri yerine aktif (zorlanmış) gün ısı sistemi, ısıtma radyatör suyuna ısı aktaracak bir ısı değiştirici ve termal depolama sistemi ile etkin bir kontrol yapılması verimliliği artıracaktır. Özcan vd. (2022) güneş kolektörünün ısı verimini parametrelere bağlı çalışmalarında iyileştirerek %78 verime ulaşmışlardır.

3. BULGULAR

Yukarıda verilen bilgiler ışığında teknik özellikleri verilmiş bir binanın 9x10x2,7 metre boyutlarındaki konutunun 1. Bölgede yer alan Antalya ilindeki dış ortam sıcaklığının en düşük olduğu Ocak ayına göre ısı kaybı hesaplanmıştır. Isı kayıplarını hesaplamak adına iletim yolu ile ısı kaybı eşitlik 2.3 kullanılarak bina yapı eleman alanları ve ısı geçiş katsayıları kullanarak $H_i = 139$ W/K olarak hesaplanır. Havalandırma yolu ile ısı kaybı ise eşitlik 2.5 kullanılarak $H_h = 51,32$ W/K olarak bulunur. Sonuç olarak, toplam ısı kaybı 190,27 W/K (Eşitlik 2.2) olarak elde edilir.

Konut olarak kullanılan binanın iç ısı kazancı eşitlik 2.6'ya ($\Phi_i = A_n \times 5$) göre 388,8 W olarak hesaplanır. Güneş enerjisi ısı kazancı ise pencerelerden sağlanan aylık ortalama güneş enerji kazancından yola çıkılarak eşitlik 2.7 kullanılarak Ocak ayında 245,76 W olarak ve diğer aylar benzeri şekilde hesaplanarak bulunmuştur. Aylık ısı kazançları bulunduktan sonra, kazanç kayıp oranı (KKO) eşitlik 2.9'dan hesaplanarak aylık ortalama kazanç kullanım faktörü (η_{ay}) eşitlik 2.8'den hesaplanmıştır (Ve 1).

Ve 1 Yıllık Enerji Hesabı									
Aylar		Isı Kaybı		Isı Kazançları			KKO	Kazanç kullanım faktörü	Isıtma Enerjisi İhtiyacı
	Özgül ısı kaybı $H = H_i + H_h$ (W/K)	Sıcaklık farkı $(T_i - T_d)$ (K,°C)	Isı kaybı H (Ti - Td) (W)	İç ısı kazancı Φ_i (W)	Güneş enerjisi kazancı Φ_g (W)	Toplam $(\Phi_i + \Phi_g)$ (W)		η_{ay}	Qay (KWh)
Ocak	190,27	10,60	2016,86	388,80	245,76	634,56	0,31	0,96	1014,29
Şubat		10,00	1902,70		306,24	695,04	0,37	0,94	901,91
Mart		7,40	1408,00		364,80	753,60	0,54	0,85	554,93
Nisan		3,20	608,86		408,96	797,76	1,31	0,53	131,75
Mayıs		Td	-		471,36	860,16	-	-	-
Haziran		Td	-		488,64	877,44	-	-	-
Temmuz		Td	-		482,88	871,68	-	-	-
Ağustos		Td	-		452,16	840,96	-	-	-
Eylül		Td	-		381,12	769,92	-	-	-
Ekim		0,50	95,14		309,12	697,92	7,34	0,00	0,00
Kasım		6,00	1141,62		233,28	622,08	0,54	0,84	445,55
Aralık		9,70	1845,62		215,04	603,84	0,33	0,95	914,54

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Elde edilen bulgulara göre referans alınan 90m2 konutun Antalya ilinde ısı kaybının en fazla olduğu zaman Ocak ayıdır (1014 kWh) ve yıllık ısı kaybı ise yaklaşık 4000 kWh olarak bulunmuştur. Bu amaçla geliştirilen sistemin Ocak ayına göre ısı ihtiyacını karşılaması gerekmektedir. Bu bağlamda, optimum kolektör açısı ile 529 MJ/m2.ay enerji yoğunluğuna sahip Antalya'da literatürde elde edilmiş verimin yeni teknolojilerle (yoğunlaştırıcı ısı sistemler, termal depolama, malzeme vb.) yaklaşık %7'de geliştiği varsayıldığında yaklaşık 8m2 kolektör yüzey alanına sahip bir dizi solar termal sistem ile ısı ihtiyacı karbon emisyonuz karşılanabilir.

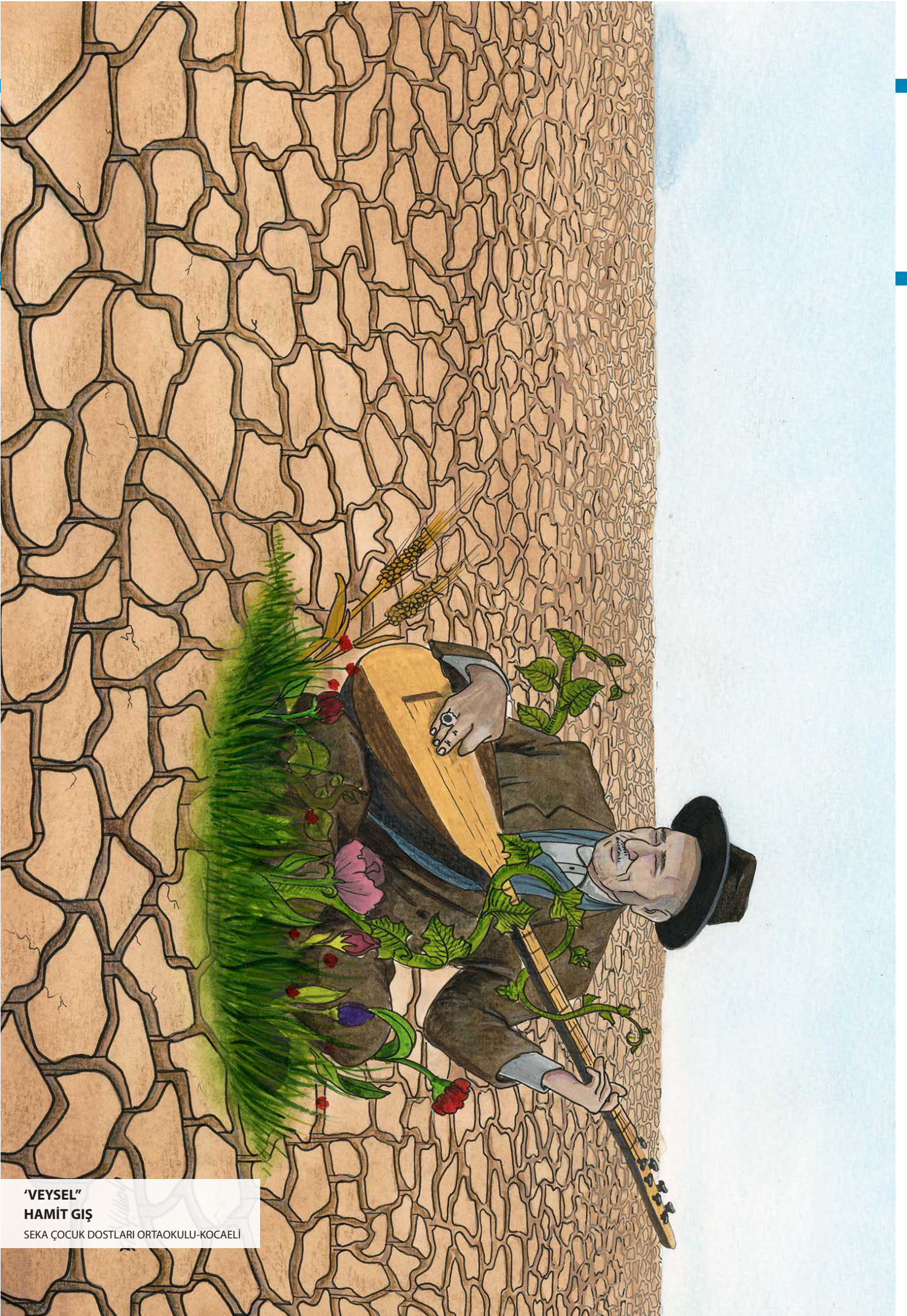
Yenilenebilir enerji tahminlere göre 2050 yılına kadar 318 exajoule tüketime ulaşacaktır. Yenilenebilir enerjinin kullanılması enerji tasarrufuna, yeni çalışma alanlarının kurulması ve çevre kirliliğinin azalmasına yardımcı olmaktadır. Enerji tasarrufu sağlanarak ithal fosil yakıtlardan kaçınılarak ulusal sermaye harcaması azalabilmektedir.

Birçok enerji sektöründe olduğu gibi yenilenebilir enerji uygulamaları istihdam oluşturma yeteneğine sahiptir. Yeni bir teknolojinin penetrasyonu, ilgili ekipmanın üretimine, pazar dağıtımına ve işletilmesi katkıda bulunan yeni üretim faaliyetlerinin geliştirilmesine yol açmaktadır.

İnsanların iklim değişikliği ve israfa karşı bireysel bilinç seviyesinin arttığı, fosil yakıtlı araçlardan elektrikli araçlara geçtiği bu dönemde yaşam alanlarında kullanmak üzere alternatif bir çözüm olarak güneş enerjisi termal sistemler ortaya çıkacaktır. Özellikle iklim değişikliğinin görünür olması ile birlikte tüketici davranışlarının değiştiği, insanların geri dönüştürülebilir ürünlere, yenilenebilir enerjiye karşı farkındalığının arttığı bu dönemde popüler bir alternatif olarak ticari bir ürüne dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Son olarak, dünya net sıfır hedefine doğru ilerlerken güneş enerjisi gibi sürdürülebilir ve temiz enerjili teknolojiler bu hedefe fazlaca katkı sağlayacaktır.

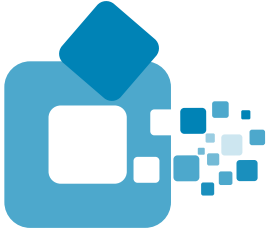
5. KAYNAKLAR

- Baqae, D., Moll, B., Landais, C., ve Martin, P. (2022). The economic consequences of a stop of energy imports from Russia. *Conseil d'Analyse Economique Focus*, 84.
- Dale, S. (2022). *BP statistical review of world energy*. BP Plc: London, UK, 14-16.
- Erdem, A. D., ve Bilgili, A. (2023). Türkiye'de İklim Değişikliğiyle Mücadele Araçları: Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 32(1), 51-78.
- Halser, C., ve Paraschiv, F. (2022). Pathways to Overcoming Natural Gas Dependency on Russia: The German Case. *Energies*, 15(14), 4939. <https://www.mdpi.com/1996-1073/15/14/4939>
- Güngör, A., Koçer, A., ve Demirci, E., Güneş Enerjisinin Kullanımında Optimum Tilt Açısının Önemi . 6. Güneş Enerjisi Sistemleri Sempozyumu ve Sergisi, Mersin, Türkiye
- IEA. (2021). *Renewable*. <https://www.iea.org/reports/renewables-2021>
- IEA. (2022a). *Buildings*. <https://www.iea.org/reports/buildings>
- IEA. (2022b). *Buildings-related energy demand for heating and share by fuel in the Net Zero Scenario, 2021-2030*. IEA. <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/buildings-related-energy-demand-for-heating-and-share-by-fuel-in-the-net-zero-scenario-2021-2030>
- IEA. (2022c). *Heating*. <https://www.iea.org/reports/heating>
- IEA. (2022d). *Renewable heat consumption and share of total heat demand in buildings, 2014-2026*. IEA. <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/renewable-heat-consumption-and-share-of-total-heat-demand-in-buildings-2014-2026>
- Keivani, B., ve Gungor, A. (2022). RETRACTED: Techno-economic assessment of coal and torrefied biomass co-combustion: A case study of oxy-combustion carbon capture power plants in Turkey. *Journal of CO2 Utilization*, 62, 102103. <https://doi.org/10.1016/j.jcou.2022.102103>
- Özcan, İ. , Özgür, A. E. ve Özsoy, A. (2022). Seri Bağlı U-Borulu Vakum Tüplü Güneş Kolektörünün Isıl Verimi Ve Basınç Düşümünün Deneysel İncelenmesi . *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi* , 10 (4) , 1445-1454 . DOI: 10.21923/jesd.1036985
- Rehman, A., Ma, H., Ozturk, I., ve Ulucak, R. (2022). Sustainable development and pollution: The effects of CO 2 emission on population growth, food production, economic development, and energy consumption in Pakistan. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-12.
- Rehman, A., Ma, H., Ozturk, I., ve Ulucak, R. (2022). Sustainable development and pollution: The effects of CO 2 emission on population growth, food production, economic development, and energy consumption in Pakistan. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-12.
- Sultana, F. (2022). Critical climate justice. *The Geographical Journal*, 188(1), 118-124.
- Sumer, Y., ve Gungor, A. (2021). Storage of Hydrogen on Metals and Porous Systems. *İçinde Novel Approaches to Engineering Sciences* (ss. 75-89). Akademisyen Yayınevi. <https://doi.org/10.37609/akya.934>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)* .
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2022). Türkiye'nin uluslararası enerji stratejisi (T. C. D. Bakanlığı, Ed.). https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-enerji-stratejisi.tr.mfa
- T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2018). *Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı*.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). *Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021*.
- TS-825. (2008). *Binalarda Isı Yalıtım Kuralları, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara*.
- Uçar, S. ve Kokulu, N., Antalya bölgesinde yeni tasarlanacak binalarda güneş panellerinin kullanım potansiyelinin incelenmesi, 4. Ulusal Yapı Kongresi Ve Sergisi Yapı Sektöründe Yenilikçi Yaklaşımlar 6-8 ARALIK 2018, ANTALYA
- United Nations Environment Programme. (2021). *2021 Global Status Report for Buildings and Construction: Towards a Zero emission, Efficient and Resilient Buildings and Construction Sector*. https://globalabc.org/sites/default/files/2021-10/GABC_Buildings-GSR-2021_BOOK.pdf
- Yu, Z., Khan, S. A. R., Ponce, P., de Sousa Jabbour, A. B. L., ve Jabbour, C. J. C. (2022). Factors affecting carbon emissions in emerging economies in the context of a green recovery: implications for sustainable development goals. *Technological Forecasting and Social Change*, 176, 121417.
- Yurtseven, B. (2006). *Bilgisayar yardımı ile binalardan enerji kayıp ve kazançlarının hesabı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

'VEYSEL'
HAMİT GİŞ

SEKA ÇOCUK DOSTLARI ORTAOKULU-KOCAELİ

**BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN LABORATUVAR
KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI**

Laboratory of Science and Art Center Students Metaphoric Perceptions
Regarding the Concept

**ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ**

Aliye Hande KOCA

İskenderun Bilim ve Sanat Merkezi, Hatay, Türkiye
Iskenderun Science and Art Center, Hatay, Türkiye

handeedonmez@gmail.com
Orcid: 0000-0003-0182-1647

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

21.09.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted

31.12.2023

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Temmuz / December - July

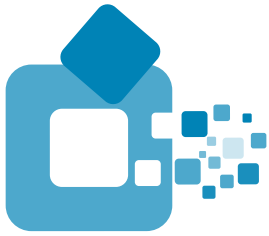
ATIF / CITE as

Koca, A.(2024)." Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Laboratuvar Kavramına İlişkin Metaforik Algıları" / "Laboratory Of Science and Art Center Students Metaphoric Perceptions Regarding The Concept" Bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 6 (2): 60-68. doi: 10.37215/bilar.1364505

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN LABORATUVAR KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Laboratory of Science and Art Center Students Metaphoric Perceptions
Regarding the Concept

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin laboratuvar kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Çalışma 2021- 2022 eğitim öğretim yılında Hatay'da bulunan bir bilim ve sanat merkezinde bireysel yetenekleri fark ettirme seviyesinde öğrenim gören 48 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacını gerçekleştirmek için laboratuvar kavramına ilişkin metaforları belirlemek için iki aşamalı form oluşturulmuştur. İlk aşamada, öğrencilerin laboratuvar kavramını hangi metaforlar ile ilişkilendirdiğini saptayabilmek adına "Laboratuvar gibidir" cümleleri; ikinci aşamasında ise öğrencilerin belirlediği metaforu açıklamaları amacıyla "Çünkü"cümleleri laboratuvar kavramı için hazırlanmıştır ve öğrencilerden bu cümleleri tamamlanması istenmiştir. Google Form Üzerinden oluşturulan veri toplama aracına ait link öğrencilerle paylaşılmıştır ve veriler toplanmıştır. Öğrencilerden gelen cevaplar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonunda toplamda 36 Metafor elde edilmiştir. Laboratuvar kavramına ilişkin metaforlar 8 kategoride toplanmıştır. Laboratuvar kavramına ilişkin kategoriler incelendiğinde "Bilsem öğrencileri tarafından en çok üretilen metaforların Mutfak, Eğlence Merkezi, Cennet, Beyin ve Kütüphane olduğu görülmektedir. Eğlence Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=8) kategorisinin en fazla metafor içeren kategori olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Metafor, Laboratuvar, Bilim ve Sanat Merkezi, Üstün Yetenekli

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the metaphorical perceptions of Science and Art Center students regarding the concept of laboratory. In the study, phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, was used. The study was carried out in the 2021-2022 academic year with 48 students studying at the level of realizing individual talents at a science and art center in Hatay. In order to realize the purpose of the study, a two-stage form was created to determine metaphors related to the concept of laboratory. In the first stage, in order to determine which metaphors the students associate the concept of laboratory with, "Laboratory "like" sentences; In the second stage, "Because ..." sentences were prepared for the laboratory concept in order to explain the metaphor determined by the students, and the students were asked to complete these sentences. The link to the data collection tool created via Google Form was shared with the students and the data was collected. The answers from the students were analyzed using the content analysis method. At the end of the study, a total of 36 Metaphors were obtained. Metaphors related to the concept of laboratory are grouped into 8 categories. When the categories related to the concept of laboratory are examined, it can be seen that the metaphors most produced by Bilsem students are Kitchen, Entertainment Center, Heaven, Brain and Library. It was observed that the category Laboratory in the Meaning of Entertainment Environment (f = 8) was the category containing the most metaphors.

Keywords: Metaphor, Laboratory, Science and Art Center, Gifted

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Bireyler doğayı anlamak doğadaki canlı ve cansız varlıklar arasındaki ilişkileri anlamlandırmak isterler. Bunu gerçekleştirebilmek için bireylerin küçük yaşlardan itibaren iyi bir fen eğitimi almaları ve fen bilimlerine karşı olumlu tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Bu amaçla çocukların ilk olarak günlük hayatlarında karşılaştıkları olayların fen bilimlerinin birer parçası olduğunun ve çevrenin aslında büyük bir fen laboratuvarı olduğunun farkına varmaları gerekmektedir (Partalçı vd. 2019, 1). Laboratuvarın fen eğitiminde etkin rol oynadığı ve büyük öneme sahip olduğu bilinmektedir (Orbay vd. 2003, 16). Eğitimde kullanılan geleneksel yöntemler kalıcı öğrenmeler için tek başına yeterli değildir. Geleneksel yöntemler dışında öğrencilerin araştırma, inceleme ve gözlemler yapmaları deneme yanılma yöntemlerinin kullanılması öğrenmelerin kalıcı hale gelmesini sağlar. Geleneksel yöntemlerden farklı olan laboratuvar uygulamaları öğrencilere inceleme yapma deneme yanılma yollarıyla farklı beceriler kazandırarak kalıcı öğrenme olanağı sunmaktadır (Kurt vd. 2012, 160). Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân tanıyan laboratuvar ortamları öğrenilmesi, anlaşılması zor fen konuları için uygun ortamlardır (Güneş vd. 2013, 2). Laboratuvarlar fen eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır (Ural ve Başaran Uğur 2018,52). Öğrencilerin sahip olduğu bilgiyi kullanmasına olanak sağlayan ortamlardır. Ayrıca laboratuvarlarda öğrenciler el becerilerini kullanabilir bilimsel araştırma basamaklarını uygulamalı olarak öğrenme fırsatı yakalayabilir (Yılmaz vd.2001, 152). Laboratuvarlar öğrencinin merkezde yer aldığı eğitim anlayışını desteklemekte ve öğrencilerin kendi öğrenmesinde aktif rol oynamasına katkı sağlamaktadır bu da kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır (Kılıç ve Soran 2011, 1072). Birçok eğitimci laboratuvarın bilimsel düşünmenin bilimsel çalışmaları yürütmenin bir aracı olduğu konusunda ortak paydada buluşmaktadır (Uluçınar vd. 2004, 466). Laboratuvarlar öğrencilerin fen bilimleri alanındaki derslerde başarısını ve fen derslerine karşı olan tutumlarını etkilemektedir. Bu nedenle öğrencilerin laboratuvarlar ile ilgili nasıl bir algıya sahip olduklarının araştırılması önemlidir (Ömür ve Çakır 2021, 297).

Metaforlar daha çok edebi bir kavram bir söz sanatı olarak bilirse de aslında bireylerin günlük yaşantılarındaki kavramları açıklamak için kullandıkları bir benzetim yöntemidir (Öztürk 2007, 57). Metaforlar bireysel algıların belirlemeyi sağlayan yollardan biri olarak önem taşımaktadırlar. Bireylerin herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmaya yarayan ve bireyleri

yaratıcı gözlemlere yönlendiren bir yöntemdir (Çingil Barış 2020,616). Metafor, bir kavramı açıklamak amacıyla bireylerin kendi yaşamından izler barındıran kavramları kullanmalarıdır (Arslan ve Bayrakçı 2006, 102). Metafor kavramları benzeşimler yoluyla açıklamaya imkân tanır (Aydın 2011, 27). Birbirinden farklı kavramlar mecazi bir dil kullanılarak ilişkilendirilir (Afacan 2011, 27). Metaforla bireyler karşılaştıkları bir kavramı zihinlerinde kodlarken bilinen başka bir kavramdan yararlanmaktadır (Geçit ve Gencer 2011,3). Bireyler yeni bilgileri öğrenmeden önce bunu hayal edebilmelilerdir metafor bireylerin hayal ederek öğrenmelerini anlamlı hale getirmelerine yardımcı olur (Sanchez vd. 2000 akt. Akengin ve Kafadar 2016,35). Öğrencilerin herhangi bir konu hakkındaki algılarını, düşüncelerini belirlemek için metafor kullanımı önemi ortadadır. Konular hakkındaki düşüncelerinin ve algılarının önemli olduğu bir grup Üstün veya özel yetenekli olarak adlandırılan bireylerdir.

Üstün yetenekli bireyler zekâ bakımından yaşlılarından ileri yaratıcılıkları gelişmiş sanatsal alanlarda ve özel akademik yetenek gerektiren alanlarda akranlarından ileri seviyede düzeyde gelişim gösteren ve bu gelişimleri uzmanlar tarafından belirlenen bireylerdir. Özel yetenekli bireylerin yetenek alanlarının daha da geliştirilmesi için özel eğitime gereksinim duymaktadırlar (MEB 2016, 2). Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) özel yetenekli bireylerin yeteneklerini ve potansiyellerini geliştirebilmelerine ve kullanabilmelerine imkân tanıyan amaçlarla kurulmuş kurumlardır (Su 2020, 11). BİLSEM'lerde öğrenciler farklı okullardan gelen üstün yetenekli öğrencilerle birlikte ve bu alanda eğitim veren öğretmenlerle birlikte yeteneklerini geliştirme fırsatına sahiptirler (Satmaz 2015, 39). Fen ve teknoloji alanında yapılan çalışma ve yeni buluşlar, üstün yetenekli bireylerin ilgisini çekmektedir. Bu durumda fen bilimleri dersinin üstün yetenekli çocuklar için önemli olduğunu göstermektedir (Çaylak 2009,5). Nitelikli insan yetiştirme, teknolojik gelişmelerde öncü olmak ülkelerin öncelikli amaçları arasındadır. Farklı bakış açısına sahip gelişim düzeyleri ileri olan üstün yetenekli bireyler bu amaçların gerçekleşmesinde rol oynayabilecek bireylerdir. Bu çalışmada BİLSEM'e devam eden öğrencilerin tercih edilmesinin sebebi üstün yetenekli öğrencilerin fen bilimlerine karşı ilgi düzeylerinin yüksek olduğu araştırma sonucunda ortaya konmuştur yine araştırmalar laboratuvarın fen bilimlerinin temel parçası olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda üstün yetenekli bireylerin laboratuvar kavramına ilişkin algılarını belirlemenin önemli olduğu düşüncesinden yola çıkarak bu araştırma yapılmıştır.

1.2. Literatür

Bu çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında farklı amaçlarla metafor çalışmalarının yapıldığı görülmüştür. Laboratuvar kavramına ilişkin üretilen metaforları incelemek üzere yapılan çalışmalara rastlanmıştır.

Arık ve Özdemir (2016) fen ve teknoloji öğretmen adaylarının fen laboratuvarına ilişkin metaforlarını araştırmak amacıyla Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 3. sınıfında öğrenim görmekte olan 72 öğretmen adayı ile olgu bilim deseni kullanarak bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada toplam 51 adet metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar dokuz kategoriye ayrılmıştır. Katılımcıların %91'i fen laboratuvarı ile ilgili olarak olumlu metafor üretmiştir. Elde edilen verilerde en çok "mutfak" metaforu (n=17) kullanılmıştır.

Ural ve Başaran Uğur (2018), öğretmen adaylarının fen laboratuvarı kavramına dair metaforlarını incelemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden araştırmanın olgubilim deseni, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın uyum yüzdesi, %94 olarak hesaplanmıştır. Çalışma sonucunda Katılımcılar tarafından birbirinden farklı 76 metafor üretildiği görülmüştür. Elde edilen metaforlar 12 kategori altında toplanmıştır.

Yadigaroğlu (2018) fen bilgisi öğretmen adaylarının kimya laboratuvarına yönelik metaforik algılarının belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırmanın deseni olarak olgubilim kullanılmıştır. Çalışma 102 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Çalışma sonunda 28 metafor elde edilmiştir. Metaforlar 6 kategoride toplanmıştır.

Yücel vd. (2019) biyoloji öğretmen adaylarının biyoloji eğitimi laboratuvar dersine ilişkin metaforlarını belirlemek amacıyla 95 biyoloji öğretmen adayı ile çalışma yapmışlardır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen metaforlar metaforlardan 14 kavramsal kategori altında toplanmıştır.

Aykutlu vd. (2019), fizik öğretmen adaylarının fizik laboratuvar uygulaması ile ilgili metaforik algılarını belirlemeye yönelik çalışma yapmışlardır. Çalışma 46 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 10 metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar / kategoride toplanmıştır

Gökbülak ve Uzun (2020), sınıf öğretmeni adaylarının "fen laboratuvarı" kavramına yönelik sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma 87 sınıf öğretmeni adayı ile yürütülmüştür. Çalışmada 56 metafor elde edilmiştir. Metaforlar 6 kategori altında toplanmıştır.

Çingil Barış (2020), fen bilgisi öğretmen adaylarının "Biyoloji laboratuvarı" kavramına yönelik sahip oldukları metaforik algılarını belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma 61 fen bilgisi öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Çalışmada 52 farklı metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar 7 kategori altında toplanmıştır.

Öztürk ve Koca (2021) ortaokul öğrencilerinin laboratuvar ve uzaktan eğitim kavramlarına ilişkin metaforik algılarını belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma 152 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonunda toplamda 159 Metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar 8 kategoride toplanmıştır.

Pınar ve Dönel Akgül (2021), ortaokul öğrencilerinin fen bilgisi laboratuvarına ilişkin metaforları belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma 95 ortaokul öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışmada 50 metafor üretilmiştir. Elde edilen metaforlar yedi farklı kategoride toplanmıştır.

Ömür ve Şahin Çakır (2021), ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin fen laboratuvarı kavramıyla ilgili metaforik algılarını ön plana çıkarmak amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma 39 8.sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 39 metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar 6 kategori altında toplanmıştır.

Yapılan literatür çalışmalarında Bilsem öğrencileri ile yürütülen metaforik algı belirleme çalışmalarına da rastlanmıştır.

Epçaçan vd. (2010), özel yetenekli öğrencilerin okul ve Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) hakkındaki algılarını metafor yoluyla belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma Bilim ve Sanat Merkezi'ne kayıtlı 63 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada "Okul" kavramıyla ilgili 30 farklı metafor ve "BİLSEM" kavramıyla ilgili 31 farklı metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar Okul kavramı için 5, BİLSEM kavramı için de 5 olmak üzere toplamda 10 farklı kategori altında toplanmıştır.

Oğurlu vd. (2015), üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya koyma amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma Bilim Sanat Merkezine devam eden 103 üstün yetenekli öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada okul kavramına ilişkin 48 öğretmen kavramıyla ilgili 51 metafor elde edilmiştir. Okul kavramına ilişkin metaforlar 5, öğretmen kavramına ilişkin metaforlar ise 5 kategori altında toplanmıştır.

Su vd. (2017), özel yetenekli öğrencilerin BİLSEM ve okul kavramlarına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma (13-18) yaş aralığındaki BYF, ÖYG, PROJE gurubu toplam 79 öğrenci işe yürütülmüştür. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmada BİLSEM kavramına ilişkin 61 farklı, okul kavramına ilişkin ise 64 farklı metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar 3 farklı kategoride toplanmıştır.

Özan vd. (2021), BİLSEM (özel yetenekli) öğrencilerinin “uzaktan eğitim” kavramına ilişkin metaforik algılarını ortaya koymak amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma BİLSEM’e kayıtlı olan 77 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada e uzaktan eğitim kavramına ilişkin 109 farklı metafor elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar 11 kavramsal tema altında toplanmıştır.

Konuyla ilgili literatürde var olan ve ulaşılan çalışmalar incelendiğinde; çalışmalarının çoğunluğunun nitel araştırmalar şeklinde ve genelde öğretmen adayları ile yürütüldüğü tespit edilmiştir.

2. MATERYAL ve METOT

Bu başlık altında araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, araştırma kapsamında toplanan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim ile gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim deseni ile yürütülen araştırmalar sonucunda kesin sonuçlar elde edilemeyebilir fakat belirlenen olgunun daha net anlaşılmasını sağlayan açıklamalar ortaya konulur (Büyüköztürk vd. 2008). Olgu bilim araştırmalarında veriler araştırmanın konusu olan olgu ile ilgili ilişki düzeyi yüksek kişilerdir. Bu araştırmada Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin fen laboratuvarı kavramlarına ilişkin oluşturdukları ortak ifadeler belirlemek için olgubilim deseni kullanılmıştır.

Bu çalışmada Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin fen laboratuvarı kavramlarına yönelik metaforik algıları araştırılmıştır. Metafor, bireylerin bir konu ile ilgili düşüncelerini kendi deneyimlerinden yola çıkarak farklı benzetmelerden yararlanarak belirtmesidir. (Cerit 2008, 694). Metaforlar sayesinde bir kavramın birey için ne ifade ettiği karşı tarafa daha anlaşılır şekilde aktarılabilir (Gültekin ve Gündoğan Çögenli 2014, 6). Buradan hareketle fen laboratuvarı hakkında bilgi sahibi olan Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin bu kavramlar hakkındaki algılarını belirlemeye yönelik bir çalışma yapılması amaçlanmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

Bu çalışma 2021-202 eğitim-öğretim yılı 2.döneminde Hatay’ da bulunan bir Bilim ve Sanat Merkezi’ ne devam etmekte olan 48 Bireysel Yetenekleri Farkettirme (Byf) Programına devam eden öğrenci grubu ile yapılmıştır. Katılımcıların %41.7’si kız, % 58.3’ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi zamandan tasarruf sağladığı, kolaylıkla uygulanabilir olduğu ve düşük maliyetli olduğu için tercih edilmiştir. Ayrıca bu örnekleme yöntemi keşif ve açıklama açısından faydalı örnekleme yöntemlerinden biri olarak belirtilmiştir (Ural ve Uğur 2018, 53). Örnekleme yöntemine uygun olarak araştırmacının kolay ulaşabileceği bir grup olduğundan örnekle olarak byf öğrencileri seçilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin fen laboratuvarı, kavramına ait düşüncelerini anlamak için bu kavramı nasıl ilişkilendirdiklerini tespit etmek gerekmektedir. Bu amaçla araştırmacı tarafından metafor formu oluşturulmuştur. Bu form oluşturulurken literatürdeki çalışmalar incelenmiş (Oğurlu vd. 2015; Arık ve Özdemir,2016; Su vd. 2017; Ural ve Başaran Uğur 2018; Yadigaroglu 2018; Aykutlu vd. 2019; Yücel Cengiz ve Ekici 2019; Çingil Barış 2020; Gökbülak ve Uzun 2020; Ömür ve Şahin Çakır 2021; Öztürk ve Koca 2021; Pınar ve Dönel Akgül 2021; Ozan vd. 2021 ve uzman görüşü (fen eğitimcisi tarafından) alınmıştır. Elde edilen dönütler neticesinde formun son hali oluşturulmuş ve nitel veriler toplanmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde öğrencilerin cinsiyet bilgilerini yazmaları istendikten sonra “Fen laboratuvarı Gibidir. Çünkü”, cümlelerindeki boşlukları doldurarak metafor oluşturmaları istenmiştir. Çalışma başında öğrencilerle metafor uygulamasına yönelik bir pilot çalışma yapılmıştır ve ardından bu çalışmada laboratuvar kavramını neye benzettikleri ve neden bu benzetmeleri yaptıklarını öğrenmek amacıyla hazırlanmış sorularla karışılacakları belirtilmiştir daha sonra metafor ile ilgili “Fen bilimleri öğretmeni doktor gibidir. Çünkü organların görevlerini bilir.”, “Öğretmen kitap gibidir. Çünkü bize bilgi verir.” örnekleri verilerek metafor kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

AAraştırmanın verileri 2022 yılı Mart ayında Düzce Üniversitesi ve Milli eğitim Bakanlığı’ndan gerekli izinler alındıktan sonra toplamaya başlamıştır. Google Form Üzerinden oluşturulan veri toplama aracına ait link öğrencilerle paylaşılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Bilim ve Sanat Merkezi öğrencileri tarafından yanıtlanan sorulara ilişkin yanıtlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi yönteminde veriler düzenlendikten sonra kod listelerine göre temalar belirlenir (Miles ve Huberman'dan akt. Öztürk ve Koca 2021, 186). İçerik analizinde nicel veriler elde etme amacıyla bireylerin sorulara verdiği yanıtlar araştırmacılar tarafından kodlanır (Yıldırım ve Şimşek'ten akt. Gündoğdu vd. 2015, 42). Öğrencilerin ürettikleri metaforların açıklama kısımları incelenmiş yapılan açıklamalara göre ortak özellikleri bulunan metaforlarla ilgili kategoriler oluşturulmuştur. Kategori oluşturulurken literatür taraması yapılarak benzer çalışmalarda elde edilen metaforların kategorize edilmesinden yararlanılarak metaforlar sınıflandırılmıştır. Farklı kategoriler altında toplanan metaforların isimleri ve frekanslarını içeren tablolar oluşturulmuştur. Veri toplama aracı bir fen bilimleri dersi öğretmeni tarafından Google Form üzerinde oluşturularak yapılmış, öğrencilere çevrimiçi ortamda iletilmiş ve veri analizleri değerlendirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması bakımından araştırma örnekleme, metaforlar, veri toplama ve veri analiz süreci detaylı olarak açıklanmış, katılımcıların ifadelerine doğrudan yer verilmiştir. Geçerlik sağlanması bakımından tutarlılık da önem arz etmektedir (Ractliff'ten akt. Ekici 2016, 652). Bu amaçla literatür taraması yapılmış ve diğer çalışmalarla yapılan çalışmadaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur. Güvenirlik aşamasında Milles ve Huberman'ın (1994) Görüş Birliği/(Görüş Ayrılığı+Görüş Birliği) uyum yüzdesi formülü kullanılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenirliliği sağlamak için laboratuvar kavramına ait metaforlar bu çalışmayı yapan araştırmacı ve uzman bir fen bilimleri öğretmeni tarafından ayrı ayrı incelenmiş, kategorilere ayrılmış ve formül uygulanmıştır. Sonuçta kodlayıcılar arası güvenirlilik laboratuvar kavramı için %88 olarak hesaplanmıştır. Çalışmaların uyum yüzdesinin %70 ve üzerinde olması çalışmaların güvenilir olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir (Miles ve Huberman'dan akt. Öztürk ve Koca 2021,186). Bu durum yapılan kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışma grubunda yer alan öğrenciler Ö1, Ö2,Ö3Ö48 olarak kodlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin fen laboratuvarına yönelik algıları incelenmiştir. 48 katılımcının laboratuvar kavramına yönelik 36 farklı metafor ürettikleri görülmektedir.

Çizelge 1. Fen laboratuvarı kavramına ait metaforların frekans değerleri			
Metaforlar	Frekans	Metaforlar	Frekans
Mutfak	3	Bilim Merkezi	1
Eğlence Merkezi	2	Deneylerle Dolu Oda	1
Beyin	2	Deney Odası	1
Kütüphane	2	Deney Evi	1
Cennet	2	Deney	1
Oyun parkı	1	Bilim Odası	1
Ameliyathane	1	Bilim Kaynağı	1
Hastane	1	Deney Alanı	1
Eczane	1	Okul	1
Merak Dünyası	1	Fencinin Evi	1
Koşu Bandı	1	Ev	1
Balık	1	Yol Gösterici	1
Huzur Yeri	1	Yeni Şeyler Üretim Yeri	1
Özgürlük	1	Yaratıcılık Merkezi	1
Yaşam Alanı	1	Gizemli Dünya	1
Gerçek Yaşam	1	Beyin Kulübü	1
Maceralı Yer	1	Eğlencenin Olduğu Yer	1
Hayal Dünyası	1	Oyun	1
Sürpriz Kutusu	1	Eğlence	1
Bilim İnsanı	1	Çılgınlık	1

Çizelge 1 incelendiğinde öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar içinde en sık tekrar eden metaforik algının "Mutfak" (f=3) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin bir kısmının laboratuvar ile ilgili olarak "Eğlence Merkezi" (f=2), "Cennet" (f=2), "Beyin" (f=2), "Kütüphane" (f=2), gibi metaforlar ürettikleri de tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ürettikleri metaforların kategori olarak sınıflandırılmış hali ve frekansları hesaplanmıştır.

Çizelge 2. Fen laboratuvarı kavramı ile ilgili oluşturulan kategoriler, metaforlar ve frekansları		
Kategoriler	Metaforlar	Frekans
1- İnceleme Ortamı Anlamında Laboratuvar	Bilim merkezi (1), Deney odası (2), Deney (1), Yaşam alanı (1) Cennet (1), Fencinin evi (1), Deney Alanı (1), Deney Kütüphanesi (1), Deney evi (1), Bilim insanı Kalıntısı (1)	11
2- Eğlence Ortamı Anlamında Laboratuvar	Eğlence merkezi (2), Oyun (1) Eğlence (1), Eğlenceli Yer (1) Oyun parkı (1), Eğlence Dünyası (1), Eğlencenin Oluşturduğu Yer (1)	8
3- Yeni Ürün Elde Etme Yeri Anlamında Laboratuvar	Huzur yeri (1), Hastane (1) Mutfak (1) Yeni şeyler üretim Yeri (1) Hayal dünyası (1), Bilim kaynağı (1)	6
4- Öğrenme Yeri Anlamında Laboratuvar	Gerçek yaşam (1), Balık (1), Mutfak (1), Okul (1) Sürpriz kutusu (1)	5
5- Olumlu Duygular Hissettiren Ortam Anlamında Laboratuvar	Özgürlük (1), Cennet (1), Ev (1), Eczane (1), Beyin Kulübü (1)	5
6- Keşif Yapma Ortamı Anlamında Laboratuvar	Gizemli Dünya (1), Yol Gösterici (1), Yaratıcılık Merkezi (1), Bilim Odası (1)	4
7- Dikkat Düşünme Çalışma Gerektiren Ortam Anlamında Laboratuvar	Ameliyathane (1) Beyin (1), Merak Duygusu (1), Koşu Bandı (1)	4
8- Bilgi Kaynağı Olması Anlamında Laboratuvar	Kütüphane (1), Mutfak (1), Beyin (1)	3

Çizelge 2 incelendiğinde laboratuvarla ilgili olarak öğrenci metaforik algıları, İnceleme Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=11), Eğlence Ortamı Anlamında Laboratuvar(f=8), Yeni Ürün Elde Etme Yeri Anlamında Laboratuvar (f=6), Öğrenme Yeri

Anlamında Laboratuvar (f=5), Olumlu Duygular Hissettiren Ortam Anlamında Laboratuvar (f=5), Keşif Yapma Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=4), Dikkat Düşünme Çalışma Gerektiren Ortam Anlamında Laboratuvar (f=4), Bilgi Kaynağı Olması Anlamında Laboratuvar (f=3) olmak üzere sekiz kategoriden oluşmaktadır. Sekiz farklı kategori oluşması Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin farklı metaforik algılara sahip olduğunu göstermektedir. Kategorilerle ilgili olarak detaylı bilgiler örnekler incelenerek bir sonraki bölümde açıklanmıştır.

3.1. İnceleme Ortamı Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Bilim merkezi, Deney odası, Deney, Yaşam alanı, Cennet, Fencinin evi, Deney Alanı, Deney Kütüphanesi, Deney evi, Bilim insanı Kalıntısıdır. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Bilim Merkezi: "Deneyler orada yapılır." (Ö3), Deney Odası: "Laboratuvarlarda deney yapıyoruz" (Ö5), Deney Odası: "Orda deney yaparız" (Ö30), Yaşam Alanı: "Deneylerde canlı deneyleri de yapılır" (Ö9), Cennet: "Deney yapıyoruz" (10), Fencinin Evi: "Fenciler sürekli deney yapar" (Ö13), Deney Alanı: "Deneyler yapılır" (Ö17), Deney Kütüphanesi: "Laboratuvarda deney yapılır ve deney eşyaları bana kütüphane gibi gelir" (Ö23), Deney Evi: "Deneyler, testler ve bilimsel araştırmalar yapılır" (Ö35), Bilim İnsanı Kalıntısı: "Bilim insanlarının yaptığı deneyleri tekrar yaparız" (Ö36).

3.2. Eğlence Ortamı Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Eğlence merkezi, Oyun, Eğlence, Eğlenceli Yer, Oyun parkı, Eğlence Dünyası, Eğlencenin Oluştığı Yerdir. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Eğlence Merkezi: "Laboratuvarda çok eğleniyorum ve orayı samimi buluyorum deney yapmaktan hoşlanıyorum" (Ö2), "Çünkü orada yaptığım deneyler beni çok mutlu ediyor." (Ö37), Oyun: "Etraftaki eşyaları kurcalamak çok eğlencelidir" (Ö12), Eğlence: "Çünkü deneyler yapılır" (Ö18), Eğlenceli Yer: "Deneyler eğlenceli ve ilginçtir" (24), Oyun Parkı: "Deney yapmayı seviyorum ve kolay geliyor" (Ö28), Eğlence Dünyası: "Orada olduğunda farklı deneyler yaparsın" (Ö42), Eğlencenin Oluştığı Yer: "Yeni bilgiler öğreniyor, deneyler yapıyor ve bunları yaparken de çok eğleniyorum" (Ö7).

3.3. Yeni Ürün Elde Etme Yeri Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Huzur yeri, Hastane, Mutfak, Yeni şeyler üretim Yeri, Hayal dünyası, Bilim kaynağıdır. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Huzur Yer: "Çünkü araştırmaları yapıp yeni şeyler keşfettiğimiz yerdir" (Ö16), Mutfak: "Malzemeleri karıştırarak pişirerek sonuçlara varıyoruz" (Ö21), Yeni Şeyler Üretim Yeri:

Patlamalarla deneylerle yeni şeyler elde ederiz." (Ö22), Hayal dünyası: "Orada bilim insanları hayal kurarak deneyler yapar ve bir şeyler üretir" (Ö34), Bilim Kaynağı: "Her deneyi yapıp icatlar üretiriz" (Ö48).

3.4. Öğrenme Yeri Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Sürpriz Kutusu, Gerçek Yaşam, Balık ve Mutfaktır. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Sürpriz Kutusu: "Deneyler yaparak sürpriz sonuçlar öğreniriz" (Ö43), Gerçek Yaşam: "Yaparak yaşayarak öğretir" (Ö1), Balık: "Laboratuvarda gördüklerimiz daha uzun süre aklımızda kalır. Balıkta hafızamızdakileri daha uzun süre aklımızda tutmamızı sağlar" (Ö14), Mutfak: "Mutfakta yemek yapmayı öğrenirsin. Laboratuvarda bilimin mutfağıdır" (Ö15).

3.5. Olumlu Duygular Hissettiren Ortam Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Özgürlük, Cennet, Ev, Eczane, Beyin Kulübüdür. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Özgürlük: "İstedikini yapabilirsin" (Ö19), Cennet: "Deney yapmayı ve araştırmayı severim" (Ö33), Ev: "Bilim insanları orayı ev gibi görür" (Ö38), Eczane: "Kokusunu benzetiyorum" (Ö4), Beyin Kulübü: "Çünkü beyinde olan neredeyse her şey vardır" (Ö41).

3.6. Keşif Yapma Ortamı Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Gizemli Dünya, Yol Gösterici, Yaratıcılık Merkezi, Bilim Odasıdır. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Gizemli Dünya: "Keşfetmek denemek beni mutlu ediyor" (Ö25), Yaratıcılık Merkezi: "Yeni şeyler keşfedebiliriz" (Ö45), Bilim Odası: "Orada yeni buluşlar hayata geçirilir" (Ö46).

3.7. Dikkat Düşünme Çalışma Gerektiren Ortam Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Ameliyathane, Beyin, Merak Duygusu, Koşu Bandıdır. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Ameliyathane: "Orada çok dikkatli çalışılır" (Ö6), Beyin: "Herkes orada düşünür" (Ö8), Merak Duygusu: "İnsanlar orada yeni şeyler düşünüp merak ediyorlar" (47), Koşu bandı: "Biz de hep çalışırız" (Ö11).

3.8. Bilgi Kaynağı Olması Anlamında Laboratuvar

Bu kategoride elde edilen metaforlar; Kütüphane, Mutfak, Beyindir. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir: Kütüphane: "İçerisinde birçok bilgi ve bulgu barındırır" (Ö26), Mutfak: "Ne ararsanız bulursunuz" (Ö27), Beyin: "Bilgilerle dolu" (Ö29).

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada değerlendirmeye alınan 48 Bilsem öğrencisinin Laboratuvar kavramına ait algılarını belirlemek için metaforik algı testi uygulanmıştır. Literatürde metafor ile ilgili yürütülen çalışmalar incelendiğinde genellikle öğretmen ya da öğretmen adaylarının katılımcı olarak belirlendiği tek boyutlu çalışmaların yer alındığı belirlenmiştir (Güveli vd. 2013; Arık ve Özdemir 2016). Bu bilgilerin yanında ortaokul öğrencileri ile ilgili çalışmalarında mevcut olduğu görülmüştür (Minas ve Gündoğdu 2013; Dönmez 2017). Bilsem öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürde eksiliği belirlenen bu katılımcı grubu ile yürütülen bu çalışma sonucunda toplamda 36 metafor elde edilmiştir. Laboratuvar kavramına ilişkin metaforlar 8 kategori altında toplanmıştır. Laboratuvar kavramına ilişkin metaforlar incelendiğinde Bilsem öğrencileri tarafından en çok üretilen metaforların Mutfak (3), Eğlence Merkezi (2), Cennet (2), Beyin (2) ve Kütüphane (2) olduğu görülmektedir. Yapılan diğer araştırmalarda laboratuvar kavramına ilişkin benzer metaforlar elde edildiği görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen Beyin, Deney Evi, Deney Odası, Eğlence Yeri, Kütüphane metaforlarına Pınar ve Akgül (2021)'ün Ortaokul öğrencileriyle yaptıkları metafor çalışmasında da ulaştığı görüşmüştür. Mutfak, Beyin ve Hastane metaforlarına Ural ve Başaran Uğur (2018)'un öğretmen adaylarıyla yaptığı metafor çalışmasında da ulaştığı görülmüştür. Ayrıca Bilsem öğrencilerinin laboratuvar kavramını açıklarken en çok mutfak metaforunu kullandıkları görülmektedir. Elde edilen bu bulgu Yücel Cengiz (2016) ve Ural ve Başaran Uğur (2018)'un çalışmalarında da en çok kullanılan metafor olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Mutfak, Kütüphane ve Okul metaforlarına Çingil Barış (2020)'in Fen Bilgisi Öğretmen Adayları ile yürüttüğü çalışmada da ulaştığı görülmüştür. Hastane, Okul, Mutfak, Deney Odası, Huzurlu yer metaforlarına Öztürk ve Koca (2021)'nin yaptığı çalışmada da ulaştığı görülmüştür. Mutfak metaforunun birçok çalışmadan ortak olarak ortaya çıkması bireylerin laboratuvarı yeni bir şeylerin üretildiği yerler olarak gördüğünün bir göstergesidir. Kütüphane metaforu ise laboratuvarda birçok bilginin kullanıldığı ve laboratuvarın birçok bilginin öğrenilebildiği yer olduğu düşüncesinden kaynaklı ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda laboratuvarla ilgili elde edilen metaforların 8 kategori altında toplandığı görülmüştür. Kategorilerin frekansları Öğrenme Yeri Anlamında Laboratuvar (f=5), Yeni Ürün Elde Etme Yeri Anlamında Laboratuvar (f=6), Keşif Yapma Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=4), Dikkat Düşünme Çalışma Gerektiren Ortam Anlamında Laboratuvar (f=4), Bilgi Kaynağı Olması

Anlamında Laboratuvar (f=2), İnceleme Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=11), Eğlence Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=8), Olumlu Duygular Hissettiren Ortam Anlamında Laboratuvar (f=5) şeklindedir.

Ural ve Başaran Uğur (2018) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarında oluşturdukları Eğlence Ortamı Olarak Laboratuvar, Keşfetmenin sembolü Olarak Laboratuvar, İnceleme Ortamı Olarak Laboratuvar ve Üretimin Sembolü Olarak Laboratuvar kategorileri bu çalışmada oluşturulan kategoriler ile benzerlik göstermektedir. İnceleme Ortamı Anlamında Laboratuvar (f=11) kategorisi Gökbülak, Uzun ve Şenler (2020)'in Sınıf Öğretmeni Adaylarıyla yürüttükleri çalışmada oluşturulan Bilimsel Çalışma Ortamı (f=10) kategorisiyle benzer frekansa sahiptir.

Tüm bulgular incelendiğinde Bilsem öğrencilerinin laboratuvarı eğlenerek öğrendikleri bir yer olarak gördükleri sonucu çıkarılabilir. Çalışmada üretilen metaforlar Bilsem öğrencilerinin laboratuvara ve burada yürütülen faaliyetlere karşı olumlu duygu ve düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir. Laboratuvarlarda yapılan etkinliklerin birçok bilgiyi barındırdığı ve laboratuvarların bu bilgileri sıkılmadan, kolayca öğrenebilecekleri bir yer olduğunun farkında oldukları söylenebilir.

- Yapılan araştırmada öğrencilerin laboratuvar kuralları ile ilgili metafor üretmedikleri görülmüştür. Buradan yola çıkarak öğrencilerin laboratuvar kuralları ile ilgili daha etkili ve anlamlı öğrenmelere sahip olmaları için laboratuvar kurallarının öğretimi ile ilgili etkinlikler planlanabilir.

- Araştırmada inceleme ortamı anlamında laboratuvar kategorisinin en yüksek frekansa sahip olmasından yola çıkılarak fen bilimleri öğretmenlerinin eğitim öğretim faaliyetlerinde öğrenci merkezli laboratuvar uygulamalarına daha fazla yer vermeleri önerilebilir.

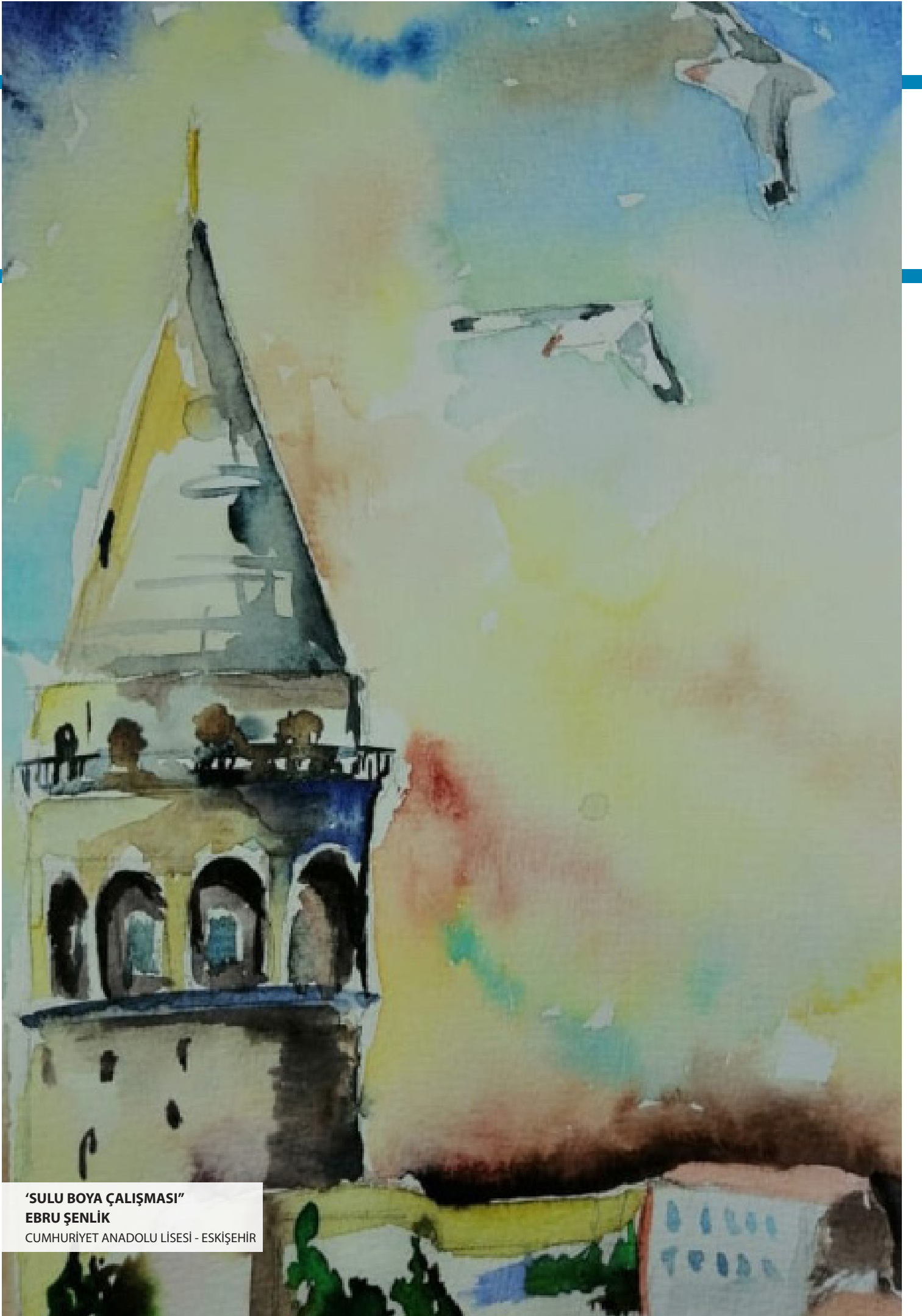
Bilim ve sanat merkezi öğrencileri ile deney kavramına yönelik metaforik algı çalışması yapılabilir.

Bilim ve sanat merkezi destek ve Özel Yetenekleri Geliştirme (Öyg) programına devam eden öğrencilerle çalışma yapılabilir.

Bilim ve sanat merkezine devam eden ve etmeyen ortaokul öğrencileriyle metaforik- algılarını belirlemeye yönelik çalışma yapıp karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Afacan, Ö. (2011). "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Fen ve Fen ve Teknoloji Öğretmeni Kavramlarına Yönelik Metafor Durumları". *Education Sciences*, 6 (1), 1242-1254.
- Arık, S., Özdemir, E. B. (2016). "Fen Ve Teknoloji Öğretmen Adaylarının Fen Laboratuvarına Yönelik Metaforik Algıları". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (2), 673-688.
- Arslan, M. M., Bayrakçı M. (2006). "Metaforik Düşünme Ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi". *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100 -108
- Aydın, F. (2011). "Üniversite Öğrencilerinin "Çevre" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26), 25-44.
- Ayutlu, I., Bezen, S., Bayrak, C., Seçken, N. (2019). "Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ Ve Mesleğe Yönelik Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1671-1705.
- Büyükdöztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri" Pegem. Ankara-Türkiye.
- Cengiz, İ. Y., Ekici, G. (2019). "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Biyoloji Eğitimi Laboratuvar Dersine İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi." *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1218-1258.
- Cerit, Y. (2008). "Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Görüşleri". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çaylak, B. (2009). "Bilim Ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Fen Bilimleri Etkinliklerinin İncelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi. Malatya- Türkiye.
- Çingil Barış, Ç. (2020). "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının" Biyoloji Laboratuvarı" Kavramına Yönelik Metaforik Algıları". *Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi*, 10(3).
- Dönmez, G. (2017). "Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersine, Bilime, Fen Bilimlerine Öğretmenine ve Bilim İnsanına Yönelik Metaforik Algıları ve İmajları" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın-Türkiye.
- Epçaçan, U., Pesen, A., Üzümlü, B. (2020). "Özel Yetenekli Öğrencilerin Algıları Üzerinden Okul ve Bilim ve Sanat Merkezi". *Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 289-297.
- Geçit, Y., Genç, G. (2011). "Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği)". *Marmara Coğrafya Dergisi*, (23), 1-19.
- Gökbulak, Y., Uzun, B. S., Şenler, B. (2020). "Sınıf öğretmeni adaylarının fen laboratuvarı kavramına ilişkin metaforik algıları". *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1290-1305.
- Gökmen, A., Ekici, G., Öztürk, G. (2012). "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Eğitimine Yönelik Öz-Yeterlilik Algılarının İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma," *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Niğde, Turkey, pp.1-10, 2012
- Gündoğdu, K. , Aytaçlı, B. , Aydoğan, R., Yıldırım, C. (2015). "Öğretmen Yeterlilikleri Alanında Yazılan Makalelerin İçerik Analizi." *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 6 (2) , 30-43
- Gültekin, M., Çögenli, A. G. (2014). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Metaforik Algıları". *Cukurova University Faculty Of Education Journal*, 43(1), 1-18.
- Güneş, M. H., Dilek, N.Ş., Topal, N., Can, N. (2013). "Fen Ve Teknoloji Dersinde Laboratuvar Kullanımına Yönelik Öğretmen Ve Öğrenci Değerlendirmeleri". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 1-11.
- Güveli, E., İpek, A., Atasoy, E., & Güveli, H. (2011). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematik Kavramına Yönelik Metafor Algıları. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 2(2), 159-140.
- Kafadar, T., Akengin, H. (2016). "6 Ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Kavramına İlişkin Metaforları". *International Journal Of Field Education*, 2(1), 33-50.
- Karaca, A., Uluçınar, S., Cansaran, A. (2006). "Fenbilgisi Eğitiminde Laboratuvarla Karşılaşılan Güçlüklerin Saptanması". *Milli Eğitim Dergisi*, 34(170), 1-7.
- Kılıç, D. S., Soran, H. (2011). "Biyoloji Laboratuvar Uygulamalarına Yönelik Davranış Niyeti Anketi". *2.Eğitimde Yeni eğilimler ve Etkileri Konferansı. Antalya-Türkiye.*
- Kurt, H., Ekici, G., Gökmen, A., Aktaş, M., Aksu, Ö. (2013). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Biyoloji Laboratuvarı Sınıf Çevresine İlişkin Algılarına Öğrenme Stillerinin Etkisi." *Turkish Studies (Elektronik)*, 8, 6, 157-177.
- Miles, M. B., Huberman, M. A. (1994). "An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis. London: Sage Publication.
- Minas, R., Ve Gündoğdu, K. (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Dersine Ait Bazı Kavramlara Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi.
- Orbay, M., Özdoğan, T., Öner, F., Kara, M., Gümüş, S. (2003). "Fen bilgisi laboratuvar uygulamaları I-II dersinde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri". *Milli Eğitim Dergisi*, 157, 16-22.
- Ömür D., Çakır, Ç. Ş. (2021). "Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen Laboratuvarı Kavramına Yönelik Metaforik Algıları." *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 295-310.
- Öztürk, Ç. (2007). "Sosyal Bilgiler, Sınıf Ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının "Coğrafya" Kavramına Yönelik Metafor Durumları". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 55-69.
- Öztürk, D., Koca, A. H. (2021). "Ortaokul Öğrencilerinin Laboratuvar Ve Uzaktan Eğitim Kavramlarına Yönelik Metaforik Algıları". *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 5(1), 179-199.83.
- Özan, M. B., Karagözoğlu, A. A., Yapıcı, Z. "Bilim Ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları: Bir Metafor Analizi". *Türk Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 319-342.
- Partalçı, O., Topsakal, Ü. U., Özkan, G. (2019). Laboratuvar Etkinliklerinin Öğrencilerin Laboratuvara Karşı Tutumuna Etkisi. *ERPA International Congresses on Education, In Book of Proceedings*, 1-5.
- Pınar, M. A., Akgül, G. D. A. (2021). "Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilgisi Laboratuvarına İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 24-33.
- Ratcliff, D. (1995). *Validity And Reliability İn Qualitative Research*. Retrieved From [Http://Qualitativresearch.Ratcliffs.Net/Validity.Pdf](http://Qualitativresearch.Ratcliffs.Net/Validity.Pdf)
- Sanchez, A., Barreiro, J. M., Maojo, V. (2000). *Desing of Virtual Reality Systems for Education: A Cognitive Approach*. *Education and Information Technologies*, 5(4), 358.
- Satmaz, İ. (2015). "Üstün Yetenekli Öğrencilerin BİLSEM ve Matematik Kavramına Ait Metaforik Algılarının İncelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale-Türkiye
- Su, G. (2020). "BİLSEM'de Çalışan Matematik Öğretmenlerinin Matematik Eğitiminde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Mersin-Türkiye
- Uluçınar, Ş., Cansaran, A., Karaca, A. (2004). "Fen Bilimleri Laboratuvar Uygulamalarının Değerlendirilmesi." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 465-475.
- Ural, E., Başaran Ugur, A., R. (2018). "Öğretmen Adaylarının Fen Laboratuvarı Kavramına İlişkin Metaforik Algıları". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 50- 64.
- Yadigaroglu, M. (2018). "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kimya Laboratuvarına Yönelik Metaforik Algıları". *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 2(2), 71-82.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". *Ankara Seçkin Yayınları*.
- Yılmaz, A., Uludağ, N., Morgil, İ. (2001). "Üniversite Öğrencilerinin Organik Kimya Laboratuvar Tekniğine Ait Temel Bilgileri, Uygulamaların Yeterliliği Ve Öneriler". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 151-157.

'SULU BOYA ÇALIŞMASI'
EBRU ŞENLİK
CUMHURİYET ANADOLU LİSESİ - ESKİŞEHİR